

ПРОЕКТ

ЗЕЛЕНА КНИГА

ДЕРЕВООБРОБНОЇ ТА МЕБЛЕВОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

*Аналітичний документ для визначення проблем галузі
та публічного обговорення шляхів їх вирішення*

Підготовлено відповідно до Закону України
«Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 № 3354-IX

Ініціатор:

Економічна платформа «Wood Industry UA»
Федерації роботодавців України

За методологією:

системного перегляду якості регулювання (BRDO)

Київ — 2026

ЗМІСТ

ПРЕАМБУЛА

Мета документа. Правова основа підготовки. Передумови підготовки.

Предмет аналізу. Ініціатор та розробник. Методологія. Контекст.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА ГЛОСАРІЙ

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ РИНКУ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ТА МЕБЛЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

- 1.1. Визначення меж галузі
- 1.2. Обсяг та структура ринку
- 1.3. Мультиплікатори доданої вартості
- 1.4. Виробничі потужності та їх завантаження
- 1.5. Динаміка розвитку галузі за 2018–2025 роки
- 1.6. Експортний потенціал та конкурентні позиції
- 1.7. Зайнятість та фіскальний внесок галузі
- 1.8. Розширений порівняльний аналіз: Україна та країни ЄС

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗІ

- 2.1. Інвентаризація нормативно-правових актів
- 2.2. Регулювання доступу переробників до сировини
- 2.3. Регулювання стабільності сировинного забезпечення
- 2.4. Вплив ефективності заготівлі на переробників
- 2.5. Регулювання виробничої діяльності деревообробних підприємств
- 2.6. Регулювання дерев'яного будівництва
- 2.7. Регулювання рециклінгу деревини
- 2.8. Зведена таблиця прогалин у регулюванні
- 2.9. Гармонізація лісового законодавства з *acquis* Європейського Союзу

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ КОНКУРЕНЦІЇ ТА БАР'ЄРІВ

- 3.1. Конкуренція на внутрішньому ринку деревообробної продукції
- 3.2. Конкуренція за сировину
- 3.3. Бар'єри входу та розвитку деревообробних підприємств
- 3.4. Ланцюг створення вартості з позиції деревообробника
- 3.5. Конкуренція на ринках Європейського Союзу
- 3.6. Практичні кейси роботи деревообробних підприємств

РОЗДІЛ 4. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОБЛЕМ ГАЛУЗІ

- 4.1. Проблема 1. Сировинний голод
- 4.2. Проблема 2. Непрозорий та неефективний ринок деревини
- 4.3. Проблема 3. Брак актуальної інформації про запаси деревини
- 4.4. Проблема 4. Регуляторна блокада нових сегментів
- 4.5. Проблема 5. Низька продуктивність та застаріле обладнання
- 4.6. Проблема 6. Кадровий дефіцит
- 4.7. Проблема 7. Фрагментованість галузі
- 4.8. Проблема 8. Зростаючі витрати на відповідність вимогам ЄС

4.9. Проблема 9. Методологічне відставання лісового господарства від стандартів ЄС

4.10. Проблема 10. Відсутність ДЛК як геоінформаційної системи

4.11. Причинно-наслідковий аналіз

4.12. Кількісна оцінка втрат від збереження чинного стану

РОЗДІЛ 5. МОЖЛИВІ ВАРІАНТИ ВИРІШЕННЯ

5.1. Забезпечення сировиною: ринок деревини для переробників

5.2. Прогнозованість сировини: горизонт планування

5.3. Додаткова сировина: рециклінг деревини

5.4. Розблокування нових ринків: дерев'яне будівництво

5.5. Підвищення конкурентоспроможності: модернізація та кластеризація

5.6. Доступ до ринків ЄС: відповідність вимогам

5.7. Зведена порівняльна таблиця варіантів вирішення

5.8. Послідовність реалізації реформ

5.9. Гармонізація лісового законодавства з *acquis* ЄС

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Зведений перелік рекомендацій

Пропоновані цілі державного регулювання

Порядок подальшої роботи

ДОДАТКИ

Додаток А. Реєстр нормативно-правових актів

Додаток Б. Структура експорту (2025 рік)

Додаток В. Баланс деревини

Додаток Г. Індустріальні парки деревообробної спеціалізації

Додаток Д. Анкета для публічних консультацій

Додаток Е. Методологія дослідження

Дорожня карта ключових законодавчих та регуляторних кроків

ПРЕАМБУЛА

Мета документа

Ця Зелена книга є аналітичним документом, підготовленим відповідно до статті 18 Закону України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року № 3354-IX з метою визначення та детального опису системних проблем деревообробної та меблевої галузі України, які потребують вирішення шляхом зміни державного регулювання, а також для надання можливості зацікавленим особам надати свої пропозиції щодо способів вирішення цих проблем.

Відповідно до зазначеного Закону, Зелена книга є першим етапом процедури підготовки та обговорення документів публічної політики, що передуює розробці законопроектів. Логічна послідовність, визначена Законом: Зелена книга (діагностичний документ — визначення проблем та альтернатив) → публічні консультації зі стейкхолдерами → Біла книга (прескриптивний документ — конкретні рішення та план імплементації) → публічні консультації щодо Білої книги → розробка законопроектів.

Відповідно, Зелена книга є передумовою підготовки Білої книги.

Зелена книга не пропонує остаточних рішень. Вона описує проблеми, подає альтернативні варіанти їх вирішення та формулює відкриті питання для публічних консультацій. За результатами консультацій буде підготовлено Білу книгу деревообробної та меблевої галузі — документ з конкретними пропозиціями щодо державної політики, оцінкою регуляторного впливу та основними положеннями відповідних законопроектів.

Правова основа підготовки

Підготовка цієї Зеленої книги здійснюється у правовому полі, визначеному такими нормативно-правовими актами:

— Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24 серпня 2023 року № 3354-IX — встановлює процедуру підготовки та обговорення документів публічної політики (зелених та білих книг) як обов'язковий етап, що передуює розробці законопроектів

— Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року» — Напрямок 10 «Промисловість», Висновок 6: деревообробна та меблева галузь визначена як сектор із підтвердженим потенціалом зростання

— Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2025 року № 1003-р «Про затвердження Плану пріоритетних дій Уряду на 2025 рік» — пункт 273 передбачає розробку стратегічних документів для деревообробної та меблевої галузі

— Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом — визначає зобов'язання щодо гармонізації технічних регламентів, стандартів та процедур оцінки відповідності

— Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1777-р «Про схвалення Державної стратегії управління лісами України до 2035 року» — стратегічний документ у суміжній галузі, що визначає параметри ресурсної бази

Передумови підготовки: результати роботи 2025–2026 років

Зелена книга не є кабінетним дослідженням — вона базується на результатах інтенсивної експертної роботи Економічної платформи «Wood Industry UA» Федерації роботодавців України, спільно з Українською асоціацією меблевиків, Європейською Бізнес Асоціацією, Асоціацією деревообробників та лісозаготівельників Львівщини, Асоціацією деревообробників та лісозаготівельників Верховинського району протягом 2025–2026 років, що включала:

Протягом 2025 року було досягнуто ряд конкретних законодавчих та інституційних результатів. Зокрема, на вимогу деревообробної та меблевої галузі Кабінет Міністрів України ухвалив постанову від 31 жовтня 2025 року № 1399 «Про тимчасове квотування на експорт необробленої ділової та дров'яної деревини» — рішення, що захистило внутрішній ринок сировини. Також було ухвалено постанови Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2025 року № 1316, яка розблокувала видачу лісорубних квитків для ДП «Ліси України» після проблем, спричинених корпоратизацією підприємства.

Спільно з народними депутатами — членами Комітету Верховної Ради України з питань економічної політики, Комітету з питань екологічної політики та природокористування та Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики — розроблено оновлену редакцію законопроекту «Про ринок деревини» деревини вітчизняним деревообробним і меблевим підприємствам. Запущено системну експертну роботу за трьома ключовими напрямками: забезпечення сировиною вітчизняних деревообробників, європейська інтеграція та імплементація Регламенту EUDR, збільшення заготівлі деревини. Проведено понад 10 засідань профільних робочих груп за участю представників влади та бізнесу.

У рамках робочої групи щодо державної політики у сфері деревообробної, меблевої промисловості та ринку деревини Комітету з питань економічного розвитку Верховної Ради України вивчено проблеми виробників у 8 областях: Волинській, Житомирській, Львівській, Рівненській, Тернопільській, Хмельницькій, Чернівецькій та Івано-Франківській. Налагоджено систему співпраці з понад 150 деревообробними та меблевими підприємствами, профільними асоціаціями та природоохоронними громадськими організаціями.

У лютому–березні 2026 року проведено серію нарад під головуванням заступника Міністра економіки, довкілля та сільського господарства, де було досягнуто компромісні позиції між деревообробниками та природоохоронними організаціями (Українська природоохоронна група, WWF Ukraine, Екодія, ЕПЛ) щодо збільшення заготівлі деревини, реформи оцінки впливу на довкілля та дерегуляції. За дорученням заступника Міністра доопрацьовано Проект Стратегії розвитку деревообробної та меблевої галузей на період до 2030 року.

Предмет аналізу та межі дослідження

Предметом Зеленої книги є деревообробна та меблева галузь як сектор переробної промисловості України. Галузь охоплює підприємства за такими видами економічної діяльності за КВЕД-2010:

- С 16.10–16.29 — лісопиляння та оброблення деревини, виробництво виробів з деревини, корка, соломки та рослинних матеріалів для плетіння
- С 31.01–31.09 — виробництво меблів
- С 17.11–17.12 — виробництво целюлози та паперу (частково, у частині деревної сировини)
- F 43 — спеціалізовані будівельні роботи (у частині дерев'яного будівництва)
- G 46.13, G 46.73, G 47.59 — оптова та роздрібна торгівля деревиною та меблями

Лісове господарство (КВЕД А 02) не є предметом цієї Зеленої книги. Лісова галузь розглядається виключно як джерело сировини для деревообробних підприємств — через призму доступності, стабільності та ефективності сировинного забезпечення.

Ініціатор та розробник

Зелену книгу підготовлено Економічною платформою «Wood Industry UA» Федерації роботодавців України за участі:

- Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України
- Державного агентства лісових ресурсів України
- ДП «Ліси України»
- Громадських природоохоронних організацій (Українська природоохоронна група, WWF Ukraine, Екодія, ЕПЛ)
- Народних депутатів України — членів Комітету з питань економічного розвитку, Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Комітету з питань екологічної політики та природокористування ВРУ
- Понад 150 деревообробних та меблевих підприємств з 8 областей

Методологія

Дослідження проведено за методологією системного перегляду якості регулювання BRDO, яка включає:

- аналіз ефективності споживання ресурсів (сировинне забезпечення галузі)
- аналіз цілей, суб'єктів та об'єктів державного регулювання
- ідентифікацію та характеристику системних проблем
- оцінку регуляторних актів за критеріями: актуальність, законність, ефективність, пропорційність, необхідність, відповідність acquis ЄС
- порівняльний аналіз з практикою 5 країн ЄС (Польща, Німеччина, Фінляндія, Чехія, Румунія)

Джерела даних: Держлісагентство (лист №04-06/1558-26 від 16.03.2026), Державна митна служба України, Державна податкова служба, Державна служба

статистики, Євростат, ДП «Ліси України» (дані аукціонів), дані FSC Україна, аналітичні записки WWF Ukraine, результати опитування підприємств (40+ респондентів).

Контекст: чому саме зараз

Підготовка Зеленої книги зумовлена збігом кількох критичних обставин:

Воєнний фактор. Негативного впливу війни зазнали 2,9 млн га лісів (тимчасово окуповані — 1 млн га, заміновані — 500 тисяч га, у зоні бойових дій — 100 тисяч га). Обсяг заготівлі деревини впав до 14,1 млн м³ у 2025 році — мінімум за 15 років, що на 37 відсотків менше пікового показника 2018 року.

Сировинна криза. Виробничі потужності галузі систематично недозавантажені на 40–60 відсотків через дефіцит доступної сировини. Загальний сировинний дефіцит при повному завантаженні — 10,2 млн м³.

Євроінтеграція. Набуття чинності Регламентом EUDR вимагає від українських підприємств-експортерів підтвердження сталого походження деревини. Невідповідність вимогам загрожує втратою ринків ЄС, куди спрямовується понад 60 відсотків експорту галузі.

Потреби відбудови. Дерев'яне будівництво (панелі з перехресно-клеєної деревини, модульні конструкції) є одним із найперспективніших напрямків відбудови, однак регуляторні обмеження (3 поверхи за ДБН, відсутність стандартів) блокують цей потенціал.

Законодавчий мандат. Пункт 273 Плану пріоритетних дій Уряду на 2025 рік, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2025 року № 1003-р, передбачає розробку стратегічних документів для деревообробної та меблевої галузі.

Порядок публічних консультацій

Зелена книга публікується для широкого обговорення. Зацікавлені особи запрошуються надіслати свої пропозиції, зауваження та відповіді на питання, сформульовані у Розділі 5, протягом 90 днів з дати публікації.

Консультації плануються у форматі: розсилка експертам та галузевим асоціаціям; регіональні круглі столи у 8 областях (Волинська, Житомирська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Івано-Франківська); онлайн-обговорення; збір письмових коментарів.

За результатами консультацій буде підготовлено Білу книгу деревообробної та меблевої галузі.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА ГЛОСАРІЙ

Скорочення

Скорочення	Розшифрування
БКД	Балки з клеєної деревини (EN 14080, Glulam)
ВРУ	Верховна Рада України

ДАЛРУ	Державне агентство лісових ресурсів України
ДБН	Державні будівельні норми
ДВ	Додана вартість
ДЛК	Державний лісовий кадастр
ДСП	Деревно-стружкова плита
ДСТУ	Державний стандарт України
ІП	Індустріальний парк
КВЕД	Класифікація видів економічної діяльності
КМУ	Кабінет Міністрів України
КШБ	Клеєний шпоновий брус (EN 14374, LVL)
МДФ	Деревноволокниста плита середньої щільності
МЕС	Міністерство економіки, довкілля та сільського господарства України
МРГ	Міжвідомча робоча група
НПА	Нормативно-правовий акт
ОВД	Оцінка впливу на довкілля
OSB	Орієнтовано-стружкова плита
ПЗФ	Природно-заповідний фонд
ПКД	Панелі з перехресно-клеєної деревини (EN 16351, CLT)
ПКМ	Постанова Кабінету Міністрів України
РВВ	Розширена відповідальність виробника
УКТЗЕД	Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності
ЦОВВ	Центральний орган виконавчої влади

Міжнародні позначення

Позначення	Розшифрування
BRDO	Better Regulation Delivery Office — Офіс ефективного регулювання
CE	Conformité Européenne — європейське маркування відповідності
EUDR	EU Deforestation Regulation — Регламент ЄС щодо запобігання знелісненню (2023/1115)
FSC	Forest Stewardship Council — Рада з управління лісами (міжнародна сертифікація)
PEFC	Programme for the Endorsement of Forest Certification — Програма підтвердження лісової сертифікації
PPWR	Packaging and Packaging Waste Regulation — Регламент ЄС щодо упаковки та відходів упаковки (2025/40)
RED II/III	Renewable Energy Directive — Директива ЄС щодо відновлюваної енергетики

Основні терміни

Термін	Визначення
--------	------------

Каскадність переробки	Принцип використання деревини відповідно до ієрархії: спочатку для продукції вищих переділів (меблі, будівельні конструкції), потім для плитної продукції, і лише залишки — для енергетичного використання
Мультиплікатор доданої вартості	Коефіцієнт, що показує у скільки разів зростає вартість продукції порівняно з вхідною сировиною (круглим лісом) внаслідок переробки
Критерії припинення статусу відходу	Умови, за яких матеріал (зокрема деревина) перестає вважатися відходом і може бути повторно використаний як сировина (аналог end-of-waste criteria в законодавстві ЄС)
Altholzverordnung	Постанова Федеративної Республіки Німеччина «Про утилізацію старої деревини», що встановлює класифікацію деревних відходів на 4 категорії (A I–A IV) та вимоги до їх переробки
Реєстр деревообробників	Пропонований реєстр суб'єктів господарювання, що займаються переробкою деревини, із класифікацією за типами переробки (первинна, поглиблена, кінцева)

РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ РИНКУ ДЕРЕВООБРОБНОЇ ТА МЕБЛЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ

1.1. Визначення меж галузі

Предметом аналізу цієї Зеленої книги є деревообробна та меблева галузь як сектор переробної промисловості України. Галузь визначається через сукупність підприємств, що здійснюють переробку деревини у продукцію для кінцевого споживання або подальшої переробки, виробництво меблів, а також пов'язані види діяльності — торгівлю та спеціалізоване будівництво.

Відповідно до Класифікації видів економічної діяльності (КВЕД-2010), затвердженої наказом Державної служби статистики України від 23 грудня 2011 року № 396, до галузі належать такі види діяльності:

Код КВЕД	Назва виду діяльності	Основна продукція
C 16.10	Лісопиляння та стругання деревини	Обрізна та необрізна дошка, брус, заготовки для подальшої переробки
C 16.21	Виробництво фанери, дерев'яних панелей та плит	Фанера клеєна, деревно-стружкова плита (ДСП), деревноволокниста плита середньої щільності (МДФ), орієнтовано-стружкова плита (OSB), декоративний шпон
C 16.22–16.29	Виробництво інших виробів з деревини, корка, соломки	Паркетна дошка, столярні вироби, дерев'яна тара (палети, ящики), інші вироби з деревини
C 31.01–31.09	Виробництво меблів	Корпусні меблі, м'які меблі, офісні меблі, кухонні гарнітури, матрацні основи, сидіння
F 43	Спеціалізовані будівельні роботи (у частині дерев'яного будівництва)	Каркасні будинки, конструкції з панелей з перехресно-клеєної деревини та балок з клеєної деревини, модульне будівництво
G 46.13, G 46.73, G 47.59	Оптова та роздрібна торгівля деревиною, будівельними матеріалами та меблями	Торгівля пиломатеріалами, плитною продукцією, меблями

Товарні групи за Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТЗЕД), що охоплюються цією Зеленою книгою:

Код УКТЗЕД	Назва товарної групи	Основні товари
4407	Лісоматеріали розпиляні або розколоті вздовж, розрізані шаром або лущені	Обрізна та необрізна дошка, брус, профільований брус
4408	Листи для облицювання, для клеєної фанери, розпиляна деревина	Декоративний шпон, лущений шпон
4410	Плити деревно-стружкові та аналогічні плити з деревини	ДСП, OSB, ламіновані плити
4411	Плити деревноволокнисті з деревини або інших здерев'янілих матеріалів	МДФ, ХДФ, тверді деревноволокнисті плити
4412	Фанера клеєна, панелі фанеровані та аналогічна шарувата деревина	Фанера березова, хвойна, комбінована
4413–4414	Деревина пресована; рамки дерев'яні для картин, фотографій, дзеркал	Пресована деревина, профільні рамки
4415	Ящики, коробки, пакувальна тара з деревини; палети дерев'яні	Європалети, піддони, транспортні ящики
4416–4418	Бочки, діжки; вироби столярні та теслярські будівельні	Дверні та віконні блоки, паркет, сходові конструкції
4419–4421	Вироби столові та кухонні; статуетки та інші прикраси з деревини; інші вироби	Вироби з масиву, декор, іграшки, інші вироби
9401	Сидіння, крім зазначених у товарній позиції 9402, та їх частини	Крісла, стільці, дивани, сидіння для транспорту
9403	Інші меблі та їх частини	Корпусні меблі, кухні, шафи, столи, ліжка
9404	Основи матраці; вироби постільні та аналогічні	Матраці основи, каркаси ліжок
9405	Лампи та освітлювальне обладнання, їх частини	Люстри, бра, торшери (з дерев'яними елементами)

Наведений перелік охоплює основні товарні групи, що формують експорт деревообробної та меблевої галузі загальним обсягом 2,683 мільярда доларів США у 2025 році.

1.2. Обсяг та структура ринку

За даними Державної служби статистики України, на початок 2026 року у секторах С 16, С 17, С 31, G 46/47 та F 43 (у частині дерев'яного будівництва) зареєстровано 74 604 суб'єкти господарювання. Це одна з найбільших за кількістю учасників галузей переробної промисловості. Водночас значна частина зареєстрованих суб'єктів є неактивною або має мінімальні обсяги діяльності — за експертними оцінками, активних підприємств, що регулярно здійснюють виробничу діяльність, — орієнтовно 25 000–35 000.

Загальний обсяг виробництва та експорту деревообробної і меблевої продукції у 2025 році становив 2,683 мільярда доларів США (за даними Державної митної служби України). Це забезпечило галузі 6-те місце у загальноукраїнському експорті — 4,4 відсотка від загального обсягу. Для порівняння: у 2020 році обсяг становив 1,87 мільярда, що свідчить про зростання на 43 відсотки за п'ять років навіть в умовах повномасштабної збройної агресії.

Структура виробництва за сегментами

Деревообробна та меблева галузь складається з п'яти основних сегментів, кожен з яких має відмінний рівень доданої вартості, технологічної складності та залежності від сировини:

Пиломатеріали (первинна переробка) — 22–25 відсотків виробництва. Цей сегмент є найбільш сировиноємним та найбільш чутливим до дефіциту ділової деревини. Основна продукція — обрізна та необрізна дошка, брус, заготовки для подальшої переробки. Мультиплікатор доданої вартості від вартості круглого лісу — 1,5–3,0 рази. Понад 3 000 малих та середніх лісопилних підприємств по всій Україні забезпечують первинну переробку, однак їх завантаження становить лише 40 відсотків потужності через дефіцит сировини. Серед великих підприємств сегменту — ТОВ «Бренвель», ТОВ «УХЛК», ТОВ «Українські лісопилні», ТОВ «Тайфун-Плюс», ТОВ «Верба-ВВ».

Плитна продукція (ДСП, МДФ, OSB, ламінат) — 25–30 відсотків. Сегмент з високою концентрацією виробництва: 3–5 великих заводів забезпечують основний обсяг. Основна продукція — меблеві плити, підлогові покриття, будівельні панелі. Мультиплікатор доданої вартості — 3,0–6,0 разів. Завантаження — 50 відсотків. Ключові підприємства: ТОВ «Кронспан Рівне», Swiss Krono, ТОВ «Свиспан Лімітед» (Swisspan by Sorbes), ТОВ «Уніплит», Коростенський завод МДФ. Саме цей сегмент найбільше потерпає від відсутності системи рециклінгу деревини: обладнання дозволяє використовувати до 30–40 відсотків вторинної сировини, однак фактично використовується лише 0,4 відсотка через відсутність класифікації деревних відходів та інфраструктури збирання.

Меблеве виробництво — 18–22 відсотки. Сегмент із найвищим мультиплікатором доданої вартості — 8–25 разів від вартості вхідної сировини. Основна продукція — корпусні меблі, м'які меблі, кухонні гарнітури, офісні меблі. Завантаження — 55 відсотків (найвище серед усіх сегментів), що пояснюється меншою прямою залежністю від круглого лісу — меблевики використовують переважно плитну продукцію (ДСП, МДФ), яка частково імпортується. Серед підприємств: ЦУНАМІ, СМФ Group, ТОВ «Віяр» (Viyar), «Аккорд-Імпорт», ТМ «Павлик», Morgan Furniture, «Ескада-М», «К`лен», ДП «Ламелла», «Соффо», «Хйорт Кнудсен Україна» та тисячі малих підприємств.

Будівельні конструкції з деревини, фанера, шпон, паркет — 10–13 відсотків. Сегмент включає як традиційну продукцію (фанера клеєна, декоративний шпон, паркетна дошка), так і інноваційну — панелі з перехресно-клеєної деревини (ПКД, відповідає європейському стандарту EN 16351), балки з клеєної деревини (БКД, EN 14080), клеєний шпоновий брус (КШБ, EN 14374). Мультиплікатор доданої вартості — 6–25 разів. Саме цей сегмент має найбільший потенціал зростання, однак його розвиток заблокований регуляторними обмеженнями: державні будівельні норми ДБН В.1.1-7:2016 обмежують будівлі з несучими дерев'яними конструкціями з поверхами, а відповідні ДСТУ не ухвалені. Ключові підприємства: ТОВ «Одек Україна», Костопільський фанерний завод, Barlinek, ТОВ «Єврошпон-Смига», ТОВ «Укршпон», CLT Rezult, Budmall, Servus.

Біоенергетика (паливні пелети, брикети, деревне вугілля) — 15–20 відсотків. Сегмент з найнижчим мультиплікатором доданої вартості — 1,5–2,0 рази. Відповідно до

принципу каскадності переробки деревини, закладеного в Лісовій стратегії Європейського Союзу до 2030 року (EU Forest Strategy 2030) та Національній економічній стратегії на період до 2030 року (затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 року № 179), енергетичне використання деревини має бути останнім етапом каскаду — після вичерпання можливостей виробництва продукції з вищою доданою вартістю. Проте в Україні значна частина деревини (особливо дров'яної) спрямовується безпосередньо на виробництво пелет та брикетів, минаючи етап переробки у деревно-стружкові плити або плити МДФ. Обсяг експорту паливних пелет та брикетів у 2025 році — 320 мільйонів доларів (11,9 відсотка загального експорту галузі).

Трансформація структури: від сировини до готової продукції

Принципово важливим є тренд зміни структури експорту, що свідчить про поступову трансформацію галузі. Якщо ще 5–7 років тому домінував експорт сировини та напівфабрикатів (пиломатеріали, необроблена деревина, щепи), то у 2025 році 51,1 відсотка вартості експорту припало на готову продукцію з високою доданою вартістю — меблі (HS 9401–9404), столярні вироби, дерев'яну тару, освітлювальне обладнання. Це свідчить про те, що навіть за відсутності цілеспрямованої державної політики стимулювання глибокої переробки, ринкові механізми поступово переорієнтують галузь від сировинної до переробної моделі.

Водночас ця трансформація відбувається повільніше, ніж у країнах-конкурентах. У Республіці Польща частка готової продукції в деревообробному експорті перевищує 70 відсотків, у Федеративній Республіці Німеччина — понад 80 відсотків. Прискорення цієї трансформації через цілеспрямоване стимулювання — один із ключових орієнтирів цієї Зеленої книги.

1.3. Мультиплікатори доданої вартості

Ключовим аргументом на користь стимулювання глибокої переробки деревини є кратне зростання доданої вартості на кожному наступному етапі переробки. Цей ефект — мультиплікатор доданої вартості — демонструє, наскільки більше економічного ефекту (робочих місць, податків, валютної виручки) генерує переробка порівняно з продажем сировини.

Етап переробки	Орієнтовна вартість 1 м ³ , доларів США	Мультиплікатор від круглого лісу
Круглий ліс (фансировина)	40	1,0 (базовий рівень)
Лущений шпон	105	2,6 рази
Фанера клеєна	260	6,5 рази
Корпусні меблі	430	10,8 рази
Панелі з перехресно-клеєної деревини	480	12,0 разів
Модульний житловий будинок	1 000 і більше	25,0 разів

Джерело: розрахунки ДП «Укрпромзовнішекспертиза» та дані підприємств — учасників платформи Wood Industry UA Федерації роботодавців України.

Таким чином, переробка 1 кубічного метра деревини у модульний будинок створює у 25 разів більше доданої вартості, ніж продаж тієї самої деревини як круглого лісу. Один і той самий обсяг сировини при глибокій переробці генерує кратно більше робочих місць, податкових надходжень та валютної виручки. Це означає, що стимулювання переходу від нижчих до вищих переділів є найефективнішим способом збільшення економічного ефекту від наявної ресурсної бази — без необхідності збільшення обсягів заготівлі.

Практичний приклад: підприємство, що виробляє обрізну дошку (мультиплікатор 2,0 рази) із 10 000 кубічних метрів круглого лісу, генерує продукцію вартістю приблизно 800 000 доларів та забезпечує 15–20 робочих місць. Підприємство, що переробляє ті ж 10 000 кубічних метрів у корпусні меблі (мультиплікатор 10,8), генерує продукцію вартістю 4,3 мільйона доларів та забезпечує 80–120 робочих місць. Різниця — у 5 разів за вартістю та у 5–6 разів за зайнятістю.

1.4. Виробничі потужності та їх завантаження

Наявні виробничі потужності деревообробної та меблевої галузі систематично недозавантажені. Це центральна діагностика Зеленої книги: головною проблемою галузі є не відсутність попиту на продукцію (експорт зростає щороку), а фізична неможливість отримати достатньо сировини для повного завантаження існуючих виробництв.

Сегмент виробництва	Завантаження потужностей	Резерв незадіяних потужностей	Причина недозавантаження
Великі та малі лісопильні заводи (понад 3 000 підприємств)	40 відсотків	60 відсотків	Гострий дефіцит ділової деревини хвойних та листяних порід
Плитне виробництво (ДСП, МДФ, OSB)	50 відсотків	50 відсотків	Дефіцит дров'яної деревини та щепи; рівень рециклінгу — лише 0,4 відсотка
Фанерні заводи, виробники паркету та шпону	40–50 відсотків	50–60 відсотків	Гострий дефіцит фанерного кряжа; конкуренція за сировину з лісопильнями
Виробники ПКД та БКД	30–40 відсотків	60–70 відсотків	Найнижче завантаження: дефіцит сировини + регуляторна блокада внутрішнього ринку
Меблеве виробництво	55 відсотків	45 відсотків	Менша пряма залежність від круглого лісу; частково імпорт плит

Середній резерв незавантажених потужностей по галузі складає 45–60 відсотків. Це означає, що Україна має виробничу інфраструктуру, здатну переробляти значно більше деревини, ніж зараз — без потреби у масовому будівництві нових заводів. Для нарощування виробництва достатньо забезпечити існуючі підприємства сировиною.

Баланс деревини: попит переробників проти пропозиції

Для кількісної оцінки сировинного дефіциту підготовлено баланс деревини за двома основними категоріями — діловою та дров'яною.

Баланс ділової деревини (круглі лісоматеріали). Поточна пропозиція — 6,14 мільйона кубічних метрів на рік (за даними ДП «ЛІАЦ» за 2025 рік, усі лісокористувачі). З них ДП «Ліси України» — 4,84 мільйона кубічних метрів (79 відсотків загальної пропозиції), інші лісокористувачі (агролісгоспи, військові, комунальні) — приблизно 1,3 мільйона. Поточне споживання при 40 відсотках завантаження потужностей — 6,14 мільйона. Потреба при 100-відсотковому завантаженні наявних потужностей — приблизно 13 мільйонів кубічних метрів. Дефіцит — 6,9 мільйона кубічних метрів.

Баланс дров'яної деревини, щепи та відходів. Поточна пропозиція — 6,83 мільйона кубічних метрів на рік (заготівля дров'яної деревини паливного використання — 4,33 мільйона плюс відходи лісопильного виробництва — приблизно 2,5 мільйона). Поточне використання: експорт дров'яної деревини та щепи — 0,7 мільйона; експорт пелет та брикетів — 0,7 мільйона; паливно-енергетичні потреби — приблизно 3,23 мільйона; переробка у ДСП, МДФ, OSB (при 50 відсотках завантаження) — 2,2 мільйона. Потреба переробників при повному завантаженні — 4,4 мільйона. Дефіцит — 2,2 мільйона кубічних метрів.

Загальний сировинний дефіцит при повному завантаженні наявних виробничих потужностей становить 10,2 мільйона кубічних метрів (ділова деревина — 6,9 мільйона, дров'яна — 2,2 мільйона, технологічні потреби — 1,1 мільйона). Цей дефіцит є головним стримуючим фактором розвитку галузі.

Резервом часткового покриття дефіциту є рециклінг деревини. Поточний рівень використання вторинної деревини у виробництві ДСП в Україні — лише 0,4 відсотка. Для порівняння: у Республіці Польща — 41 відсоток, у Чеській Республіці — 35 відсотків, у Федеративній Республіці Німеччина — 38 відсотків. Реалістичний потенціал рециклінгу до 2030 року — додаткові 0,4 мільйона кубічних метрів сировини щорічно, що частково компенсує дефіцит дров'яної деревини для виробників плитної продукції.

1.5. Динаміка розвитку галузі за 2018–2025 роки

Аналіз динаміки ключових показників за останні 8 років виявляє два протилежні тренди, що співіснують в галузі:

Тренд 1. Скорочення заготівлі деревини

Обсяг заготівлі деревини — ключовий параметр сировинного забезпечення переробної промисловості — систематично знижується з 2018 року:

Рік	Обсяг заготівлі, млн м ³	Динаміка до попереднього року	Примітка
2018	22,4	—	Піковий рік — максимальний обсяг за всю історію
2019	20,6	-8,0%	Початок зниження
2020	18,7	-9,2%	Вплив пандемії COVID-19
2021	17,9	-4,3%	Продовження зниження
2022	15,3	-14,5%	Початок повномасштабної війни

2023	15,0	-2,0%	Стабілізація на низькому рівні
2024	14,5	-7,8%	Блокування лісорубних квитків
2025	14,1	-2,8%	Мінімум за 15 років. На 37% нижче за 2018 рік

Зниження заготівлі на 37 відсотків за 7 років — безпрецедентне для країни з такою ресурсною базою. Для порівняння: Республіка Польща за цей же період збільшила заготівлю з 40,0 до 44,5 мільйона кубічних метрів (при меншій площі лісів — 9,4 мільйона гектарів проти 10,8 мільйона в Україні). Це свідчить про те, що зниження заготівлі в Україні є наслідком не об'єктивних обмежень ресурсної бази, а комплексу адміністративних, регуляторних та воєнних факторів.

Тренд 2. Зростання експорту готової продукції

Одночасно з падінням заготівлі відбувається якісна трансформація галузі — зростання експорту продукції з високою доданою вартістю:

Експорт меблів (коди HS 9401–9404) зріс з 0,67 мільярда доларів у 2020 році до 0,934 мільярда у 2025 році — на 39 відсотків за п'ять років. Особливо динамічним є зростання експорту сидінь (HS 9401) — на 18,1 відсотка у 2025 році порівняно з 2024 роком, та освітлювального обладнання (HS 9405) — на 22,5 відсотка. Загальний обсяг експорту деревообробної та меблевої продукції зріс з 2,5 до 2,683 мільярда доларів (+7,3 відсотка у 2025 році).

Ця трансформація відбувається в умовах, коли внутрішній ринок суттєво просів через війну. Галузь компенсувала падіння внутрішнього попиту нарощуванням експорту, генеруючи валютну виручку, критично важливу для платіжного балансу країни. Це свідчить про конкурентоспроможність українських виробників на ринках Європейського Союзу та потенціал для подальшого зростання за умови усунення сировинних та регуляторних бар'єрів.

1.6. Експортний потенціал та конкурентні позиції

Основним ринком збуту деревообробної та меблевої продукції України є країни Європейського Союзу, куди спрямовується понад 60 відсотків експорту. Структура географії меблевого експорту за 2025 рік (дані Державної митної служби України):

Країна	Обсяг, млн доларів	Частка у меблевому експорті, відсотків
Республіка Польща	269,0	29,7
Федеративна Республіка Німеччина	181,5	20,1
Королівство Данія	50,8	5,6
Республіка Австрія	47,1	5,2
Королівство Бельгія	46,2	5,1
Інші країни	339,4	34,3

Структура меблевого експорту за товарними групами: меблі та їх частини (код HS 9403) — 465,2 мільйона доларів; сидіння (HS 9401) — 291,8 мільйона; освітлювальне

обладнання (HS 9405) — 69,7 мільйона; матраці основи та постільне приладдя (HS 9404) — 53,0 мільйона.

Ринок меблів Європейського Союзу оцінюється дослідницьким центром CSIL (Centre for Industrial Studies, Мілан) у 43,6 мільярда доларів із прогнозом зростання до 58,2 мільярда до 2034 року. Потенційна частка України — 5–7 відсотків, що відповідає обсягу 2,1–2,9 мільярда доларів лише у меблевому сегменті. З урахуванням інших сегментів (плитна продукція, конструкції з деревини, тара) загальний потенціал експорту деревообробної та меблевої продукції оцінюється у 7,5 мільярда доларів до 2030 року.

1.7. Зайнятість та фіскальний внесок галузі

У деревообробній та меблевій промисловості прямо зайнято 119 000 осіб (за даними Державної служби статистики, секторами NACE C16 та C31). З урахуванням суміжних секторів (логістика, торгівля деревиною та меблями, будівництво з деревини, виробництво фурнітури) загальна зайнятість оцінюється у 150 000 осіб.

Характерною особливістю галузі є географічна концентрація зайнятості у сільських та малих міських громадах лісових регіонів — Полісся (Житомирська, Рівненська, Волинська, Чернігівська, Київська, Сумська області), Західна Україна (Львівська, Тернопільська, Хмельницька) та Карпати (Івано-Франківська, Закарпатська, Чернівецька). У цих регіонах деревообробні та меблеві підприємства часто є основним або єдиним роботодавцем у громаді, що надає галузі особливого соціального значення — її занепад безпосередньо призводить до депопуляції та міграції населення.

Фіскальний внесок галузі у 2025 році: загальні фіскальні платежі — 29,9 мільярда гривень (дані Державної податкової служби). З урахуванням відшкодування податку на додану вартість чистий фіскальний внесок — 20,0 мільярдів гривень. Структура фіскальних платежів: єдиний соціальний внесок (ЄСВ) та податок на доходи фізичних осіб (ПДФО) — основна частина чистого фіскального внеску; податок на додану вартість — транзитний через бюджет (сплачується переробниками у ціні деревини, відшкодовується при експорті); військовий збір — суттєва складова в умовах воєнного стану.

Продуктивність праці у галузі залишається критично низькою: за розрахунками на основі даних Євростату щодо доданої вартості на одного зайнятого у секторі NACE C16+C31, продуктивність в Україні становить 1,7–2,2 тисячі євро на рік на одного зайнятого — у 10–14 разів нижче, ніж у Республіці Польща (18–22 тисячі), та у 32–43 рази — ніж у Фінляндській Республіці (68–75 тисяч). Це є прямим наслідком низького рівня автоматизації та застарілого обладнання, а не недостатньої кваліфікації працівників.

Висновки та рекомендації до розділу 1

1. Деревообробна та меблева галузь України є стратегічно важливим сектором переробної економіки з обсягом експорту 2,683 мільярда доларів, 119 000 прямо зайнятих та 29,9 мільярда гривень фіскальних платежів. Галузь уже здійснює трансформацію від сировинної до переробної моделі: 51,1 відсотка експорту — продукція з високою доданою вартістю.

2. Головною проблемою галузі є хронічний дефіцит доступної сировини — 10,2 мільйона кубічних метрів при повному завантаженні наявних потужностей. Це призводить до недозавантаження на 40–60 відсотків — підприємства мають обладнання, працівників та замовлення, але не мають деревини.

3. Кожен цикл переробки збільшує додану вартість у 2–4 рази: переробка 1 кубічного метра деревини у модульний будинок створює у 25 разів більше економічного ефекту, ніж продаж того самого кубометра як круглого лісу. Стимулювання глибокої переробки — найефективніший спосіб збільшення віддачі від наявної ресурсної бази.

4. Порівняння з Республікою Польща демонструє: за 15–20 років системної промислової політики (кластеризація, автоматизація, рециклінг, державна підтримка експорту) можливе кратне зростання галузі — від рівня, подібного до українського, до 3-го місця у світовому меблевому експорті.

5. Ринок меблів Європейського Союзу — 43,6 мільярда доларів з прогнозом зростання до 58,2 мільярда до 2034 року. Потенційна частка України — 5–7 відсотків. Загальний потенціал експорту галузі — 7,5 мільярда доларів до 2030 року. Для реалізації цього потенціалу необхідне усунення сировинних та регуляторних бар'єрів, ідентифікованих у наступних розділах.

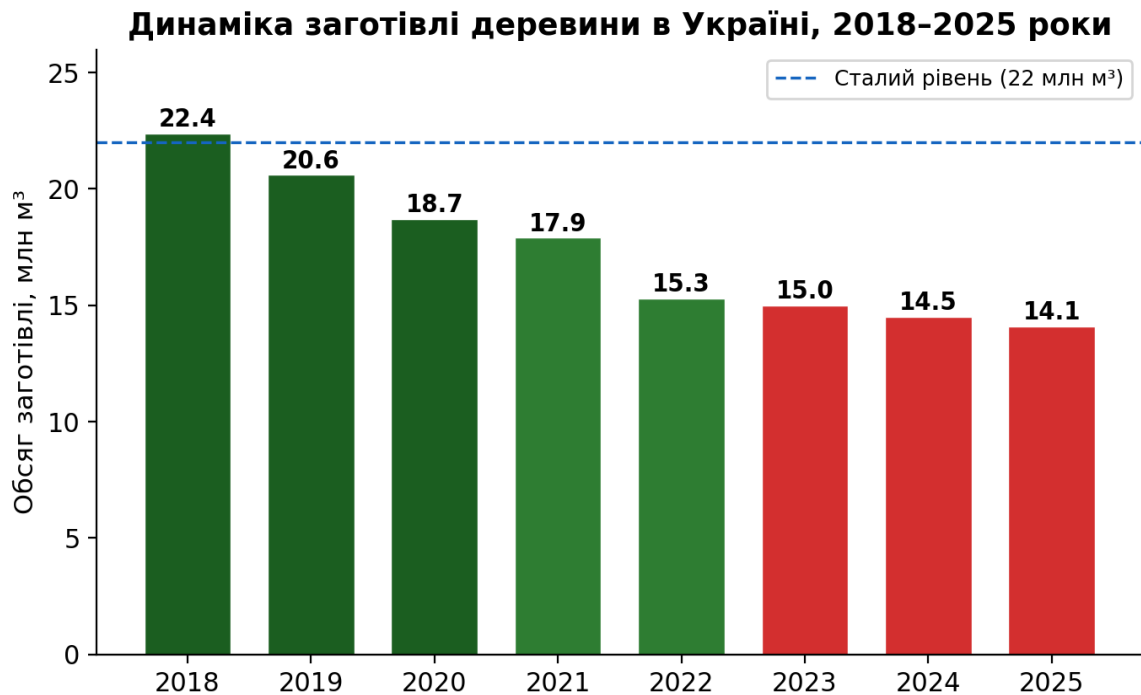

Рисунок 1. Динаміка заготівлі деревини в Україні за 2018–2025 роки (млн м³). Джерело: Держлісагентство, ДП «ЛІАЦ»

Динаміка заготівлі деревини за 2010–2025 роки та прогноз до 2030 року

Аналіз повного ряду даних за 16 років (2010–2025) виявляє чіткий цикл: зростання, пік та безперервне падіння. Ці дані є ключовим аргументом для обґрунтування необхідності системних реформ, описаних у Розділі 5.

Рік	Обсяг, млн м³	Зміна до попереднього року	Етап	Ключові фактори

2010	15,5	—	Базовий	Відновлення після кризи 2008–2009 рр.
2011	16,2	+4,5%	Зростання	
2012	17,0	+4,9%	Зростання	Останній державний облік лісів (ДЛК)
2013	18,0	+5,9%	Зростання	Стабільне зростання попиту
2014	19,6	+8,9%	Зростання	Анексія Криму; початок війни на Донбасі
2015	18,0	–8,2%	Корекція	Мораторій на експорт кругляка; девальвація гривні
2016	20,5	+13,9%	Зростання	Мораторій стимулює внутрішню переробку
2017	22,2	+8,3%	Зростання	Активна заготівля; зростання експорту меблів
2018	22,4	+0,9%	ПІК	Максимум за всю історію незалежної України
2019	21,0	–6,3%	Спад	Адміністративні обмеження заготівлі
2020	18,5	–11,9%	Спад	Пандемія COVID-19; зниження попиту
2021	17,8	–3,8%	Спад	Продовження адміністративних обмежень
2022	16,3	–8,4%	Спад	Початок повномасштабної війни; 2,9 млн га під загрозою
2023	15,3	–6,1%	Спад	Проблеми з корпоратизацією ДП «Ліси України»
2024	14,5	–7,8%	Спад	Блокування лісорубних квитків (до ПКМ №1316)
2025	14,1	0%	Мінімум	Мінімум за 15 років. –37% від піку 2018 року

Джерело: моніторинг ДП «ЛІАЦ» та Державна служба статистики України.

Повний ряд даних демонструє, що Україна має підтверджений потенціал заготівлі на рівні 22 мільйонів кубічних метрів на рік (50 відсотків щорічного приросту деревини — сталий рівень заготівлі). Цей рівень було досягнуто у 2017–2018 роках, що підтверджує його реалістичність. Падіння на 37 відсотків за наступні 7 років є наслідком не вичерпання ресурсної бази, а комплексу адміністративних, регуляторних та воєнних факторів, які можуть бути усунені через системні реформи.

Прогноз відновлення до 2030 року

За умови реалізації реформ, передбачених цією Зеленою книгою (ухвалення Закону України Про ринок деревини, оновлення Державного лісового кадастру, реформа процедур оцінки впливу на довкілля, запровадження довгострокових контрактів), Економічна платформа Wood Industry UA прогнозує поступове відновлення обсягів заготівлі до сталого рівня:

2026 рік — 15,2 мільйона кубічних метрів (стабілізація та початок реформ); 2027 рік — 16,8 мільйона (ефект від оновлення лісовпорядкування та нових лісосік); 2028 рік — 18,6 мільйона (запуск довгострокових контрактів); 2029 рік — 20,2 мільйона (кумулятивний ефект реформ); 2030 рік — 22,0 мільйона (повернення до сталого рівня). Середньорічний темп відновлення — 9,3 відсотка.

Цей прогноз є цільовим орієнтиром, досягнення якого залежить від своєчасності та повноти реалізації реформ. За умови збереження чинного стану регулювання (Варіант А у Розділі 5) обсяги заготівлі продовжуватимуть знижуватись або стагнуватимуть на

рівні 14–15 мільйонів кубічних метрів, що поглибить сировинний дефіцит та призведе до подальшого закриття деревообробних підприємств.

Рисунок 4. Завантаження виробничих потужностей за сегментами деревообробної промисловості, 2025 рік

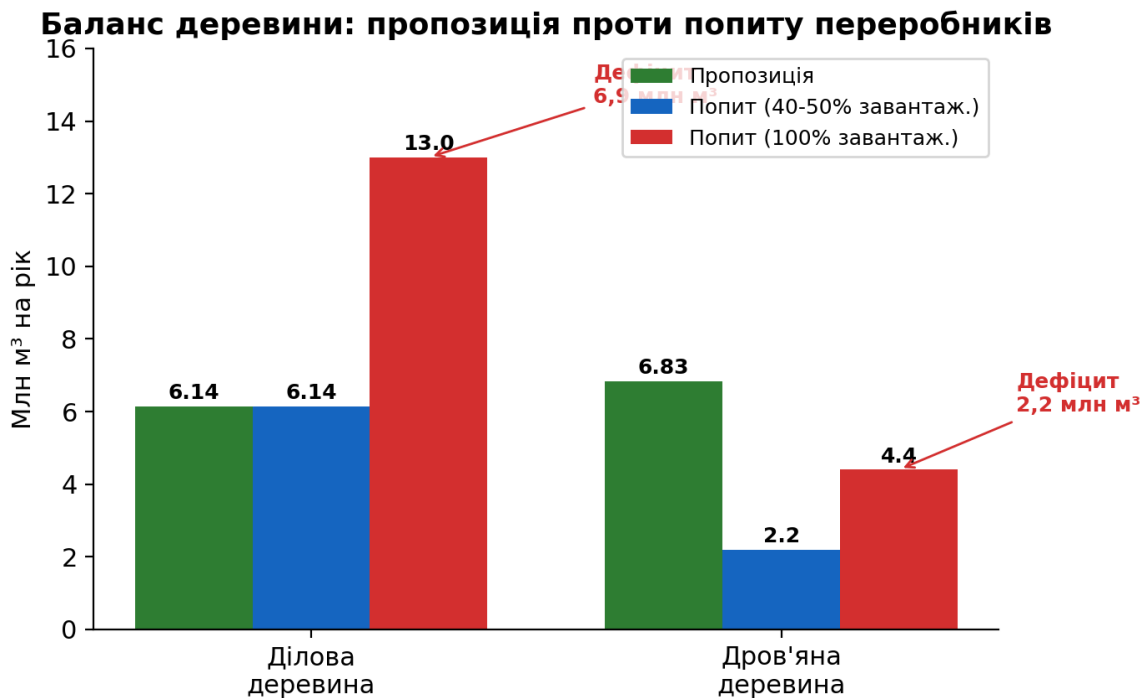

Рисунок 5. Баланс деревини: пропозиція проти попиту переробників. Джерело: ДП «ЛІАЦ», Державна служба статистики

Структура фіскальних платежів галузі

За даними Державної податкової служби України (листи № 370/ЗПП від 11 березня 2026 року, № 398 від 6 березня 2026 року та № 402/ЗПП від 17 березня 2026 року), загальна сума фіскальних платежів деревообробно-меблевої галузі у 2025 році становила 29 897 мільйонів гривень, з яких податки та збори — 24 003 мільйони та єдиний

соціальний внесок — 5 894 мільйони. З урахуванням бюджетного відшкодування податку на додану вартість (9 887 мільйонів гривень, 940 платників), чистий фіскальний внесок галузі становив 19 998 мільйонів гривень (приблизно 20,0 мільярда).

Вид податку / збору	Сума, млн грн	Частка
Податок на додану вартість (ПДВ)	7 688,7	33,4%
Податок на доходи фізичних осіб (ПДФО)	6 051,2	26,3%
Податок на прибуток підприємств	4 561,0	19,8%
Військовий збір	2 155,3	9,4%
Єдиний податок	1 284,2	5,6%
Земельний податок та орендна плата	791,3	3,4%
Податок на нерухомість	314,9	1,4%
Інші податки та збори	141,5	0,7%
РАЗОМ податки та збори	22 988,2	100%
Єдиний соціальний внесок (ЄСВ)	5 894,0 *	—
ЗАГАЛОМ (податки + ЄСВ)	29 897,0	—

* 98,9 відсотка ЄСВ сплачено юридичними особами (роботодавцями), частка фізичних осіб-підприємців — лише 1,1 відсотка.

Сукупна частка ПДФО та військового збору (35,7 відсотка) свідчить про значний внесок галузі у фінансування оборони та соціальної сфери безпосередньо через заробітну плату працівників. В умовах повномасштабної збройної агресії російської федерації ця складова фіскального внеску набуває особливого стратегічного значення.

Чистий фіскальний внесок за секторами

Аналіз чистого фіскального внеску (сплачені податки плюс ЄСВ мінус бюджетне відшкодування ПДВ) за секторами галузі демонструє нерівномірність вкладу різних підгалузей:

Сектор	Податки, млн грн	ЄСВ, млн грн	Відшкод. ПДВ, млн грн	Чистий внесок, млн грн	Частка
Деревообробка (КВЕД 16.10–16.29)	5 528,0	2 053,4	5 434,0	2 147,3	10,7%
Целюлозно-паперова (КВЕД 17.11–17.21)	3 863,7	1 069,4	525,2	4 407,9	22,0%
Меблева промисловість (КВЕД 31.01–31.09)	4 052,6	1 630,6	2 884,8	2 798,4	14,0%
Інше виробництво (КВЕД 32.91, 32.99)	671,7	202,9	162,5	712,2	3,6%
Будівельно-оздоблювальні (КВЕД 43.xx)	268,8	62,6	4,9	326,4	1,6%
Торгівля деревиною та меблями (КВЕД 46–47.xx)	8 582,7	1 867,9	876,0	9 574,7	47,9%
РАЗОМ	22 988,2	6 896,8	9 887,3	19 997,7	100%

Джерело: розрахунки на основі офіційних відповідей Державної податкової служби України.

Торговельний сектор забезпечує 47,9 відсотка чистого фіскального внеску, що відображає високу маржинальність торгівлі деревиною та меблями. Виробничий сектор

загалом (деревообробка, целюлозно-паперова, меблева, інше виробництво) генерує 50,3 відсотка чистого внеску. Деревообробка (КВЕД 16.10–16.29) має найбільший обсяг відшкодування ПДВ — 5 434 мільйони гривень, що відображає її виражену експортну орієнтацію.

Методологічне застереження щодо транзитного характеру ПДВ

При оцінці фіскального внеску галузі слід враховувати транзитний характер податку на додану вартість у ланцюзі створення вартості «ліс → переробка → експорт». Механізм є таким: лісове підприємство продає деревину з ПДВ та перераховує податок до бюджету; деревообробне підприємство-покупець отримує податковий кредит; при експорті готової продукції за ставкою 0 відсотків заявляє бюджетне відшкодування. Фактично кошти проходять через бюджет транзитом.

Тому найбільш коректним показником реального фіскального ефекту деревообробної та меблевої галузі є сума ЄСВ, ПДФО та військового збору — 15,1 мільярда гривень. Ці платежі безпосередньо пов'язані із заробітною платою 119 000 працівників, не мають міжгалузевого транзитного характеру та найточніше відображають внесок галузі у фінансування оборони та соціальної сфери.

Від'ємне сальдо ПДВ (відшкодовано на 2 199 мільйонів гривень більше, ніж сплачено: 9 887 мільйонів проти 7 689 мільйонів) є характерною ознакою експортоорієнтованої галузі та прямим індикатором генерації валютної виручки, а не додаткового бюджетного навантаження.

Структура суб'єктів господарювання за секторами та організаційно-правовими формами

Станом на 1 січня 2026 року, за даними Державної служби статистики України (без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя), деревообробно-меблева галузь налічувала 74 604 зареєстрованих суб'єкти господарювання:

Сектор (КВЕД)	Юридичні особи	ФОП	Разом	Частка
Торгівля деревиною та меблями (46.13, 46.73, 47.59)	21 348	19 941	41 289	55,3%
Деревообробка (16.10–16.29)	8 067	9 258	17 325	23,2%
Меблева промисловість (31.01–31.09)	3 118	6 914	10 032	13,4%
Целюлозно-паперова (17.11–17.21)	775	163	938	1,3%
Інші (виробництво 32.xx, будівництво 43.xx, послуги 95.xx)	1 319	3 701	5 020	6,8%
РАЗОМ	34 627	39 977	74 604	100%

Джерело: Державна служба статистики України, дані станом на 01.01.2026.

Характерною рисою галузі є домінування фізичних осіб-підприємців (ФОП): 39 977 ФОП проти 34 627 юридичних осіб (співвідношення 1,15:1). Особливо висока частка

ФОП у меблевій промисловості — 2,22 ФОП на кожну юридичну особу, що свідчить про значний рівень дрібного та ремісничого виробництва у цьому секторі.

За даними аналітичної системи YouControl Market, кількість активних (діючих) суб'єктів деревообробного та лісового сегментів (КВЕД 02.xx та 16.xx) становить лише 25 757 — з них 10 943 юридичні особи та 14 814 ФОП. Це означає, що значна частина зареєстрованих суб'єктів є фактично неактивними, що спотворює статистику та ускладнює аналіз реального стану галузі.

Регіональна концентрація: п'ять провідних регіонів (місто Київ, Житомирська, Львівська, Івано-Франківська та Київська області) акумулюють 38,9 відсотка усіх активних суб'єктів. У лісистих регіонах (Житомирська, Рівненська, Закарпатська, Чернівецька області) частка ФОП сягає 65–70 відсотків, що вказує на переважаючу дрібного лісопильного виробництва — типово це невеликі пилорами з 3–10 працівниками, що працюють переважно на місцевий ринок або на перепродаж пиломатеріалів.

Структура експорту деревообробної та меблевої продукції, 2025 рік (загальний обсяг — 2,683 млрд доларів США)

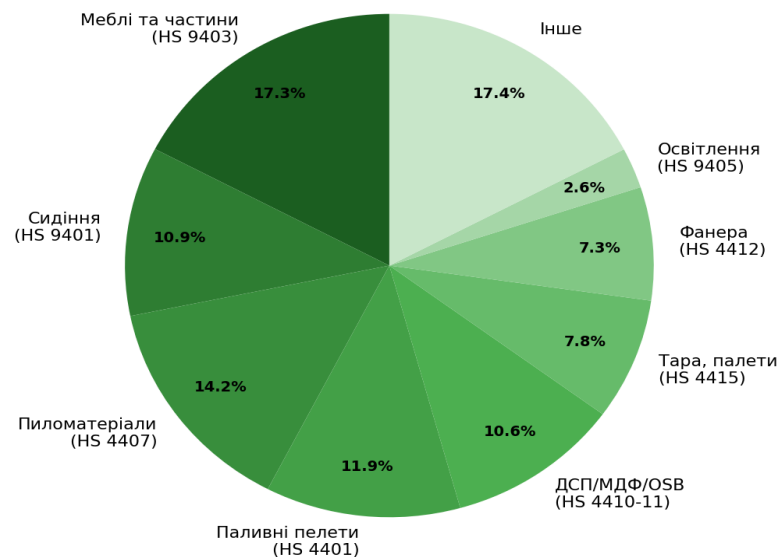

Рисунок 2. Структура експорту деревообробної та меблевої продукції за товарними групами, 2025 рік.

Джерело: Державна митна служба

Структура експорту за макросекторами

Детальний аналіз структури експорту за даними Державної митної служби України виявляє двополюсну модель: за вартістю домінують два сектори — меблі та деревина/біопаливо, які разом забезпечують 70,5 відсотка загального експорту:

Макросектор	Вага, тонн	Вартість, тис. доларів	Частка	Доларів за тону
Деревина та паливо (коди 4401–4409)	2 299 038	957 401	35,7%	416
Плити: ДСП, МДФ, OSB, фанера (4410–4413)	559 511	317 872	11,8%	568

Вироби з дерева (4414–4421)	474 610	408 347	15,2%	860
Меблі та сидіння (9401–9404)	356 938	934 011	34,8%	2 617
Збірні будівлі з деревини (9406)	14 080	28 897	1,1%	2 052
Інше (корок, плетіння, папір, муз. інстр.)	11 619	36 471	1,4%	3 139
РАЗОМ	3 715 797	2 682 998	100%	722

Джерело: Державна митна служба України, 2025 рік.

Стовпець «Доларів за тонну» наочно ілюструє ефект глибокої переробки: тонна меблів коштує 2 617 доларів — у 6,3 рази дорожче за тонну деревини та палива (416 доларів). Збірні будівлі з деревини — 2 052 долари за тонну. Це підтверджує центральну тезу Зеленої книги: збільшення частки продукції вищих переділів кратно збільшує валютну виручку з кожної тонни вихідної сировини.

Структура експорту за рівнем переробки (доданої вартості)

Рівень переробки	Вартість	Частка	Середня ціна, доларів за тонну
Сировина та первинна обробка (кругляк, пиломатеріали, дрова, пелети, щепи)	669 млн дол.	24,9%	305
Напівфабрикати (плити ДСП, МДФ, OSB, фанера, шпон)	606 млн дол.	22,6%	914
Готова продукція з високою доданою вартістю (меблі, столярні вироби, тара, збірні будівлі)	1 371 млн дол.	51,1%	1 622
РАЗОМ	2 683 млн дол.	100%	722

Мультиплікатор ціни: 5,3 рази — тонна готової продукції коштує у 5,3 рази дорожче за тонну сировини (1 622 долари проти 305 доларів). Цей показник є одним із ключових аргументів на користь стимулювання глибокої переробки: переорієнтація навіть 10 відсотків сировинного експорту на готову продукцію збільшить валютну виручку на приблизно 88 мільйонів доларів щорічно.

Пиломатеріали за породами деревини

У структурі експорту пиломатеріалів (код УКТЗЕД 4407, загальний обсяг — 413,6 мільйона доларів) виразно домінують хвойні породи:

Сосна — 57,1 відсотка вартості (236 мільйонів доларів). Це основна порода для будівництва, виробництва палет та пакувальної тари. Ялиця та ялина — 18,8 відсотка (78 мільйонів). Використовується переважно у будівельних конструкціях та виробництві панелей з перехресно-клеєної деревини. Дуб — 15,9 відсотка (66 мільйонів) при найвищій ціні серед усіх порід — 989 доларів за тонну, що у 2,6 рази дорожче за середню ціну пиломатеріалів. Дуб є преміальною сировиною для меблів, паркету та шпону. Ясень — 5,4 відсотка (22 мільйони). Бук — 2,0 відсотки (8,5 мільйона) — цінна порода Карпатського регіону, затребувана на ринках Австрії та Італії.

Ця структура свідчить про значний потенціал збільшення доданої вартості: наприклад, переробка дубової дошки (989 доларів за тонну) у дубові меблі (4 000–6 000 доларів за тонну) збільшує вартість у 4–6 разів при значно більшій зайнятості.

Біопаливо: пелети, брикети, деревне вугілля

Біопаливний сегмент є суттєвою складовою експорту (11,9 відсотка загальної вартості — 320 мільйонів доларів), проте з точки зору принципу каскадності переробки він має найнижчий мультиплікатор доданої вартості:

Деревні пелети — 420 640 тонн на суму 79,2 мільйона доларів (середня ціна — 188 доларів за тунну). Деревні брикети — 144 594 тонни на суму 22,8 мільйона доларів. Дрова листяних порід — 163 968 тонн на суму 26,7 мільйона доларів. Дрова хвойних порід — 93 771 тонна на суму 12,7 мільйона доларів. Деревне вугілля (код УКТЗЕД 4402) — 78,3 мільйона доларів (2,9 відсотка експорту).

Відповідно до принципу каскадності, енергетичне використання деревини має бути останнім етапом — після вичерпання можливостей виробництва продукції з вищою доданою вартістю. У тому обсязі, в якому пелети виробляються з відходів лісопиляння (тирса, стружка, кора) — це ефективне використання ресурсу. Проте частина пелетного виробництва використовує первинну дров'яну деревину, яка могла б бути переробленою у ДСП чи МДФ із мультиплікатором 3–6 разів замість 1,5 рази.

Рисунок 3. Мультиплікатори доданої вартості за етапами переробки деревини. Джерело: ДП «Укрпромзовнішекспертиза», дані підприємств

Місце України у глобальному контексті меблевого виробництва

За даними дослідницького центру CSIL (Centre for Industrial Studies, Мілан) — провідної міжнародної аналітичної організації у сфері меблевої промисловості — Україна станом на 2024 рік посідала 52-е місце у світі за обсягом виробництва меблів та 41-е — за обсягом експорту. Для країни з такою ресурсною базою та географічним розташуванням ці показники є значно нижчими за потенційні.

Для порівняння: Литовська Республіка та Словацька Республіка, меблеві галузі яких за розміром приблизно зіставні з українською, експортують у 3–4 рази більше. Це свідчить не про обмежений потенціал української промисловості, а про наявність системних бар'єрів, що перешкоджають його реалізації — бар'єрів, ідентифікованих у цій Зеленій книзі.

Принципово важливою є зміна географії експорту, що відбулась за останнє десятиліття. У 2011 році на російську федерацію припадало 55,8 відсотка меблевого експорту України (142,4 мільйона доларів з 355,3 мільйонів). До 2016 року, після анексії Криму та збройної агресії на Донбасі, частка росії впала до 14,3 відсотка (33,5 мільйона). У 2025 році торгівля з російською федерацією фактично припинилась, а домінуючим ринком стала Республіка Польща — 29,7 відсотка (269,0 мільйонів).

Ця переорієнтація з ринку Співдружності Незалежних Держав на ринок Європейського Союзу — стратегічно правильна трансформація, що відповідає курсу на євроінтеграцію. Вона водночас підвищує вимоги до якості продукції, стандартів виробництва та відповідності регуляторним вимогам ЄС (EUDR, FSC/PEFC, CE-маркування), що є предметом аналізу Розділу 2 цієї Зеленої книги.

1.8. Розширений порівняльний аналіз: Україна та країни ЄС

Загальні показники деревообробної та меблевої промисловості

Показник	Україна	Польща	Німеч.	Фінлянд.	Чехія	Румунія
Площа лісів, млн га	10,8	9,4	11,4	22,8	2,7	7,0
Лісистість, відс.	15,9	30,0	32,0	73,7	34,1	29,0
Заготівля, млн м ³	14,1	44,5	83,0	70,0	17,8	16,5
Експорт меблів, млрд \$	0,93	14,2	11,8	1,5	2,6	2,1
Місце у світ. мебл. експорті	22	3	4	28	14	18
Зайнятість у С16+С31, тис.	119	310	185	42	68	95
Рециклінг деревини у ДСП, відс.	0,4	41	38	12	35	18
Механізація заготівлі, відс.	20	55	85	95+	70	35
Дерев. будівництво у нов. житлі, відс.	<1	5	18	45	8	3
Макс. поверховість ПКД, поверхів	3	5	9	8	6	4

Джерела: Євростат (NACE C16+C31), FAO, CSIL (Centre for Industrial Studies), дані Держлісагентства та Держмитслужби України. Окремі показники є оціночними.

Порівняння регуляторного середовища

Інструмент регулювання	Україна	Польща	Німеччина
Реєстр переробників деревини	Відсутній (законопроект)	Діє при регіон. палатах	Діє (Handelsregister + галузевий)
Публічні плани заготівлі	Відсутні	Щорічні (Lasy Państwowe)	10-річні плани (Forsteinrichtung)
Електронний облік деревини	Експериментальний	Повноцінний (SILP)	Федеральна система (ELDAT)
Лісовий кадастр (ГІС)	Дані 2011 р., без ГІС	Актуальний, ГІС	Актуальний, відкритий ГІС
Класифікація деревних відходів	Відсутня	4 категорії (аналог DE)	A I–A IV (Altholzverordnung)

Критерії припинення статусу відходу	Відсутні	Діють (імплем. ЄС)	Деталізовані за категоріями
Стандарти ПКД/БКД/КШБ	Відсутні	EN 16351/14080/14374	EN 16351/14080/14374 + DIN
Державна підтримка експорту меблів	Мінімальна	Розвинена (РАІН + бренд)	Розвинена (GTAI + виставки)
Кластерна політика	Немає спеціальної	Державна програма кластерів	Земельні програми кластерів

Ключові висновки порівняльного аналізу

1. Україна суттєво відстає від країн ЄС за всіма ключовими показниками регулювання: відсутній Реєстр переробників, відсутні публічні плани заготівлі, відсутня класифікація деревних відходів, відсутні стандарти для сучасних конструкцій з деревини.

2. Розрив у рециклінгу критичний: 0,4 відсотка проти 35–41 відсотка. Це не технічна проблема — обладнання дозволяє, — а регуляторна: немає класифікації, немає критеріїв припинення статусу відходу, немає інфраструктури збирання.

3. Польща — найбільш релевантний приклад. З подібних стартових умов за 20 років стала 3-м експортером меблів. Ключові інструменти, яких бракує Україні: кластерна політика, система рециклінгу, державна підтримка експорту, дуальна освіта.

4. Обмеження дерев'яного будівництва 3 поверхами — найжорсткіше серед усіх порівнюваних країн. Навіть Румунія дозволяє 4 поверхи.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ГАЛУЗІ

Цей розділ містить інвентаризацію нормативно-правових актів, що регулюють діяльність деревообробних та меблевих підприємств, а також детальний аналіз їх ефективності за критеріями методології BRDO: актуальність, законність, ефективність, пропорційність, необхідність, відповідність *acquis* ЄС. Аналіз проводиться з позиції деревообробного підприємства — наскільки чинне регулювання забезпечує умови для стабільної та конкурентоспроможної роботи.

2.1. Інвентаризація нормативно-правових актів

За результатами аналізу ідентифіковано понад 47 нормативно-правових актів, що прямо або опосередковано регулюють діяльність деревообробних та меблевих підприємств. Вони поділяються на п'ять категорій за предметом регулювання.

Категорія 1. Регулювання доступу до сировини (ринок деревини)

Ця категорія є найкритичнішою для переробників, оскільки безпосередньо визначає можливість отримання деревини за прогнозованою ціною у достатніх обсягах.

Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року № 3852-XII (зі змінами). Базовий кодифікований акт, що визначає правовий режим лісів, порядок лісокористування, компетенцію органів управління. Для деревообробного підприємства Кодекс визначає правила доступу до лісових ресурсів як сировини. Основна проблема: Кодекс орієнтований на регулювання лісового господарства, а не на забезпечення потреб переробної промисловості. Інтереси переробників — виробників продукції з доданою

вартістю — системно не враховані. Каскадність використання деревини, пріоритет глибокої переробки, форвардні контракти з переробниками за результатами біржових торгів — ці інструменти відсутні.

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Актуальність	Часткова	Середній	Не відображає реалій ринкової економіки та євроінтеграції
Ефективність	Низька	Критичний	Мега сталого використання лісів не досягається: заготівля — 40% від сталого рівня
Відповідність ЄС	Часткова	Середній	Не імплементовано положення EU Forest Strategy 2030 та EUDR

Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язаної з реалізацією та експортом лісоматеріалів» від 8 вересня 2005 року № 2860-IV (зі змінами). Цей Закон встановлює мораторій на експорт необробленої деревини — один із ключових інструментів захисту внутрішнього ринку сировини. Діє з 2015 року. Для деревообробних підприємств мораторій має принципове значення: без нього значна частина ділової деревини йшла б на експорт як кругляк, а не надходила б на переробку.

Проте ефективність мораторію обмежена. Опитування 40 підприємств, проведене на базі ФРУ у 2025 році, підтвердило підтримку бізнесом мораторію, однак виявило канали його обходу: експорт тирси та деревних відходів під кодами УКТЗЕД 4401 41 00 00, 4401 49 00 00, 4401 22 90 00. Обсяг такого експорту у 2024 році — 126 368 тонн без квотування. Є обґрунтовані підозри, що під виглядом відходів експортується цінна деревина та щепи. Серед найбільших експортерів — компанії, які не є виробниками пиломатеріалів (що мали б генерувати ці відходи).

Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2025 року № 1399 запровадила тимчасове квотування на експорт необробленої деревини. Це посилення мораторію було досягнуто на вимогу деревообробної та меблевої галузі.

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Актуальність	Висока	Задовільний	Захист внутрішнього ринку залишається критичним
Ефективність	Часткова	Середній	Мега досягається частково — є канали обходу через експорт «відходів»
Пропорційність	Прийнятна	Задовільний	Обмеження пропорційне меті, але потребує доповнення квотуванням щепи

Законопроект «Про ринок деревини» - оновлений законопроект «Про ринок деревини». Розроблений спільно з народними депутатами у 2025 році, але на момент підготовки Зеленої книги не зареєстрований у ВРУ. Передбачає: прозорі правила ціноутворення через електронні аукціони; принцип каскадності торгів (переробники вищих переділів — пріоритетний доступ); Реєстр деревообробників як обов'язкову умову участі у торгах; посилення відповідальності за невиконання біржових зобов'язань. Це ключовий НПА для вирішення проблеми сировинного забезпечення переробників.

Загальне біржове законодавство (Закон України «Про товарні біржі» від 10 грудня 1991 року № 1956-XII). Регулює діяльність товарних бірж, через які

здійснюється продаж деревини. Чотири товарні біржі проводять торги: Українська енергетична біржа, Українська універсальна біржа та інші. Проблема: загальне біржове законодавство не враховує специфіки ринку деревини — участь фіктивних посередників, спекулятивні операції, маніпуляції з гарантійними внесками. У 2025 році на вимогу учасників ринку та народних депутатів біржі вперше масово застосували санкції: Українська енергетична біржа — до 80 порушників, Українська універсальна біржа — до 100 порушників (недопуск до торгів на 1–3 місяці). Проте ці заходи є реактивними, а не системними — потрібен профільний закон.

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Ефективність	Низька	Критичний	180 порушників заблоковано у 2025 — свідчить про системний характер проблеми
Необхідність	Потребує заміни	Критичний	Загальне біржове регулювання недостатнє для ринку деревини

Категорія 2. Інформаційне забезпечення (ДЛК та електронний облік деревини)

Постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2012 року № 848 «Про затвердження Порядку ведення Державного лісового кадастру та обліку лісів». Визначає порядок ведення ДЛК — єдиного джерела системної інформації про стан лісових ресурсів. Для деревообробного підприємства актуальний кадастр означає можливість прогнозувати обсяги доступної сировини на 3–5 років уперед, що є необхідною умовою для планування виробництва та обґрунтування інвестицій.

Стан виконання — критичний. Останній державний облік лісів проведено у 2011 році — 15 років тому. Зазначена постанова передбачає регулярне оновлення кадастру, однак ця вимога систематично не виконується. Дані кадастру не відображають: зміни лісового фонду внаслідок війни (2,9 мільйона гектарів під негативним впливом); фактичні обсяги заготівлі та відновлення за 2012–2025 роки; зміни у структурі породного складу; санітарний стан лісів після кліматичних змін та всихання. Кадастр не має компоненту геоінформаційної системи (ГІС), Публічної кадастрової карти лісів та інтеграції з Державним земельним кадастром.

Фінансова оцінка потреб: розробка програмного забезпечення ГІС та Публічної кадастрової карти — 30–50 мільйонів гривень; міграція та консолідація даних — 10–15 мільйонів; серверна інфраструктура та кібербезпека — 15–25 мільйонів; позачерговий державний облік лісів — понад 300 мільйонів гривень; навчання персоналу — 5–8 мільйонів гривень щорічно. Загалом — 80–128 мільйонів на перехідний період 2026–2028 рр. (без обліку лісів) та понад 300 мільйонів на облік.

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Актуальність	Застаріла	Критичний	Дані 2011 р. — не відображають реалій 2026 р.
Ефективність	Нульова	Критичний	Мета інформаційного забезпечення — не досягається
Законність	Порушена	Критичний	Вимога ПКМ щодо оновлення не виконується 15 років
Відповідність ЄС	Невідповідна	Критичний	ЄС вимагає актуальну ГІС лісів; Україна не має навіть базових даних

Інструкція з ведення електронного обліку деревини (Єдина державна система електронного обліку деревини). Регулює функціонування Єдиної державної системи електронного обліку деревини — інструменту простежуваності деревини від місця заготівлі до кінцевого споживача. Для деревообробного підприємства Єдина державна система електронного обліку деревини є джерелом інформації про походження сировини, що стає критично важливим в контексті EUDR.

Основні проблеми для переробника: система має експериментальний статус — вона не є постійною державною системою обліку. Законопроект «Про електронний облік деревини», який би надав їй постійний статус, не ухвалений. Інтеграція з іншими системами неповна: відсутній зв'язок з Реєстром деревообробників (якого ще не існує), з оновленим ДЛК (який застарів), з митними та податковими системами.

Позитивний зрушення: на вимогу учасників деревообробної галузі у 2025–2026 роках ЛІАЦ (Лісова інформаційно-аналітична система) доопрацювала кабінет експортера та додала в електронний витяг інформацію про наявність та дані сертифіката FSC/PEFC партії деревини. Це суттєво полегшило процедуру належної перевірки для експортерів.

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Актуальність	Висока	Задовільний	Інструмент потрібний, але статус невідповідний
Ефективність	Часткова	Середній	Облік працює, але не інтегрований і не постійний
Необхідність	Критична	Задовільний	Без постійної системи — невідповідність EUDR

Категорія 3. Регулювання, що впливає на обсяги доступної сировини

Постанова Кабінету Міністрів України від 22 жовтня 2025 року № 1316 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо забезпечення видачі лісорубних квитків». Ця постанова була прийнята для вирішення кризи, спричиненої корпоратизацією ДП «Ліси України» в акціонерне товариство. Корпоратизація створила правову невизначеність щодо порядку видачі лісорубних квитків новоствореному АТ, що загрожувало повною зупинкою заготівлі деревини у 2025 році.

Для деревообробних підприємств ця ситуація продемонструвала критичну вразливість: адміністративна реорганізація лісового сектору може повністю зупинити сировинне постачання переробної промисловості. Постанова № 1316 вирішила проблему, однак вона є реактивною — не усуває ризику повторення подібних ситуацій при наступних реорганізаціях.

Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року № 2059-VIII та підзаконні акти щодо ОВД у лісовій сфері. Оцінка впливу на довкілля є необхідним інструментом екологічного контролю. Проте з позиції деревообробного підприємства — споживача деревини — існуючі процедури ОВД впливають на обсяги доступної сировини двояко.

З одного боку, ОВД для лісозаготівельних робіт на площах понад 1 гектара є тривалою та витратною процедурою, що зменшує обсяги запланованої заготівлі. Лісогосподарські підприємства вимушені витратити значні ресурси на підготовку звітів,

що підвищує адміністративний тягар і знижує мотивацію до збільшення обсягів заготівлі.

З іншого боку, надмірна складність процедури спонукає до маніпуляцій. За даними учасників консультацій (зокрема позиція Української природоохоронної групи), поширеною практикою є дроблення площ рубок до 0,9 гектара для обходу порогу ОВД. Це одночасно: знижує якість лісу (бо рубки не плануються комплексно); зменшує ефективність заготівлі (фрагментовані ділянки); підриває довіру до системи екологічного контролю.

Компромісна позиція, досягнута на нарадах лютого 2026 року: ОВД має бути інтегрована в базове лісовпорядкування (тобто проводиться один раз при затвердженні плану управління лісами, а не повторно для кожної рубки). Це технічно обґрунтований підхід, підтриманий і деревообробниками, і екологами.

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Ефективність	Низька	Критичний	Мета охорони довкілля не досягається через маніпуляції; обсяги заготівлі знижуються
Пропорційність	Непропорційна	Критичний	Однаковий поріг 1 га для штучних монокультур та природних лісів — непропорційно

Регулювання ринку лісозаготівельних послуг. Діючий порядок закупівель лісозаготівельних послуг ДП «Ліси України» передбачає переважно короткострокові контракти (1 рік) з жорсткими вимогами до наявності техніки та персоналу. Для деревообробного підприємства ефективність заготівлі безпосередньо впливає на якість та вартість сировини.

Наслідки для переробників: рівень механізації лісозаготівлі — лише 20 відсотків (для порівняння: Фінляндія — понад 95 відсотків, Польща — 55 відсотків). Це означає: вищу вартість заготовленої деревини (ручна праця дорожча за механізовану); нижчу якість сортування (ручне сортування менш точне); довші терміни постачання; вищий рівень пошкодження деревини при заготівлі.

Бар'єр для приватних інвестицій у техніку: вартість одного харвестера — 5–8 мільйонів гривень. За умови контракту на 1 рік інвестиція не окупається. Довгострокові контракти (3–5 років) — необхідна передумова для залучення приватних інвестицій, однак чинне регулювання закупівель їх не передбачає.

Системні проблеми організації заготівлі деревини

Низький рівень механізації (20 відсотків) є наслідком не лише дефіциту техніки, а й системних недоліків організації закупівлі послуг з лісозаготівлі лісогосподарськими підприємствами та постійними лісокористувачами всіх форм власності.

Короткострокові контракти. Переважна більшість контрактів на послуги заготівлі укладаються строком на 1 рік або на сезон. За таких умов приватний підрядник не може обґрунтувати інвестицію у харвестер (5–8 мільйонів гривень, окупність 3–4 роки) або форвардер (4–6 мільйонів). Результат: домінування ручної заготівлі (бензопила та трелювальний трактор) з продуктивністю 3–5 кубічних метрів на зміну замість 30–50 кубічних метрів при механізованій заготівлі.

Неадекватна регіональна диференціація оплати. Вартість заготівлі 1 кубічного метра деревини в гірських умовах Карпат є у 2–3 рази вищою, ніж на рівнинному Поліссі (складний рельєф, менша густина доріг, вибіркові рубки замість суцільних). Проте тарифи на послуги заготівлі не враховують цю різницю належним чином. Наслідок: підрядники відмовляються працювати у складних умовах, деревина залишається на пні, а переробники регіону відчувають додатковий дефіцит сировини.

Відсутність конкурентних процедур. Закупівля послуг заготівлі часто здійснюється без належних конкурентних процедур, що не стимулює інвестиції підрядників у сучасну техніку та кваліфікацію персоналу.

Варіанти вирішення (для обговорення): перехід до контрактів на послуги заготівлі строком 3–5 років; запровадження регіонально диференційованих тарифів з урахуванням категорії рельєфу (рівнинний — базова вартість, передгірський — коефіцієнт 1,3–1,5, гірський — коефіцієнт 1,8–2,5), відстані вивезення, густоти лісових доріг та породного складу; відкриті конкурентні процедури з кваліфікаційними вимогами до підрядників (наявність сертифікованої техніки, кваліфікований персонал, дотримання екологічних стандартів); державна програма часткової компенсації витрат на лісозаготівельну техніку (через грантову складову програми «Зроблено в Україні»).

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Ефективність	Низька	Критичний	20% механізації — прямий наслідок короткострокових контрактів
Необхідність реформи	Висока	Критичний	Без довгострокових контрактів приватні інвестиції неможливі

Вплив війни на сировинне забезпечення. За даними Держлісагентства (лист №04-06/1558-26 від 16.03.2026), негативного впливу зазнали 2,9 мільйона гектарів лісів: тимчасово окуповані — 1 мільйон гектарів; заміновані — 500 тисяч гектарів; у зоні бойових дій — 100 тисяч гектарів; недоступні через оборонні потреби — 100 тисяч гектарів. Площа лісів підприємств Держлісагентства, недоступних для господарювання, — 0,8 мільйона гектарів.

Це не регуляторний фактор, але він суттєво впливає на ефективність чинного регулювання: навіть за ідеальних регуляторних умов частина ресурсної бази фізично недоступна. Це посилює дефіцит сировини для переробників і робить реформу регулювання ще більш невідкладною — з наявного обсягу доступних лісів потрібно витягти максимум ефективності.

Категорія 4. Регулювання виробничої діяльності та стимулювання

Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (у частині стимулів для переробної промисловості). Чинне податкове законодавство не передбачає диференційованих стимулів залежно від рівня переробки деревини. Підприємство, що лише пиляє дошку (мультиплікатор доданої вартості 1,5×), і підприємство, що виробляє корпусні меблі (мультиплікатор 10–25×), працюють на однакових податкових умовах.

Це суперечить принципу каскадності, закладеному в Національну економічну стратегію та EU Forest Strategy 2030: держава має стимулювати глибшу переробку,

оскільки вона генерує кратно більше доданої вартості, робочих місць та податкових надходжень з того самого обсягу сировини.

Міжнародний досвід: Польща застосовує диференційовані стимули для підприємств залежно від рівня технологічності (спеціальні економічні зони з пільговими умовами); Німеччина — інвестиційні кредити для впровадження інноваційних технологій; Фінляндія — прискорена амортизація для високотехнологічного обладнання.

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Ефективність	Відсутня	Критичний	Стимулювання глибокої переробки відсутнє як інструмент
Відповідність ЄС	Невідповідна	Середній	ЄС та НЕС декларують каскадність — ПКУ не реалізує

Постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 28 «Про затвердження Порядку надання фінансової державної підтримки суб'єктам мікропідприємництва та малого підприємництва». Програма пільгового кредитування формально доступна деревообробним підприємствам, однак її використання галуззю — мінімальне. Причини: програма не адаптована до специфіки деревообробки (тривалий виробничий цикл, сезонність закупівлі сировини); обмеження по сумі кредиту не покривають вартість сучасного обладнання (деревообробний центр з ЧПК — від 3 мільйонів гривень, лінія виробництва ПКД — від 50 мільйонів); відсутність спеціалізованого вікна для деревообробної галузі.

Для підтвердження масштабу проблеми Зелена книга рекомендує направити офіційні запити до Національного управління реформ (НУР) та банків-партнерів програми щодо фактичного використання програми «5-7-9» підприємствами деревообробної та меблевої галузі (за кодами КВЕД С 16, С 31).

Постанова Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2022 року № 739 «Деякі питання надання грантів на створення або розвиток переробного підприємства». Грантова програма — потенційно корисний інструмент для стимулювання модернізації, однак: бюджет обмежений і розподіляється між усіма секторами переробки (не лише деревообробкою); умови не адаптовані до специфіки галузі; інформованість підприємств про програму — низька (за результатами консультацій у 8 областях більшість деревообробників не знали про існування цієї програми).

Закон України «Про індустриальні парки» від 21 червня 2012 року № 5018-VI (зі змінами 2021, 2023 років). Забезпечує правовий режим для 9 зареєстрованих індустриальних парків деревообробної спеціалізації загальною площею понад 450 гектарів. Закон передбачає базові стимули: пільги з податку на землю, спрощені дозвільні процедури, можливість залучення бюджетного фінансування для інфраструктури.

Проте для досягнення кластерного ефекту (як у Польщі) необхідні додаткові стимули, специфічні для деревообробної спеціалізації: пільга на нерухомість; компенсація витрат на підключення до інженерних мереж; спільна сертифікаційна та навчальна інфраструктура; пріоритетний доступ до сировини для підприємств ІІІ (через механізм Реєстру деревообробників).

Поточний стан ключових компонентів Державного лісового кадастру

Детальний аналіз стану кадастру (на основі пропозицій платформи Wood Industry UA до профільних органів виконавчої влади, лютий 2026 року) виявляє системний дефіцит за всіма ключовими компонентами:

Компонент	Статус	Примітка
Законодавча норма (стаття 49 Лісового кодексу України — кадастр як ГІС)	Чинний ✓	З 01.01.2021, Закон від 13.04.2020 № 554-IX
Новий Порядок ведення кадастру (проект ПКМ)	Не затверджено ✗	Проект Мінприроди з 2023 року
Визначення адміністратора кадастру	Не визначено ✗	Жодна установа офіційно не призначена
Єдина технічна ГІС-платформа	Відсутнє ✗	6 фрагментованих систем без інтеграції
Інтеграція з Державним земельним кадастром	Частково ~	Шар «Ліси» на Публічній кадастровій карті
Повнота даних усіх лісокористувачів	Неповне ✗	~30% лісового фонду поза системою
Актуальний державний облік лісів	Відсутнє ✗	Останній — 2011 рік (15 років тому)
Цільове фінансування розбудови	Відсутнє ✗	Системне не передбачено

Фрагментація інформаційних систем

Замість єдиного кадастру наразі існує сукупність розрізнених інформаційних систем, жодна з яких не виконує функцій повноцінного кадастру:

Система	Оператор	Дані актуальні на	Функціонал
WebULR	ВО «Укрдержліспроєкт»	01.01.2015	Повидільна БД та картографічна база лісів ДАЛРУ
Геопортал «Ліси України» (forestry.org.ua)	УкрНДЦЛГА	Актуальні	Найрозвиненіша ГІС; 48 філій ДП «Ліси України» + 8 агролісгоспів
«Лісовпорядник»	ВО «Укрдержліспроєкт»	Обласні БД	SQL-пошук, таксаційні дані
Field-Map / UkrTax	IFER / УкрНДЦЛГА	Пілотні об'єкти	Експериментальна польова ГІС для нового лісовпорядкування
Шар «Ліси» на ПКК	Держгеокадастр	Часткове наповнення	Публічна кадастрова карта — єдиний публічний ресурс
е-Деревина / е-Лісорубний квиток	Держлісагентство	Актуальні	Електронні дозволи на заготівлю; облік руху деревини

Ці системи не інтегровані між собою, мають різні формати даних, різних адміністраторів та різну актуальність інформації. Геопортал «Ліси України» (forestry.org.ua) є найрозвиненішою системою та визнаний правоохоронними органами: відповідно до рішення спільної наради в Офісі Генерального прокурора від 29 листопада 2022 року, понад 900 посадових осіб Національної поліції, органів прокуратури, Державного бюро розслідувань та Державної екологічної інспекції мають доступ до цього геопорталу для контролю за законністю лісокористування.

Оцінка потреб у фінансуванні розбудови кадастру

Захід	Орієнтовна вартість	Строки
-------	---------------------	--------

Розробка програмного забезпечення ГІС кадастру та Публічної кадастрової карти лісів	30–50 млн грн	2026–2027
Міграція та консолідація даних з 6 існуючих систем	10–15 млн грн	2026–2028
Серверна інфраструктура та кібербезпека (з урахуванням воєнного стану)	15–25 млн грн	2026–2027
Позачерговий державний облік лісів (з використанням даних ДЗЗ, LiDAR, НІЛ)	20–30 млн грн	2027–2028
Навчання персоналу та щорічна технічна підтримка	5–8 млн грн/рік	Постійно
ЗАГАЛОМ (перехідний період 2026–2028)	80–128 млн грн	3 роки

Джерело: пропозиції платформи Wood Industry UA до профільних органів виконавчої влади, лютий 2026 року.

Потенційні джерела фінансування: державний бюджет (збільшення КПКВК 2709060 з 4,2 до 15–20 мільйонів гривень на рік); міжнародна технічна допомога (програми ЄС щодо адаптації до Директиви INSPIRE, проекти Світового банку, ФАО, GIZ); кошти Акціонерного товариства «Ліси України» (за умови затвердження профільного закону); Фонд відновлення України (проекти відновлення лісів, пошкоджених війною, потребуватимуть достовірної кадастрової інформації).

Категорія 5. Регулювання дерев'яного будівництва

ДБН В.2.6-161:2017 «Дерев'яні конструкції. Основні положення». Це базовий будівельний норматив для проектування дерев'яних конструкцій. Для деревообробного підприємства — виробника будівельних конструкцій — цей ДБН визначає, які вироби можуть бути закладені у проект, а отже — чи існує внутрішній ринок для їх продукції.

ДБН В.2.6-161:2017 не містить норм для сучасних конструкційних матеріалів з деревини: панелей з перехресно-клеєної деревини (ПКД, відповідає EN 16351); балоки з клеєної деревини (БКД, відповідає EN 14080); клеєного шпонового бруса (КШБ, відповідає EN 14374). Це означає, що проєктувальник юридично не може закласти ці матеріали у проект будівлі на території України.

Наслідок: підприємства, що вже виробляють ПКД та БКД в Україні (зростання виробництва на 41 відсоток у 2024 році), змушені працювати виключно на експорт. Внутрішній ринок для них фактично закритий через регуляторне обмеження. При цьому потенціал цього ринку — від 0,8 до 2,0 мільярда доларів для ПКД та від 2,5 до 4,5 мільярда для модульного будівництва.

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Актуальність	Застарілий	Критичний	Не враховує матеріали, які існують на ринку з 2015+ років
Відповідність ЄС	Невідповідний	Критичний	EN 16351, EN 14080, EN 14374 — стандарт ЄС; в Україні відсутні
Пропорційність	Непропорційний	Критичний	Повна заборона замість диференційованих вимог безпеки

ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва». Обмежує будівлі з несучими дерев'яними конструкціями висотою до 3 поверхів. Це найжорсткіше обмеження серед усіх порівнюваних країн ЄС: Польща дозволяє 5 поверхів, Чехія — 6,

Фінляндія — 8, Німеччина — 9, а в Австрії побудовано 24-поверхову будівлю НоНо Wien.

Обмеження 3 поверхами не відповідає сучасному рівню знань про пожежну безпеку дерев'яних конструкцій. ПКД при пожежі обвуглюється з прогнозованою швидкістю (0,6–0,7 мм/хв), зберігаючи несучу здатність — на відміну від сталі, яка при нагріванні втрачає міцність раптово. При класі вогнестійкості REI 90 та спринклерній системі будівлі з ПКД до 9 поверхів є безпечнішими за аналогічні сталеві конструкції.

Додатковий аргумент — декарбонізація: заміна бетону та сталі панелями з перехресно-клеєної деревини при будівництві скорочує викиди CO₂ на 40 відсотків на об'єкт. Деревина є вуглецево-нейтральним матеріалом, що зберігає вуглець протягом усього терміну служби будівлі (50–100 років).

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Актуальність	Застарілий	Критичний	Обмеження 3 поверхи не відповідає сучасним дослідженням пожежної безпеки ПКД
Пропорційність	Непропорційний	Критичний	Абсолютна заборона замість диференційованих вимог (REI 90 + спринклери)
Відповідність ЄС	Невідповідний	Критичний	Найжорсткіше обмеження серед країн, що порівнюються (навіть Румунія — 4 пов.)

ДБН В.2.2-15:2019 «Житлові будинки. Основні положення». Додатково обмежує поверховість житлових будинків з дерев'яними конструкціями. Разом із ДБН В.1.1-7:2016 утворює подвійний бар'єр, який блокує дерев'яне будівництво у житловому секторі.

Відсутність ДСТУ EN 16351 (ПКД), EN 14080 (БКД), EN 14374 (КШБ). Ці європейські стандарти визначають вимоги до виробництва, випробувань та маркування сучасних конструкційних матеріалів з деревини. Їх адаптація як ДСТУ — необхідна передумова для: проектування будівель з ПКД/БКД/КШБ; сертифікації продукції українських виробників; CE-маркування для експорту до ЄС; участі у тендерах на відбудову.

Без ДСТУ український виробник ПКД не може отримати CE-маркування на території України — він змушений сертифікувати продукцію через органи ЄС, що суттєво збільшує витрати та строки.

Відсутність Органу технічної прийнятності. Відповідно до Регламенту ЄС 305/2011 (Construction Products Regulation), інноваційні будівельні конструкції, які не охоплені гармонізованими стандартами, можуть отримати Європейську технічну оцінку (ETA) через Органи технічної прийнятності (ТАВ — Technical Assessment Body). В Україні такий орган відсутній, що унеможливує визнання інноваційних деревинних конструкцій.

Категорія 6. Регулювання рециклінгу та управління відходами деревини

Закон України «Про управління відходами» від 20 червня 2022 року № 2320-ІХ. Базовий закон, що визначає загальну ієрархію управління відходами (запобігання → повторне використання → рециклінг →

інше відновлення → видалення). Для деревообробного підприємства рециклінг — це джерело додаткової сировини: стара деревина (меблі, тара, будівельні конструкції) може використовуватися у виробництві ДСП та МДФ замість первинної деревини.

Проте Закон не містить специфічних норм щодо деревини. Відсутні: класифікація деревних відходів за категоріями забруднення (на відміну від Altholzverordnung у Німеччині з 4 категоріями A I–A IV); критерії припинення статусу відходу для деревини (end-of-waste criteria); окремі вимоги до збирання, сортування та переробки деревних відходів.

Практичний наслідок: виробник ДСП (див. кейс виробника ДСП у Розділі 3.6) має обладнання, яке дозволяє використовувати до 30 відсотків вторинної деревини, однак фактично використовує лише 0,4 відсотка — бо юридично прийняти «відходи» як «сировину» проблематично без визначених критеріїв припинення статусу відходу.

Критерій BRDO	Оцінка	Рівень	Коментар
Ефективність	Низька	Критичний	0,4% рециклінгу проти 41% у Польщі — закон не забезпечує переробку
Відповідність ЄС	Часткова	Середній	Ієрархія відходів відповідає, але відсутні секторальні норми
Необхідність доповнення	Критична	Критичний	Потрібні класифікація A I–A IV, критерії end-of-waste, збірні пункти

Законопроект «Про упаковку та відходи упаковки» (№ 10066-1 та № 10066-2). Передбачає механізм розширеної відповідальності виробника (РВВ), який безпосередньо стосується виробників дерев'яної тари — палет, ящиків, контейнерів. За механізмом РВВ виробники упаковки фінансують систему збирання та переробки відходів упаковки. Для виробників дерев'яної тари це означає додаткові фінансові зобов'язання, однак одночасно створює інфраструктуру збирання дерев'яних відходів — тобто сировинну базу для рециклінгу.

Законопроект гармонізований із Регламентом PPWR (2025/40) та є частиною зобов'язань України за Угодою про асоціацію з ЄС. Станом на квітень 2026 року перебуває на розгляді ВРУ. Платформа Wood Industry UA працює над текстом з 2025 року — підготовлено 6 редакцій поправок з детальним постатейним аналізом.

ПКМ від 05.02.2026 «Про цільовий показник 70% рециклінгу відходів будівництва та знесення до 2033 року». Ця постанова безпосередньо стосується деревообробної галузі, оскільки деревина є суттєвою складовою відходів будівництва та знесення (старі підлоги, стіни, дахи, віконні рами, двері). Проте постанова встановлює лише цільовий показник без механізмів його досягнення для деревини — відсутні: критерії сортування; вимоги до якості вторинної деревини; стандарти безпеки при використанні у виробництві ДСП/МДФ; мережа збірних пунктів.

Податкове стимулювання рециклінгу (ПКУ). Чинний Податковий кодекс не передбачає пільг для підприємств, що використовують вторинну деревину у виробництві. Для порівняння: у Польщі підприємства, що використовують понад 15 відсотків рециклінгової деревини, отримують податкові переваги; у Німеччині діє

система поступово зростаючого податку на захоронення відходів (що робить рециклінг економічно вигіднішим за захоронення). В Україні — дешевше викинути деревину на полігон, ніж переробити.

Категорія 7. Відповідність вимогам ЄС

Для деревообробного підприємства-експортера відповідність вимогам ЄС є питанням збереження доступу до ринків, куди спрямовується понад 60 відсотків експорту галузі.

Регламент EUDR (2023/1115). Регламент ЄС щодо запобігання знелісненню вимагає від кожного оператора, що постачає деревину або вироби з деревини на ринок ЄС, підтвердити, що продукція не походить із знеліснених територій після 31 грудня 2020 року. Для українського підприємства це означає:

- проведення належної перевірки походження кожної партії деревини (due diligence)
- забезпечення повної простежуваності від конкретної лісової ділянки до кінцевого продукту
- використання геолокаційних даних (GPS-координати місця заготівлі)
- зберігання документації протягом 5 років

Євроінтеграційна постанова КМУ «Про реалізацію експериментального проекту щодо впровадження законодавства ЄС з питань запобігання знелісненню та деградації лісів» підготовлена у 2025 році за участі BRDO. Це крок у правильному напрямку, однак він недостатній: постанова має експериментальний характер, а системне впровадження EUDR потребує постійного закону.

Вартість відповідності EUDR для типового підприємства-експортера: підготовка документації — 100–200 тисяч гривень на рік; навчання персоналу — 30–50 тисяч; аудити ланцюга постачання — 50–100 тисяч; програмне забезпечення для простежуваності — 50–150 тисяч (одноразово). Для меблевої фабрики з оборотом 45 мільйонів гривень (Кейс 1) сукупні витрати складають до 400 тисяч гривень на рік — суттєве навантаження при маржі 6–7 відсотків.

Сертифікація FSC/PEFC. Добровільна міжнародна сертифікація сталого лісоуправління та ланцюга постачання. Формально необов'язкова, однак фактично є умовою доступу до більшості ринків ЄС — великі європейські мережі (IKEA, Leroy Merlin, Bauhaus) вимагають FSC або PEFC для деревинної продукції.

Станом на 2026 рік: 4,63 мільйона гектарів лісів сертифіковано за FSC; 0,36 мільйона — за PEFC (разом — 4,99 мільйона гектарів); 74 лісокористувачі мають сертифікати сталого лісоуправління. Вартість отримання сертифіката FSC ланцюга постачання (CoC) для середнього підприємства — 80–120 тисяч гривень (разовий аудит) плюс 40–60 тисяч щорічного аудиту. Для малого підприємства (Кейс 5, оборот 8 мільйонів гривень) це — 45 тисяч щорічно, що складає 0,56 відсотка обороту.

Групова (кластерна) FSC-сертифікація — механізм, який дозволяє декільком малим підприємствам одного регіону пройти спільну сертифікацію, розділивши витрати. В Україні цей механізм не використовується через відсутність кластерної інфраструктури та організаційних механізмів.

Сертифікація PEFC пропонує прозорий механізм групової і багатолокаційної сертифікації, який дозволяє пройти спільну сертифікацію малим виробникам різних категорій виробництва

Регламент PPWR (2025/40) щодо упаковки та відходів упаковки. Новий Регламент ЄС встановлює вимоги до упаковки, що розміщується на ринку ЄС, включаючи дерев'яну тару (палети, ящики, контейнери). Для українських виробників дерев'яної тари (значний сегмент деревообробки — 7,8 відсотка експорту) це означає: обов'язкове маркування із зазначенням матеріалу та порядку переробки; звітність про обсяги розміщеної на ринку ЄС упаковки; дотримання цільових показників рециклінгу; вимоги до мінімальної частки рециклінгового вмісту (з 2030 року).

Директива RED II/III щодо відновлюваної енергетики. Встановлює критерії сталості для біомаси, що використовується для виробництва енергії. Безпосередньо стосується виробників паливних пелет та брикетів — сегменту, що складає 15–20 відсотків виробництва галузі та 11,9 відсотка експорту (320 мільйонів доларів у 2025 році).

В Україні критерії сталості лісової біомаси не імплементовані. Як зазначено в аналізі WWF Ukraine, відсутність критеріїв означає, що українська біомаса може не визнаватися сталою в розумінні RED II/III, що загрожує обмеженнями при експорті до ЄС. Добровільна сертифікація (SBP, SURE) можлива, однак немає стимулу для учасників ринку її здійснювати.

На відміну від EUDR, RED вимагає лише офіційного визнання системи сертифікації. Це довгий і складний процес. Європейська комісія офіційно визнала PEFC схемою сертифікації, сумісною з RED II. Компанії в ланцюзі постачання лісової біомаси та виробники енергії з палива лісової біомаси зможуть використовувати сертифікацію PEFC RED II для виконання зобов'язань RED II. Також проходять затвердження доповнення щодо RED III.

Регламент ЄС	Стан імплементатії в Україні	Наслідки для переробників
EUDR (2023/1115)	Експериментальна ПКМ. Системне впровадження відсутнє	Ризик втрати ринків ЄС (60%+ експорту); витрати 200–400 тис. грн/рік
FSC/PEFC	Добровільна сертифікація. 4,99 млн га / 74 лісокористувачі	Фактично обов'язкова для ЄС-ринку; 40–120 тис. грн/рік для МСБ
PPWR (2025/40)	Законопроект 10066-2 на розгляді ВРУ	Нові вимоги до виробників тари; потреба в адаптації виробництва
RED II/III	Не імплементовано. Критерії сталості відсутні	Ризик невизнання укр. біомаси як сталої; загроза для пелетного експорту

2.8. Зведена таблиця прогалин у регулюванні

За результатами аналізу ідентифіковано 10 критичних прогалин, що безпосередньо впливають на діяльність деревообробних підприємств:

№	Проблема для переробника	Чинний НПА	Прогалина	Рекомендований акт
---	--------------------------	------------	-----------	--------------------

1	Фіктивні посередники на торгах деревиною	Закон України «Про товарні біржі» від 10.12.1991 № 1956-ХІІ	Немає Реєстру переробників	Закон України «Про ринок деревини»
2	Неможливість планувати виробництво	Немає	Немає публічних планів заготівлі	ПКМ / наказ МЕС про публ. плани
3	Застарілі дані про ліси	ПКМ від 26.10.2012 № 848	Не виконується 15 років	Нова ПКМ + фінансування ≥ 380 млн грн
4	E-timber не є постійною системою	Наказ (експеримент)	Немає закону	Закон «Про е-облік деревини»
5	Обхід мораторію через «відходи»	Мораторій + ПКМ 1399	Щепа/тирса без квотування	Розширення квотування на коди 4401
6	Заблоковано будівництво з ПКД вище 3 поверхів	ДБН В.1.1-7:2016 (пожежна безпека)	Обмеження не відповідає ЄС	Зміни до 3 ДБН + 3 ДСТУ EN
7	Стара деревина $\neq$ сировина	Закон 2320-ІХ (загальний)	Немає критеріїв end-of-waste	ПКМ з класифікацією А I–А IV
8	Високі витрати на EUDR	Експерим. ПКМ	Немає держпідтримки	Програма підтримки МЕС
9	Немає стимулів глибокої переробки	ПКУ (загальні)	Немає диференціації	Зміни до ПКУ (15/30% кредит)
10	Механізація заготівлі 20%	Закупівлі 1-річні	Немає довгостр. контрактів	ПКМ про 3–5-річні контракти

Висновки та рекомендації до розділу 2

1. Чинне регулювання ринку деревини не забезпечує деревообробним підприємствам стабільного, прозорого та прогнозованого доступу до сировини. Головні прогалини: відсутність Реєстру деревообробників, відсутність публічних планів заготівлі, канали обходу мораторію через експорт «відходів», експериментальний статус електронного обліку.

2. Державний лісовий кадастр не виконує функцію інформаційного забезпечення галузі. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2012 року № 848 порушується 15 років — дані застарілі, ГІС відсутня, інтеграція з іншими системами — нульова. Потреба у фінансуванні — щонайменше 380 мільйонів гривень.

3. Регуляторні обмеження дерев'яного будівництва є найжорсткішими серед порівнюваних країн. Відсутність ДБН для ПКД/БКД/КШБ, обмеження 3 поверхами, відсутність ДСТУ та Органу технічної прийнятності блокують потенціал 3–6 мільярдів доларів.

4. Регулювання рециклінгу деревини фактично відсутнє: немає класифікації, немає критеріїв припинення статусу відходу, немає інфраструктури збирання. Це позбавляє галузь додаткових 0,4 мільйона кубічних метрів сировини щорічно і не відповідає зобов'язанням за Угодою про асоціацію.

5. Витрати підприємств на відповідність вимогам ЄС (EUDR — 200–400 тисяч гривень на рік, FSC/PEFC — 40–120 тисяч, PPWR — нові зобов'язання) зростають без системних компенсаційних механізмів. Для малих підприємств ці витрати непропорційні та можуть призвести до витіснення з ринків ЄС.

6. Податкове законодавство не розрізняє рівні переробки — підприємство з мультиплікатором 1,5× та підприємство з мультиплікатором 25× працюють на однакових умовах, що суперечить принципу каскадності.

7. Програми державної підтримки («5-7-9», гранти за постановою Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2022 року № 739) формально доступні, але фактично не використовуються галуззю через неадаптованість до її специфіки та низьку інформованість підприємств.

Джерела деревних відходів у громадах

Для оцінки потенціалу рециклінгу деревини як додаткового джерела сировини проведено інвентаризацію джерел деревних відходів у громадах (на основі аналітичних записок платформи Wood Industry UA):

Джерело	Типи відходів	Характеристики
Домогосподарства	Старі меблі, вікна, двері, паркет, дрібна деревина	Нерегулярний потік; ДСП, МДФ, фанера, масив; переважно при ремонтах
Торговельні мережі та логістика	Палети (піддони) 2–3 сорту, ящики, обрешітки	Великі регулярні обсяги; стандартизовані розміри; хвойні породи
Будівництво та знесення	Опалубка, стійки, будівельна тара, конструкції	Значні обсяги; забруднення бетоном, фарбою; потребує сортування
Комунальне господарство	Гілки від обрізки, аварійні дерева, пні	Сезонний потік (весна-осінь); чиста деревина; великі обсяги в містах
Виробничі підприємства	Тирса, стружка, обрізки ДСП/МДФ від деревообробки	Промислові обсяги; частково переробляються на місці
Військові відходи та відходи руйнування	Дерев'яні конструкції зруйнованих будівель, тара	10–30 млн тонн відходів руйнування накопичено; потребує контролю якості

Джерело: аналітична записка «Аналіз роздільного збирання відходів у громадах», платформа Wood Industry UA.

Класифікація деревних відходів за Національним переліком

Відповідно до Національного переліку відходів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2023 року № 1102, деревні відходи класифікуються за кількома кодами залежно від джерела утворення:

Код 15 01 03 — дерев'яна тара (відходи пакування): палети, ящики, обрешітки. Це ключовий код для організації промислового рециклінгу, оскільки цей потік є найбільшим за обсягом та найбільш стандартизованим за якістю. Код 17 02 01 — деревина від будівництва та знесення: опалубка, стійки, дерев'яні конструкції. Значний потенціал в контексті відбудови (10–30 мільйонів тонн відходів руйнування). Код 20 01 38 — деревина з роздільно зібраних побутових відходів: старі меблі, двері, вікна. Код 03 01 05 — тирса, стружка, обрізки від деревообробних підприємств. Код 19 12 07 — деревина від механічного оброблення відходів (після подрібнення на шредерах).

Процедура припинення статусу відходу для деревини

Постанова Кабінету Міністрів України від 21 липня 2023 року № 827 «Про затвердження Порядку припинення статусу відходів» визначає загальну процедуру, за якою матеріал перестає юридично вважатися відходом і може бути використаний як сировина. Для виробника деревно-стружкових плит ця процедура включає 8 послідовних кроків:

Крок 1 — отримання дозволу на операції з оброблення відходів категорії R3 (рециклінг органічних речовин). Крок 2 — забезпечення вхідного контролю прийнятих деревних відходів (перевірка на вміст токсичних речовин, металевих включень, ступінь контамінації). Крок 3 — технологічна обробка: подрібнення, очищення від металу (магнітні та індукційні сепаратори), сортування за фракцією. Крок 4 — перевірка відповідності отриманої деревної тріски технічним умовам на сировину для виробництва ДСП. Крок 5 — підтвердження, що використання не створює екологічних ризиків. Крок 6 — підтвердження наявності ринку/попиту (підприємство само є споживачем). Крок 7 — оформлення повідомлення про відповідність в електронній формі до інформаційної системи управління відходами. Крок 8 — ведення документування та моніторингу (журнали прийому, результатів контролю, технологічних операцій).

Після виконання кроку 7 матеріал юридично припиняє бути «відходом» і стає сировиною. Проте наразі постанова № 827 містить деталізовані секторальні критерії припинення статусу відходу лише для металобрухту (чавун, сталь, алюміній, мідь) та склобою. Для деревини конкретних секторальних критеріїв немає — застосовуються загальні критерії, що ускладнює процедуру. Саме тому одна з ключових рекомендацій цієї Зеленої книги — ініціювати розробку деталізованих критеріїв припинення статусу відходу для деревини за аналогією з металобрухтом.

Досвід промислового рециклінгу

Концерн Kronospan у Республіці Польща використовує рециклінгову деревину у виробництві деревно-стружкових плит понад 20 років. Рівень вторинної сировини у загальному обсязі — 41 відсоток. Той самий концерн в Україні (ТОВ «Кроноспан Рівне», Рівненська область) використовує лише 0,4 відсотка — не через технічну неспроможність, а через відсутність інфраструктури збирання та правової визначеності.

Компанія Swiss Krono Group у місті Жари (Республіка Польща) у 2023 році відкрила центр рециклінгу деревини потужністю 30 тонн на годину. Центр приймає стару деревину від населення, торговельних мереж та будівельних компаній, подрібнює, очищує від металу та домішок, і спрямовує на виробництво ДСП. Мета проекту — замінити до 100 000 кубічних метрів первинної лісової деревини на рік рециклінговою сировиною. Аналогічний підхід може бути реалізований в Україні за умови запровадження класифікації A I–A IV та мережі збірних пунктів.

Стан сертифікації FSC та PEFC в Україні та світі

Сертифікація за стандартами Лісової наглядової ради (Forest Stewardship Council, FSC) є де-факто обов'язковою для доступу до більшості ринків Європейського Союзу. Стан сертифікації в Україні станом на 2026 рік:

В Україні: 90 сертифікатів лісоуправління (FM/CoC), що охоплюють 4,33 мільйона гектарів сертифікованих лісів; 329 сертифікатів ланцюга постачання (CoC), які підтверджують відповідальне походження продукції у переробних та торговельних підприємствах. У глобальному контексті: 159 мільйонів гектарів сертифікованих лісів у світі; понад 55 000 сертифікатів CoC; 56 відсотків споживачів у світі визнають бренд FSC як найбільш надійну систему лісової сертифікації; 78 адаптованих до національних умов стандартів лісоуправління.

FSC Aligned сертифікація для відповідності Регламенту EUDR

У 2025 році FSC розробила новий інструмент — FSC Aligned сертифікацію, спеціально призначену для полегшення відповідності вимогам Регламенту Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2023/1115 від 31 травня 2023 року щодо запобігання знелісненню (EUDR). Інструмент складається з двох компонентів:

Перший компонент — FSC Aligned сертифікація для EUDR, що включає регуляторний модуль FSC (додаткові вимоги до аудиту, специфічні для EUDR) та систему оцінки ризиків FSC Risk Hub (централізована платформа для оцінки ризиків знеліснення за географічними координатами заготівлі). Другий компонент — FSC Aligned звітність для EUDR, що включає звіт про належну перевірку та заяву про проведення належних перевірок, забезпечені через платформу FSC Trace для повної простежуваності ланцюга постачання.

Цей інструмент є особливо важливим для українських підприємств, оскільки дозволяє використати існуючу FSC/PEFC-сертифікацію як основу для виконання вимог EUDR — замість побудови окремої системи належної перевірки з нуля. Для підприємства, яке вже має сертифікат FSC ланцюга постачання (329 таких підприємств в Україні), додаткові витрати на FSC Aligned модуль значно нижчі, ніж вартість повної процедури належної перевірки за EUDR.

Виклики для FSC/PEFC-сертифікації в умовах війни

Повномасштабна збройна агресія російської федерації створила безпрецедентні виклики для системи FSC/PEFC-сертифікації в Україні. Тимчасово окуповані ліси (1 мільйон гектарів) та заміновані території (500 тисяч гектарів) не можуть бути об'єктом наглядних аудитів, що ставить під загрозу дійсність сертифікатів для лісогосподарських підприємств, ліси яких частково перебувають у зоні конфлікту. FSC розробила спеціальні положення для врахування форс-мажорних обставин, однак довгострокове вирішення потребує стабілізації безпекової ситуації та проведення повної інвентаризації стану лісів після деокупації.

Стан PEFC сертифікації у світі та перспективи для України

PEFC – найбільша у світі система лісової сертифікації за площею сертифікованих лісів та постачальник двох третин світової сертифікованої деревини. Альянс національних систем сертифікації лісів із глобальним представництвом та міжнародною мережею опіки. Загальна площа сертифікованих лісів понад 300 мільйонів гектарів, понад 28 800 сертифікатів ланцюгів поставок у 80 країнах, з них понад 10 700 у Європі. Широке застосування групової сертифікації для малих виробників: один сертифікат може включати 100 і більше компаній.

Українська Національна Система (НС ЛДС) розробила національний стандарт лісоуправління та отримала визнання у 2021 році та наразі розвивається. Загалом сертифіковано 6 одиниць лісоуправління загальною площею 361,2 тисячі гектарів, є реальні перспективи до збільшення сертифікованих площ. Загалом 15 сертифікованих ланцюгів поставок.

PEFC як партнер для EUDR, RED та інших директив Європейського Союзу.

У 2024 році Генеральна асамблея PEFC схвалила переглянутий еталонний стандарт лісоуправління SFM PEFC ST 1003:2024, який містить кілька нових і змінених вимог, що дозволяють узгодити EUDR для PEFC-сертифікованого матеріалу, який

надходить безпосередньо з PEFC-сертифікованого лісу. Це не додатковий модуль, а повноцінний стандарт, який обов'язково мусять впровадити усі національні системи до кінця 2026 року, тобто до остаточного набуття чинності вимог EUDR.

Для ланцюгів поставок затверджений стандарт PEFC ST 2002-1:2024, Вимоги до впровадження системи належної обачності PEFC EUDR (PEFC EUDR DDS). DDS базового стандарту ланцюга поставок за частиною вимог перевищує вимоги EUDR, зокрема, що стосується оцінки ризику. Додатково розроблене Керівництво з використання (PEFC GD 2001) стандарту ланцюга поставок та пов'язаних стандартів, яке дає детальні коментарі до положень стандартів.

У грудні 2024 року Європейська комісія офіційно визнала PEFC схемою сертифікації, сумісною з RED II, наразі вносяться зміни щодо RED III. PEFC RED базується на системі ланцюга поставок PEFC, додаючи специфічні вимоги RED щодо простежуваності, сталого розвитку та обліку викидів парникових газів. Сертифікація PEFC RED дозволяє компаніям продемонструвати, що їхня лісова або деревна біомаса відповідає Директиві ЄС про відновлювану енергетику (RED II та RED III), яка регулює критерії сталого розвитку та скорочення викидів парникових газів (ПГ) для біопалива (деревної тріски, деревних пелет та брикетів), що використовується для виробництва електроенергії, опалення або охолодження в ЄС. Окрім цього, PEFC сертифікація надає унікальну можливість суб'єктам господарювання, що здійснюють виробництво енергії з деревної біомаси, заявити про свій внесок у сталий розвиток: серед груп продукції, які можуть бути сертифіковані за стандартом ланцюга постачання, зазначена і енергія.

PEFC підтверджує відповідність Директиві ЄС про розширення прав і можливостей споживачів для зеленого переходу. Оскільки Директива ЄС «Розширення прав і можливостей споживачів для зеленого переходу» (EmpCo) набирає чинності у вересні 2026 року, компанії повинні забезпечити, щоб будь-які маркування сталого розвитку, що використовуються в комунікації зі споживачами, були достовірними, прозорими та підкріпленими надійними схемами сертифікації. PEFC оцінила свою систему на відповідність Директиві та підтверджує, що вона відповідає всім елементам визначення «маркування сталого розвитку» та «схеми сертифікації» EmpCo. Це означає, що компанії, які використовують торгові марки PEFC відповідно до вимог PEFC, можуть продовжувати повідомляти чіткі та відповідні заяви про сталий розвиток.

PEFC в умовах військової агресії.

Для забезпечення можливості сертифікації одиниць лісоуправління, де наявні території, потенційно забруднені вибухонебезпечними предметами, PEFC застосовує механізм виключення таких територій зі сфери сертифікації за умов дотримання усіх вимог національного законодавства у сфері охорони праці. Це дозволяє здійснювати сертифікацію об'єднаних надлісництв, де є такі території.

2.9. Гармонізація лісового законодавства України з *acquis* Європейського Союзу

За матеріалами досліджень провідних українських науковців у сфері лісового господарства та земельного права ідентифіковано системні прогалини в регулюванні, що прямо впливають на деревообробну та меблеву галузь.

2.9.1. Рамкові документи ЄС для лісового сектору

Лісовий сектор ЄС регулюється комплексом актів: Регламент (ЄС) 2023/1115 (EUDR); Регламент (ЄС) 2023/839 (LULUCF); Регламент (ЄС) 2021/1119 (Європейський кліматичний закон); EU Forest Strategy for 2030; EU Biodiversity Strategy for 2030; EU Guidelines on Closer-to-Nature Forest Management (2023).

2.9.2. Стан гармонізації національного лісового законодавства

Ключові національні документи: Державна стратегія управління лісами до 2035 року (розпорядження КМУ від 29.12.2021 № 1777-р); Стратегія з переходу до наближеного до природи лісівництва (2025). На рівні законодавчих актів (Лісовий кодекс України) гармонізація фактично не розпочата — ключові поняття та механізми європейського acquis не відображені.

2.9.3. Прогалини в регулюванні

Перша: відсутність нормативного закріплення поняття та методології наближеного до природи лісівництва. Друга: відсутність рубок переформування в переліку лісогощарських заходів статті 84 Лісового кодексу України. Третя: економічна демотивація громад у розпорядженні лісовими землями. Четверта: законодавча невизначеність статусу самозалісених земель (1,9 млн га поза обліком, передано лише 30 тис. га = 1,6%). П'ята: відсутність повноцінної ГІС Державного лісового кадастру.

2.9.4. Міжнародне позиціонування

Частка лісів з принципами наближеного до природи лісівництва в Україні — менше 5 відсотків (Mason et al., 2022). Для порівняння: Словенія — понад 90%, Німеччина — 30-50%, Польща — 15-20%. Анонсована заборона суцільних рубок у Карпатах з 2027 року створить додатковий тиск на зміну методів.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ КОНКУРЕНЦІЇ ТА БАР'ЄРІВ

Цей розділ аналізує конкурентне середовище, в якому функціонують деревообробні та меблеві підприємства України, ідентифікує бар'єри, що стримують їх розвиток, та описує ланцюг створення вартості з позиції переробника. Аналіз проведено на основі даних Державної служби статистики, Державної митної служби, результатів консультацій із понад 150 підприємствами у 8 областях, а також матеріалів робочих груп Комітету з питань економічного розвитку Верховної Ради України.

3.1. Конкуренція на внутрішньому ринку деревообробної продукції

Рівень конкуренції у деревообробній та меблевій галузі суттєво відрізняється залежно від сегменту виробництва, що зумовлено різним рівнем капіталоемності, технологічної складності та бар'єрів входу.

Плитне виробництво: висока концентрація

Виробництво деревно-стружкових плит (ДСП), деревноволокнистих плит середньої щільності (МДФ) та орієнтовано-стружкових плит (OSB) характеризується високою концентрацією: 3–5 великих заводів забезпечують абсолютну більшість обсягу виробництва. Серед них: ТОВ «Кроноспан Рівне» — один із найбільших виробників

ДСП в Україні, входить до міжнародної групи Kronospan; підприємства групи Swiss Krono; ТОВ «Свиспан Лімітед» (торгова марка Swisspan by Sorbes); ТОВ «Уніплит»; Коростенський завод МДФ — єдиний великий виробник плит МДФ в Україні.

Висока концентрація у цьому сегменті є об'єктивною — виробництво плитної продукції потребує значних капітальних інвестицій (від 50 мільйонів доларів для нового заводу ДСП), що створює природний бар'єр входу для нових учасників. Проте для споживачів плитної продукції (меблевих фабрик, будівельних компаній) це означає обмежений вибір постачальників та залежність від цінової політики кількох великих виробників.

Меблеве виробництво: низька концентрація

Меблевий сегмент, навпаки, характеризується значною фрагментацією: тисячі малих та середніх підприємств по всій Україні, жодне з яких не контролює значної частки ринку. Бар'єри входу суттєво нижчі — організація невеликого меблевого виробництва потребує інвестицій від 1–3 мільйонів гривень, що доступно для малого підприємства. Конкуренція у сегменті відбувається переважно за якістю, дизайном та ціною, а не за обсягом.

Парадокс конкуренції з імпортом

Окремою та парадоксальною проблемою є конкуренція з імпортом плитної продукції. Щомісяця в Україну завозиться приблизно 10 000 кубічних метрів плит МДФ з Республіки Польща та інших країн, тоді як Коростенський завод МДФ — єдиний великий виробник цієї продукції в Україні — не може виробити та реалізувати аналогічний обсяг через високу собівартість, зумовлену дефіцитом та дорожнечою сировини (дров'яної деревини та щепи).

Цей парадокс ілюструє системну проблему: країна з потужною лісовою ресурсною базою (загальний запас деревини — 2,1 мільярда кубічних метрів, щорічний приріст — 35 мільйонів) імпортує продукцію, яку може виробляти самостійно, — через неефективне регулювання сировинного ринку та відсутність системи рециклінгу деревини. Якби рівень рециклінгу деревини у виробництві ДСП/МДФ в Україні відповідав польському (41 відсоток замість 6), дефіцит сировини для плитних заводів був би суттєво меншим, а собівартість продукції — конкурентною з імпортом.

3.2. Конкуренція за сировину

Ринок деревини як сировини для переробної промисловості має фундаментально асиметричну структуру, що створює нерівні умови для різних категорій покупців.

Асиметрія ринку: монополія продавця проти фрагментації покупців

На стороні пропозиції — фактично монопольний продавець: Державне підприємство «Ліси України» (після корпоратизації — Акціонерне товариство «Ліси України») контролює понад 70 відсотків заготовленої деревини, що надходить на ринок. Решта — 30 відсотків — розподілена між десятками інших лісокористувачів: агролісгоспами, військовими лісгоспами, комунальними підприємствами.

На стороні попиту — тисячі фрагментованих покупців, що конкурують між собою на електронних аукціонах чотирьох товарних бірж. Жоден окремий покупець не має достатньої ринкової сили для впливу на ціни чи умови постачання.

Переробник проти перекупника

Ключова проблема ринку: реальний переробник — підприємство з обладнанням, працівниками та виробничими потужностями — конкурує за сировину не лише з іншими переробниками, а й з посередниками (перекупниками), які не мають виробничих потужностей і беруть участь у торгах виключно з метою перепродажу. Перекупники можуть дозволити собі вищу ціну на аукціоні, оскільки їхня бізнес-модель — перепродаж з маржою 5–15 відсотків, а не переробка з обмеженою рентабельністю 6–12 відсотків.

Масштаб проблеми підтверджується фактичними даними: у 2025 році Українська енергетична біржа застосувала санкції у вигляді недопуску до торгів на строк від 1 до 3 місяців до 80 учасників-порушників, Українська універсальна біржа — до 100 порушників. Загалом 180 заблокованих учасників — це не поодинокі випадки, а свідчення системного характеру проблеми, що потребує не реактивних санкцій, а структурної реформи через запровадження Реєстру деревообробників (передбаченого проектом Закону України Про ринок деревини).

Вплив вартості сировини на собівартість продукції

Частка сировини у собівартості кінцевої продукції суттєво відрізняється за сегментами, що визначає чутливість підприємства до зростання цін на деревину:

Сегмент виробництва	Частка сировини у собівартості	Наслідки зростання ціни деревини на 10 відсотків
Лісопиляння (обрізна дошка, брус)	60–70 відсотків	Зниження рентабельності до критичного рівня; частина підприємств стає збитковою
Виробництво дерев'яної тари (палети, ящики)	65–70 відсотків	Втрата конкурентоспроможності порівняно з імпортними палетами
Плитне виробництво (ДСП, МДФ, OSB)	50–60 відсотків	Суттєве зниження маржі; потреба у підвищенні ціни для споживачів
Фанерне виробництво та шпон	45–55 відсотків	Помірне зниження маржі; компенсується вищою ціною кінцевої продукції
Меблеве виробництво	25–35 відсотків	Найменш чутливий сегмент; дизайн та бренд важливіші за ціну сировини

Для підприємств первинної переробки (лісопиляння, тара) зростання цін на сировину на 10 відсотків може означати перехід від рентабельності до збитковості. Це пояснює, чому саме ці підприємства найбільше потерпають від спекуляцій на біржових торгах та чому запровадження Реєстру деревообробників є для них критично важливим.

3.3. Бар'єри входу та розвитку деревообробних підприємств

За результатами консультацій із підприємствами 8 областей (Волинська, Житомирська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Івано-Франківська), проведених у рамках робочої групи Комітету з питань економічного розвитку Верховної Ради України у 2025 році та платформи Wood Industry UA у 2025–2026 роках, ідентифіковано шість основних бар'єрів.

Бар'єр 1. Сировинна непрогнозованість

Непрогнозованість постачання деревини визнана підприємствами головним стримуючим фактором інвестицій. Потенційний інвестор — як вітчизняний, так і іноземний — не може обґрунтувати бізнес-план та отримати банківське фінансування, не знаючи обсягів, якості та ціни сировини навіть на 6–12 місяців наперед. Відсутність публічних планів заготівлі деревини (які є стандартною практикою у Республіці Польща, Федеративній Республіці Німеччина та Фінляндській Республіці) робить довгострокове планування неможливим. Форвардні контракти за результатами біржових торгів між лісокористувачами та переробниками — необхідний інструмент стабілізації — чинним регулюванням не передбачені.

Бар'єр 2. Фінансова недоступність модернізації

Вартість сучасного обладнання для деревообробки є значною: деревообробний центр з числовим програмним керуванням — від 3 мільйонів гривень; повна лінія виробництва корпусних меблів — від 15–30 мільйонів; лісозаготівельний харвестер — 5–8 мільйонів; лінія виробництва панелей з перехресно-клеєної деревини — від 50 мільйонів.

Програма пільгового кредитування «Доступні кредити 5-7-9» (постанова Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 28) формально доступна деревообробним підприємствам, однак її використання галуззю недостатнє — програма не адаптована до специфіки деревообробки (тривалий виробничий цикл, сезонність закупівлі сировини), а обмеження по сумі кредиту не покривають вартість сучасного обладнання. Програма грантів на створення або розвиток переробного підприємства (постанова Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2022 року № 739) має обмежений бюджет та, за результатами консультацій у 8 областях, невідома більшості деревообробників.

Бар'єр 3. Критичний кадровий дефіцит

Мобілізація, трудова міграція до країн Європейського Союзу та невідповідність навчальних програм закладів професійної (професійно-технічної) освіти потребам сучасного виробництва створили гострий кадровий дефіцит. Найдефіцитніші спеціальності: оператори лісозаготівельної техніки (харвестерів та форвардерів) — в Україні менше 200 кваліфікованих операторів при потребі понад 1 000; оператори деревообробних верстатів з числовим програмним керуванням; технологи виробництва панелей з перехресно-клеєної деревини та балок з клеєної деревини; конструктори та дизайнери меблів для ринку Європейського Союзу; фахівці з міжнародної сертифікації (FSC, PEFC, CE-маркування).

Дуальна освіта — модель, за якою навчання у закладі освіти поєднується з практикою безпосередньо на виробництві (стандарт у Республіці Польща та

Федеративній Республіці Німеччина) — в Україні системно не впроваджена для деревообробної спеціалізації.

Бар'єр 4. Регуляторна блокада нових ринкових сегментів

Невідповідність державних будівельних норм (ДБН В.2.6-161:2017 «Дерев'яні конструкції. Основні положення», ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва», ДБН В.2.2-15:2019 «Житлові будинки. Основні положення») та відсутність адаптованих стандартів (ДСТУ EN 16351, ДСТУ EN 14080, ДСТУ EN 14374) блокують ринковий сегмент дерев'яного будівництва з потенціалом 3–6 мільярдів доларів. Обмеження висотності будівель з несучими дерев'яними конструкціями з поверхами є найжорсткішим серед усіх порівнюваних країн Європейського Союзу.

Аналогічно, відсутність класифікації деревних відходів за категоріями (A I–A IV) та критеріїв припинення статусу відходу для деревини відповідно до Закону України «Про управління відходами» від 20 червня 2022 року № 2320-IX блокує використання вторинної деревини як сировини — потенціал 0,4 мільйона кубічних метрів на рік.

Бар'єр 5. Відсутність спільної галузевої інфраструктури

Кожне деревообробне підприємство в Україні змушене самотійно вирішувати питання, які у кластерних моделях (Республіка Польща, Фінляндська Республіка) забезпечуються спільною інфраструктурою: сушильні комплекси для деревини (сушіння — обов'язковий етап перед переробкою, потребує спеціалізованого обладнання вартістю від 2 мільйонів гривень); логістичні хаби та нижні склади деревини (наразі завантаження здійснюється безпосередньо з лісу — довша логістика, вища вартість); сертифікаційні центри та лабораторії контролю якості (кожне підприємство оплачує аудити FSC, PEFC, CE окремо); навчально-тренінгові центри для підготовки та перекваліфікації кадрів.

9 зареєстрованих індустріальних парків деревообробної спеціалізації (загальною площею понад 450 гектарів) відповідно до Закону України «Про індустріальні парки» від 21 червня 2012 року № 5018-VI (зі змінами 2021, 2023 років) мають потенціал стати ядрами такої інфраструктури, проте наразі функціонують як промислові площадки без кластерного ефекту.

Бар'єр 6. Непропорційні витрати на відповідність вимогам Європейського Союзу

Витрати на відповідність зростаючій кількості регуляторних вимог Європейського Союзу лягають на кожне підприємство-експортера індивідуально, без системної державної підтримки: Регламент Європейського Парламенту та Ради (ЄС) 2023/1115 (EUDR) — 200–400 тисяч гривень на рік на належну перевірку походження деревини; сертифікація FSC/PEFC ланцюга постачання — 40–120 тисяч гривень щорічно; CE-маркування будівельних конструкцій — 150–300 тисяч гривень (разове); Регламент (ЄС) 2025/40 (PPWR) щодо упаковки — 50–150 тисяч гривень на адаптацію.

Для великого підприємства з оборотом понад 200 мільйонів гривень ці витрати складають менше 0,5 відсотка обороту — прийнятне навантаження. Для малого підприємства з оборотом 8–15 мільйонів (типовий лісопильний або столярний цех Закарпатської чи Чернівецької області) — 2–9 відсотків обороту, що може фактично заблокувати доступ до ринків Європейського Союзу.

3.4. Ланцюг створення вартості з позиції деревообробника

Ланцюг від лісу до кінцевого споживача включає 6 основних ланок. Для деревообробного підприємства ефективність кожної ланки безпосередньо впливає на собівартість та конкурентоспроможність продукції.

Структура ланцюга

Перша ланка — заготівля деревини у лісі (здійснюється лісгосподарськими підприємствами). Друга — первинна переробка: лісопиляння, виробництво обрізної та необрізної дошки, бруса, заготовок. Третя — поглиблена переробка: виробництво плит (ДСП, МДФ, OSB), фанери, шпону. Четверта — виробництво кінцевої продукції: меблі, будівельні конструкції з деревини (панелі з перехресно-клеєної деревини, балки з клеєної деревини), модульні будинки. П'ята — логістика: від виробника до споживача (внутрішній ринок або експортний порт/кордон). Шоста — збут: оптова та роздрібна торгівля, виставки, контрактне виробництво для іноземних замовників.

Вузькі місця ланцюга

Логістика з лісу. Завантаження деревини здійснюється безпосередньо з лісу, а не з промислових або нижніх складів — це один із ключових стримуючих факторів розвитку галузі. Відсутність системи промислових складів при автомобільних дорогах загального користування подовжує логістичне плече, підвищує вартість транспортування та обмежує доступ переробників до деревини у віддалених лісових масивах. Вирішення потребує оновлення парку лісозаготівельної та перевантажувальної техніки, а також інвестицій у дорожню інфраструктуру лісових регіонів.

Дефіцит сушильних потужностей. Сушіння деревини — обов'язковий етап перед глибокою переробкою (виробництвом меблів, панелей з перехресно-клеєної деревини, паркету). Малі та середні підприємства, як правило, не мають власних сушильних камер і змушені або купувати вже висушену деревину за значно вищою ціною, або сушити примітивними методами, що знижує якість. Спільні сушильні комплекси при індустріальних парках могли б вирішити цю проблему, однак наразі такої інфраструктури немає.

Розрив замкнутого циклу переробки. У ефективних кластерних моделях (Республіка Польща, Фінляндська Республіка) відходи одного підприємства є сировиною для іншого: тирса та обрізки лісопильного заводу надходять на завод ДСП; деревний пил та стружка — на виробництво пелет; тепло від спалювання некондиційних відходів — на сушильні камери. В Україні цей ланцюг розірваний.

Індивідуальна сертифікація. Кожне підприємство оплачує аудити FSC, PEFC, CE-маркування окремо — навіть якщо декілька підприємств одного регіону могли б пройти групову сертифікацію за значно нижчою вартістю (за фінською моделлю — зниження витрат з 5 000–8 000 до 800–1 500 євро на підприємство у складі групи).

3.5. Конкуренція на ринках Європейського Союзу

Деревообробні та меблеві підприємства України конкурують на ринках Європейського Союзу з виробниками з низки країн, кожна з яких має свої конкурентні переваги:

Республіка Польща — головний конкурент та одночасно головний ринок збуту (29,7 відсотка меблевого експорту). Займає 3-тє місце у світовому меблевому експорті з обсягом 14,2 мільярда доларів. Конкурентні переваги: розвинена кластерна модель, високий рівень автоматизації, стабільне сировинне забезпечення, розвинений бренд «Polish Furniture», державна підтримка через Польське агентство інвестицій та торгівлі (РАІН).

Румунія — країна з подібною до України ресурсною базою та структурними проблемами. Активно адаптується до вимог Регламенту EUDR. Конкурує з Україною у сегменті продукції з масиву бука та дуба.

Соціалістична Республіка В'єтнам та Китайська Народна Республіка — цінова конкуренція у сегменті масових меблів. Значно нижча вартість праці, однак довге логістичне плече та зростаючі вимоги до сталості (EUDR) послаблюють їх позиції.

Конкурентні переваги українських виробників

Українські деревообробні та меблеві підприємства мають ряд об'єктивних конкурентних переваг на ринках Європейського Союзу. По-перше, відносно нижча вартість праці порівняно з країнами Європейського Союзу, що забезпечує цінову конкурентоспроможність при порівнянній якості продукції. По-друге, якість деревини: бук, дуб та ясен Карпатського регіону цінуються на європейських ринках як преміальна сировина. По-третє, географічна близькість до ринків Європейського Союзу: логістичне плече від західних областей України до основних ринків збуту (Республіка Польща, Федеративна Республіка Німеччина) — 1–3 дні автотранспортом, що суттєво менше, ніж від азійських конкурентів. По-четверте, наявність кваліфікованих кадрів: попри дефіцит, базова кваліфікація українських деревообробників залишається високою.

Конкурентні недоліки

Водночас українські виробники програють конкурентам за кількома ключовими параметрами: відсутність національного бренду (на відміну від «Polish Furniture», «Swedish Wood», «Made in Germany»); нестабільна логістика через воєнні ризики (періодичні блокування портів, обмеження руху); невідповідність стандартів ЄС (відсутність ДСТУ для сучасних конструкцій з деревини); непропорційно високі витрати на сировину через неефективний ринок деревини — польський виробник купує деревину за прогнозованими цінами через довготривалі контракти, український — від кварталу до кварталу з ризиком різкого подорожчання.

Висновки та рекомендації до розділу 3

1. Ринок деревини як сировини для переробників має фундаментально асиметричну структуру: фактично монопольний продавець (ДП «Ліси України» — понад 70 відсотків пропозиції) проти тисяч фрагментованих покупців. Реальний переробник конкурує з перекупниками на нерівних умовах — 180 порушників заблоковано біржами у 2025 році.

2. Шість бар'єрів (сировинна непрогнозованість, фінансова недоступність модернізації, кадровий дефіцит, регуляторна блокада, відсутність інфраструктури, непропорційні витрати на відповідність вимогам Європейського Союзу) діють одночасно та взаємно підсилюють одне одного.

3. Парадокс конкурентоспроможності: країна з потужною ресурсною базою (2,1 мільярда кубічних метрів запасу деревини) імпортує плити МДФ через неефективне регулювання власного сировинного ринку та відсутність системи рециклінгу.

4. Ланцюг створення вартості має чотири системні вузькі місця: завантаження деревини з лісу (без промислових складів), дефіцит сушильних потужностей, розірваний цикл переробки відходів, індивідуальна сертифікація замість групової.

5. Об'єктивні конкурентні переваги (вартість праці, якість деревини, географічна близькість) не реалізуються через регуляторні та інфраструктурні бар'єри, що є предметом обговорення у Розділі 5.

Рисунок 6. Частка сировини у собівартості продукції за сегментами деревообробної промисловості

3.6. Практичні кейси роботи деревообробних підприємств

Для ілюстрації системних проблем галузі подано кейси підприємств різних сегментів деревообробної та меблевої промисловості. Кейси підготовлено із зазначенням реальних назв підприємств на основі консультацій, проведених у рамках робочої групи Комітету з питань економічного розвитку Верховної Ради України у 2025 році та платформи Wood Industry UA Федерації роботодавців України у 2025–2026 роках. Кейси демонструють системний характер ідентифікованих проблем та їх вплив на підприємства різного профілю, масштабу та регіону.

Кейс 1. ТОВ «Хйорт Кнудсен Україна» (Hjort Knudsen)

Опис. Данська сімейна компанія Hjort Knudsen, заснована у 1973 році, є одним із найбільших європейських виробників м'яких меблів. В Україні працює з 2010 року через ТОВ «Хйорт Кнудсен Україна» (ЄДРПОУ 31895961). Спеціалізація — виробництво м'яких меблів (дивани, крісла, ліжка) та дерев'яних каркасних конструкцій. П'ять виробничих майданчиків: м. Львів, м. Броди та м. Великі Мости (Львівська область), м. Почаїв (Тернопільська область), м. Рівне. Загальна чисельність працівників — 1 300 осіб. Продукція реалізується у понад 11 країнах Північної Європи. Частка експорту — 100

відсотків. За версією Forbes Ukraine — у ТОП-5 українських експортерів продукції з деревини та меблів у 2024 році.

Данська сімейна компанія Hjørt Knudsen, заснована у 1973 році, є одним із найбільших європейських виробників м'яких меблів. В Україні працює з 2010 року через ТОВ «Хйорт Кнудсен Україна» (ЄДРПОУ 31895961). Спеціалізація — виробництво м'яких меблів (дивани, крісла, ліжка) та дерев'яних каркасних конструкцій. П'ять виробничих майданчиків: м. Львів, м. Броди та м. Великі Мости (Львівська область), м. Почаїв (Тернопільська область), м. Рівне. Загальна чисельність працівників — 1 300 осіб. Продукція реалізується у понад 11 країнах Північної Європи. Частка експорту — 100 відсотків. За версією Forbes Ukraine — у ТОП-5 українських експортерів продукції з деревини та меблів у 2024 році.

Загальний обсяг данських інвестицій — понад 11 мільйонів євро. У 2020 році оголошено будівництво нового виробничого комплексу площею 40 000 м² у м. Рівне із створенням понад 1 000 робочих місць. Будівництво розпочалося наприкінці лютого 2022 року. Попри початок повномасштабної війни, завод відкрито у жовтні 2022 року із працевлаштуванням понад 200 осіб — один із небагатьох прикладів реалізації великого іноземного інвестиційного проєкту під час війни.

Проблема сировинного забезпечення

Для виробництва каркасів підприємство потребує деревину хвойних порід та плитні матеріали. Нестабільне постачання з ДП «Ліси України» та зростання цін на аукціонах унеможливають планування на 6 і більше місяців. Для компанії, що працює за системою попередніх замовлень від європейських рітейлерів із горизонтом 3–6 місяців, це критичний фактор ризику.

Кадрова ситуація

Суттєві втрати внаслідок мобілізації та трудової міграції до ЄС. Найгостріший дефіцит — швачки, обшивальники, столяри-верстатники. Конкуренція за робочу силу з підприємствами Республіки Польща, де аналогічні фахівці отримують у 2–3 рази вищу зарплату. Цикл підготовки кваліфікованого оператора — 4–6 місяців.

Що потрібно підприємству

Довгострокові контракти на постачання деревини; державна програма компенсації витрат на відповідність EUDR; оновлення програм профтехосвіти та запровадження дуальної освіти; стабільні умови для іноземних інвесторів.

Кейс 2. ТЗОВ «Софро» (Sofro)

Опис. Львівська меблева фабрика «Софро» (ЄДРПОУ 35741876) — сучасне експортноорієнтоване підприємство, розташоване на території Сокальської громади (сmt Жвирка, Львівська область). Заснована у 2000 році. Директор — Володимир Сізик. Загальна кількість працівників — понад 300 осіб. Загальна площа виробничих приміщень — 55 855 м². Здійснює повний замкнутий цикл виробництва корпусних меблів — від заготівлі матеріалів до виготовлення готової продукції. 100 відсотків продукції експортується.

Львівська меблева фабрика «Софро» (ЄДРПОУ 35741876) — сучасне експортноорієнтоване підприємство, розташоване на території Сокальської громади (сmt

Жвирка, Львівська область). Заснована у 2000 році. Директор — Володимир Сізик. Загальна кількість працівників — понад 300 осіб. Загальна площа виробничих приміщень — 55 855 м². Здійснює повний замкнутий цикл виробництва корпусних меблів — від заготівлі матеріалів до виготовлення готової продукції. 100 відсотків продукції експортується.

Підприємство оснащено найкращим обладнанням для обробки плитних матеріалів (ДСП, МДФ), має конструкторський відділ та дизайнерів, технологію виготовлення рамкових фасадів та фасадів МДФ з покриттям плівкою ПВХ. За версією Forbes Ukraine входить до ТОП-5 українських експортерів продукції з деревини та меблів.

Основними замовниками в Європі є: XXXLutz, JYSK, Zurbruggen Wohn-Zentrum GmbH, Lesnina H. Doo, AIKO MULTI CONCEPT Ltd, Oskar Kinderland GmbH & Co. KG, SANDREX Kft, EKOLTECH spol. s r.o.

Проблема сировинного забезпечення

Підприємство споживає значні обсяги ламінованої деревно-стружкової плити та плит МДФ. Залежність від стабільності постачання плитних матеріалів українського виробництва є критичною: будь-яке порушення ланцюга постачання — від дефіциту деревини для виробників плит до логістичних обмежень — безпосередньо впливає на виконання експортних замовлень.

Що потрібно підприємству

Стабільне постачання плитних матеріалів за прогнозованими цінами через розвиток вертикальної кластерної інтеграції; включення до Реєстру деревообробників; програма підтримки адаптації до вимог EUDR та PPWR.

Кейс 3. ТОВ «Кроноспан УА» та ТОВ «Кроноспан Рівне» (Kronospan)

Опис. Міжнародна компанія Kronospan — один із найбільших у світі виробників деревно-стружкових плит (ДСП), орієнтовано-стружкових плит (OSB) та суміжної продукції. В Україні працює через ТОВ «Кроноспан УА» (м. Нововолинськ, Волинська область) та ТОВ «Кроноспан Рівне» (с. Городок, Рівненська область). Загальна чисельність працівників — близько 800 осіб. Логістичний хаб — у м. Калинівка (Київська область).

Міжнародна компанія Kronospan — один із найбільших у світі виробників деревно-стружкових плит (ДСП), орієнтовано-стружкових плит (OSB) та суміжної продукції. В Україні працює через ТОВ «Кроноспан УА» (м. Нововолинськ, Волинська область) та ТОВ «Кроноспан Рівне» (с. Городок, Рівненська область). Загальна чисельність працівників — близько 800 осіб. Логістичний хаб — у м. Калинівка (Київська область).

За 20 років роботи в Україні компанія інвестувала майже 1 мільярд євро, з них 563 мільйони — у завод на Рівненщині. У 2024 році відкрито нову лінію виробництва плит OSB вартістю понад 200 мільйонів євро (обладнання німецької компанії Dieffenbacher). Будівництво розпочато у 2021 році та не зупинялося під час повномасштабної війни. Потужність лінії — 800 000 м² плит на рік. 60 відсотків продукції експортуватиметься до ЄС та США.

У 2021 році першу плиту випустила лінія ДСП ТОВ «Кроноспан Рівне», у 2023 році лінію здано в експлуатацію. Приватний індустріальний парк «Kronospan Rivne» площею понад 85 га є одним із найбільших приватних індустріальних парків України.

Проблема сировинного забезпечення

Підприємство є одним із найбільших споживачів дров'яної деревини та щепи в Україні. Завантаження виробничих потужностей — близько 50 відсотків через дефіцит сировини. Використовує лише 0,4 відсотка вторинної деревини (для порівняння: аналогічний завод Kronospan у Польщі — 41 відсоток). Причина — відсутність системи збирання старої деревини та класифікації деревних відходів в Україні.

Мультиплікативний ефект

Плити ДСП та OSB виробництва Kronospan є сировиною для найбільших меблевих фабрик України, які виробляють продукцію для ІКЕА, JYSK, XXXLutz. Це демонструє ефективність вертикальної кластерної інтеграції: *деревина → плити (Kronospan, Рівненщина/Волинь) → меблі (фабрики Хмельниччини, Львівщини, Рівненщини) → експорт до ЄС.*

Що потрібно підприємству

Нульове квотування експорту дров'яної деревини, тріски та тирси, першочерговий доступ переробників до купівлі деревини, реєстр деревообробників; збільшення обсягів заготівлі деревини; розширення квотування на експорт тирси та щепи, рециклінг відходів з деревини

Кейс 4. ТОВ «Морган Феніче» (Home Group)

Опис. ТОВ «Морган Феніче» (ЄДРПОУ 33426845) — підрозділ міжнародної корпорації Home Group (штаб-квартира — Таллінн, Естонія), одного з найбільших виробників м'яких меблів у світі, що налічує 3 000 працівників глобально. В Україні виробництво розміщене у смт Квасилів Рівненської області. Виробничу діяльність підприємство розпочало у 2012 році. Сьогодні компанія в Україні налічує близько 1 000 працівників. Виробничі площі — понад 42 000 м². Виробництво включає меблеву фабрику, лісопильню та виробництво поролону (запущене у 2021 році).

ТОВ «Морган Феніче» (ЄДРПОУ 33426845) — підрозділ міжнародної корпорації Home Group (штаб-квартира — Таллінн, Естонія), одного з найбільших виробників м'яких меблів у світі, що налічує 3 000 працівників глобально. В Україні виробництво розміщене у смт Квасилів Рівненської області. Виробничу діяльність підприємство розпочало у 2012 році. Сьогодні компанія в Україні налічує близько 1 000 працівників. Виробничі площі — понад 42 000 м². Виробництво включає меблеву фабрику, лісопильню та виробництво поролону (запущене у 2021 році).

Замовниками є найбільші роздрібні компанії в 24 країнах світу: ІКЕА, Next, Міо, XXXLutz та інші. Продукція експортується до ЄС та США.

Проблема сировинного забезпечення

Підприємство має власну лісопильню, що свідчить про стратегічну потребу у стабільному постачанні деревини. Дефіцит сировини на внутрішньому ринку обмежує

можливості розширення виробництва. Компанія планує подальший розвиток та перетворення фабрики у Рівне на виробничу компанію світового рівня, однак нестабільність сировинного ринку стримує ці плани.

Що потрібно підприємству

Довгострокові контракти на постачання деревини; стабільний та прогнозований ринок сировини; підтримка підготовки кваліфікованих кадрів для меблевої галузі.

Кейс 5. Меблева фабрика «Акорд» (Accord Furniture)

Опис. Хмельницький виробник корпусних меблів «Акорд» — найбільший експортер корпусних меблів в Україні. За 8 років роботи компанія виросла з маленького виробника до лідера галузі. Є найбільш роботизованою меблевою фабрикою України: працює з десятком роботизованих та автоматизованих комплексів, впроваджено принципи Lean (ощадливого виробництва), використовується штучний інтелект. Має власний транспортний автопарк.

Хмельницький виробник корпусних меблів «Акорд» — найбільший експортер корпусних меблів в Україні. За 8 років роботи компанія виросла з маленького виробника до лідера галузі. Є найбільш роботизованою меблевою фабрикою України: працює з десятком роботизованих та автоматизованих комплексів, впроваджено принципи Lean (ощадливого виробництва), використовується штучний інтелект. Має власний транспортний автопарк.

Компанія є активним учасником Федерації роботодавців України та лідером меблевого кластеру: переробляє плити ДСП, вироблені заводами Kronospan на Рівненщині та Волині. Співпрацює з усіма ключовими міжнародними меблевими рітейлерами та конкурує на рівних з компаніями з Польщі, Румунії, Німеччини, В'єтнаму.

Проблема сировинного забезпечення

При активному розвитку виробництва корпусних меблів підприємству загрожує дефіцит плит ДСП українського виробництва, спричинений тотальним браком деревини для виробників плит. Завантаження виробничих потужностей плитних заводів — близько 50 відсотків. Водночас трейдери щороку вивозять за кордон понад мільйон кубічних метрів деревини та щепи.

Що потрібно підприємству

Збільшення обсягів заготівлі деревини для потреб вітчизняних виробників плит; обмеження експорту сировини; розвиток вертикальної кластерної інтеграції «деревина → плити → меблі → експорт»; підтримка автоматизації та роботизації виробництва.

Кейс 6. GERBOR-HOLDING

Опис. GERBOR-HOLDING — одна з перших меблевих фабрик незалежної України, що розпочала діяльність у 1999 році. Забезпечує роботою 623 працівники. Середня заробітна плата — 21 740 гривень. Чистий дохід за 2024 рік — 480 мільйонів гривень.

GERBOR-HOLDING — одна з перших меблевих фабрик незалежної України, що розпочала діяльність у 1999 році. Забезпечує роботою 623 працівники. Середня заробітна плата — 21 740 гривень. Чистий дохід за 2024 рік — 480 мільйонів гривень.

Має найширшу серед українських меблевих підприємств географію експорту: продукція представлена у понад 30 країнах світу — Польща, Казахстан, Молдова, Монголія, Таджикистан, Азербайджан, Грузія, Естонія, Литва, Латвія, Румунія, Болгарія, Чехія, Словаччина, Албанія, Німеччина, Іспанія, Португалія, Кіпр, Велика Британія, Люксембург, Нідерланди, Італія, Угорщина, Боснія, Мальта, Франція, Туніс та інші.

Що потрібно підприємству

Стабільне постачання плитних матеріалів; підтримка диверсифікації експортних ринків; спрощення логістичних процедур для експортерів.

Кейс 7. Волинська меблева компанія (ВМК)

Опис. Волинська меблева компанія — піонер індустриальних парків в Україні. На початку 2000-х у Нововолинську діяла вільна економічна зона, що стала прообразом індустриальних парків і головним стимулом для польських інвесторів відкрити фабрику. Заснована 13 травня 2002 року. Забезпечує роботою 342 працівники. Зарплатний фонд — 25 690 тисяч гривень. Виробничі потужності — 70 тисяч м² переробки ДСП. За 2024 рік випущено продукції на суму 240 мільйонів гривень.

Волинська меблева компанія — піонер індустриальних парків в Україні. На початку 2000-х у Нововолинську діяла вільна економічна зона, що стала прообразом індустриальних парків і головним стимулом для польських інвесторів відкрити фабрику. Заснована 13 травня 2002 року. Забезпечує роботою 342 працівники. Зарплатний фонд — 25 690 тисяч гривень. Виробничі потужності — 70 тисяч м² переробки ДСП. За 2024 рік випущено продукції на суму 240 мільйонів гривень.

Фіскальний внесок

Податкові надходження за перше півріччя 2025 року: до місцевого бюджету — 8 мільйонів 473 тисячі гривень; до державного бюджету — 13 мільйонів 572 тисячі гривень; військовий збір — 2 мільйони 256 тисяч гривень.

Що потрібно підприємству

Розвиток інститут індустриальних парків як інструменту залучення інвестицій; стабільне постачання ДСП; підтримка модернізації обладнання.

Кейс 8. ТОВ «ВГСМ»

Опис. ТОВ «ВГСМ» — успішний приклад українського підприємства, що виготовляє якісні букові та дубові стільці та меблевий щит для експорту до 12 країн світу, включаючи Австрію, Німеччину, Францію. Співпрацює з ІКЕА.

ТОВ «ВГСМ» — успішний приклад українського підприємства, що виготовляє якісні букові та дубові стільці та меблевий щит для експорту до 12 країн світу, включаючи Австрію, Німеччину, Францію. Співпрацює з ІКЕА.

Екологічний підхід

Підприємство працює за принципом безвідходного виробництва: тирса використовується для опалення власних котлів, надлишки переробляються у паливні

брикети. Відходи виробництва безкоштовно передаються для опалення місцевої лікарні, школи та дитячих садків — приклад справжньої соціальної відповідальності.

Що потрібно підприємству

Стабільне постачання цінної твердолистяної деревини (бук, дуб); підтримка безвідходних виробництв як моделі циркулярної економіки; спрощення процедур експорту.

Кейс 9. ТМ «Pavlyk»

Опис. Меблева фабрика Pavlyk — сімейний бізнес, заснований Йосипом Павликом у 2007 році в Закарпатті. Спеціалізація — виробництво житлових меблів, столів і стільців з масиву дерева (переважно бук та дуб). Усі меблі покрито екологічно чистими лакофарбовими матеріалами. Продукція продається в Україні, Європі та Західній Азії: Румунія, Молдова, Австрія, Ізраїль.

Меблева фабрика Pavlyk — сімейний бізнес, заснований Йосипом Павликом у 2007 році в Закарпатті. Спеціалізація — виробництво житлових меблів, столів і стільців з масиву дерева (переважно бук та дуб). Усі меблі покрито екологічно чистими лакофарбовими матеріалами. Продукція продається в Україні, Європі та Західній Азії: Румунія, Молдова, Австрія, Ізраїль.

Інновації та кластеризація

Компанія запровадила ошадливе виробництво (LEAN) — близько 120 компаній проходили навчання системі LEAN на базі Pavlyk. Активно формує вертикально інтегрований кластер виробників меблів, встановлює роботів та автоматизує процеси. При умові наявності деревини за прийнятними цінами може масштабувати виробництво у десять і більше разів.

Що потрібно підприємству

Прогнозовані ціни на деревину цінних порід; підтримка кластеризації виробників; програма сприяння автоматизації та роботизації для малих та середніх підприємств.

Кейс 10. Фабрика меблів «Ламелла»

Опис. Фабрика меблів «Ламелла» — провідний західноукраїнський виробник дерев'яних столів, ліжок, комодів та інших меблів з натурального дуба та бука. Працює як на внутрішній ринок, так і на експорт. Продукція в Європі представлена під брендом ТМ «Furniteco» — товаропровідної компанії холдингу. Доставка по всій Європі зі складу в Таллінні (Естонія).

Фабрика меблів «Ламелла» — провідний західноукраїнський виробник дерев'яних столів, ліжок, комодів та інших меблів з натурального дуба та бука. Працює як на внутрішній ринок, так і на експорт. Продукція в Європі представлена під брендом ТМ «Furniteco» — товаропровідної компанії холдингу. Доставка по всій Європі зі складу в Таллінні (Естонія).

Що потрібно підприємству

Стабільне постачання дубової та букової деревини; підтримка виходу на нові ринки ЄС; компенсація логістичних витрат для експортерів.

Кейс 11. Підприємство «К'Лен», с. Ільниця

Опис. Виробництво засноване у 1997 році в с. Ільниця. Повний цикл виробництва: від привезення кругляка до виготовлення готових меблів. Етапи включають розпил, сушіння дошок, обробку та всі технологічні операції. Близько 95 відсотків продукції експортується за кордон.

Виробництво засноване у 1997 році в с. Ільниця. Повний цикл виробництва: від привезення кругляка до виготовлення готових меблів. Етапи включають розпил, сушіння дошок, обробку та всі технологічні операції. Близько 95 відсотків продукції експортується за кордон.

Екологічна модель

Підприємство є безвідходним: усі відходи деревини переробляються у паливні брикети. Це приклад ефективного використання ресурсів та екологічно відповідального виробництва.

Що потрібно підприємству

Стабільне постачання круглого лісу; підтримка безвідходних моделей виробництва; розвиток інфраструктури для переробки деревних відходів.

Кейс 12. ТОВ «Верба ВВ»

Опис. ТОВ «Верба ВВ» — динамічне підприємство лісопильної галузі, засноване у 2014 році в с. Любитів Ковельського району Волинської області. Забезпечує роботою 252 працівники. Середня заробітна плата — 23 332 гривні. Виробничі потужності — 78 тисяч кубічних метрів круглого лісу на рік. Податки до державного бюджету — 25 мільйонів 743 тисячі гривень. Експортує продукцію до Бельгії, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Італії.

ТОВ «Верба ВВ» — динамічне підприємство лісопильної галузі, засноване у 2014 році в с. Любитів Ковельського району Волинської області. Забезпечує роботою 252 працівники. Середня заробітна плата — 23 332 гривні. Виробничі потужності — 78 тисяч кубічних метрів круглого лісу на рік. Податки до державного бюджету — 25 мільйонів 743 тисячі гривень. Експортує продукцію до Бельгії, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Італії.

Що потрібно підприємству

Забезпечення стабільних обсягів заготівлі деревини у Волинському регіоні; прозорий механізм розподілу сировини через аукціони; включення до Реєстру деревообробників.

Кейс 13. Підприємство «Терком», Тернопіль

Опис. Підприємство «Терком» — виробник садових та дерев'яних конструкцій: альтанки із бруса, садові та повноцінні дерев'яні будинки, вікна, двері, сходи, дитячі майданчики. Забезпечує роботою близько 50 працівників. Основний експортний ринок — Нідерланди.

Підприємство «Терком» — виробник садових та дерев'яних конструкцій: альтанки із бруса, садові та повноцінні дерев'яні будинки, вікна, двері, сходи, дитячі майданчики. Забезпечує роботою близько 50 працівників. Основний експортний ринок — Нідерланди.

Що потрібно підприємству

Стабільне постачання якісної хвойної деревини; підтримка експорту дерев'яних конструкцій до країн ЄС; гармонізація стандартів з нормами ЄС.

Кейс 14. Фабрика меблів «Елегант»

Опис. Фабрика меблів «Елегант» є одним із провідних виробників м'яких меблів для внутрішнього ринку. Виробляє якісні дивани за українським дизайном з українських плит ДСП, фанери та деревини. Продукція реалізується через найбільші українські торговельні мережі. Здійснює повний цикл — від розробки дизайну до випуску готової продукції.

Фабрика меблів «Елегант» є одним із провідних виробників м'яких меблів для внутрішнього ринку. Виробляє якісні дивани за українським дизайном з українських плит ДСП, фанери та деревини. Продукція реалізується через найбільші українські торговельні мережі. Здійснює повний цикл — від розробки дизайну до випуску готової продукції.

Модель розвитку

Залучає кредитування на будівництво нових виробничих потужностей у рамках державної програми «5-7-9». Будівельно-монтажні роботи здійснюють українські компанії. Підтримує принцип використання локальних ресурсів. Пропонує модульні системи та складську програму, працює з дилерською мережею по всій країні.

Що потрібно підприємству

Розвиток програми «5-7-9» для підтримки модернізації меблевих підприємств; стабільне постачання ДСП та фанери вітчизняного виробництва; підтримка розвитку внутрішнього ринку меблів.

Кейс 15. BUDMALL Center

Опис. BUDMALL Center — український виробник модульних, каркасних та СІП-панельних будинків (Тернопільщина). За три роки має чимало реалізованих проєктів у Київській, Рівненській, Івано-Франківській та Львівській областях: приватні будинки, комерційна нерухомість, соціальні заклади, медичні реабілітаційні центри.

BUDMALL Center — український виробник модульних, каркасних та СІП-панельних будинків (Тернопільщина). За три роки має чимало реалізованих проєктів у Київській, Рівненській, Івано-Франківській та Львівській областях: приватні будинки, комерційна нерухомість, соціальні заклади, медичні реабілітаційні центри.

Компанія активно розвиває експортний напрямок: виконує замовлення каркасного модульного будинку для Ісландії. Використовує матеріали з деревини українського виробництва. Унікальність — швидкість: власний будинок за 30 днів, туристична база — за 3 місяці.

Що потрібно підприємству

Гармонізація ДБН із нормами ЄС для дерев'яного будівництва; ухвалення стандартів ДСТУ EN 16351, ДСТУ EN 14080; стабільне постачання конструкційної деревини; державна програма сприяння дерев'яному будівництву для відбудови.

Кейс 16. Компанія «Сервус» (Servus)

Опис. Компанія «Сервус» (Львівщина) — український виробник каркасних та СІП-панельних будинків, який адаптував 50-річний досвід канадського будівництва до українських реалій. Спеціалізується на швидкокомонтованих енергоефективних будинках. Будинок площею 100 м² зводиться за 2–3 тижні з можливістю негайного заселення. Теплоізоляційні властивості стандартної СІП-панелі відповідають 3-метровій цегляній стіні. Реалізовано понад 2 500 будинків.

Компанія «Сервус» (Львівщина) — український виробник каркасних та СІП-панельних будинків, який адаптував 50-річний досвід канадського будівництва до українських реалій. Спеціалізується на швидкокомонтованих енергоефективних будинках. Будинок площею 100 м² зводиться за 2–3 тижні з можливістю негайного заселення. Теплоізоляційні властивості стандартної СІП-панелі відповідають 3-метровій цегляній стіні. Реалізовано понад 2 500 будинків.

Що потрібно підприємству

Зміни до ДБН щодо дерев'яного будівництва; визнання каркасних та СІП-панельних технологій у державних програмах відбудови; стабільне постачання конструкційних матеріалів.

Кейс 17. ТЗОВ «Сапсан» / бренд Paolo Rossi

Опис. ТЗОВ «Сапсан» (Львівщина) — компанія, що з 2004 року спеціалізується на виробництві елітних міжкімнатних дверей, стінових панелей та меблевих фасадів під брендом Paolo Rossi. Використовує сертифіковані матеріали від провідних виробників Європи та сучасне європейське обладнання. Мінімальний термін експлуатації дверей — 50 років. Експортує до Польщі, Словаччини, Канади, ОАЕ.

ТЗОВ «Сапсан» (Львівщина) — компанія, що з 2004 року спеціалізується на виробництві елітних міжкімнатних дверей, стінових панелей та меблевих фасадів під брендом Paolo Rossi. Використовує сертифіковані матеріали від провідних виробників Європи та сучасне європейське обладнання. Мінімальний термін експлуатації дверей — 50 років. Експортує до Польщі, Словаччини, Канади, ОАЕ.

Що потрібно підприємству

Стабільне постачання якісної деревини; підтримка сертифікації продукції за стандартами ЄС; сприяння виходу на нові експортні ринки.

Кейс 18. ТОВ «БЕЛУКО»

Опис. ТОВ «БЕЛУКО» (м. Борислав, Львівська область) — компанія з бельгійськими інвестиціями, заснована у 2016 році. Входить до корпорації одного з найбільших європейських виробників м'яких меблів. Спеціалізується на виробництві преміальних диванів світового класу. Колишнє закинута приміщення «нетканки» перетворено на сучасне європейське підприємство.

ТОВ «БЕЛУКО» (м. Борислав, Львівська область) — компанія з бельгійськими інвестиціями, заснована у 2016 році. Входить до корпорації одного з найбільших європейських виробників м'яких меблів. Спеціалізується на виробництві преміальних диванів світового класу. Колишнє закинута приміщення «нетканки» перетворено на сучасне європейське підприємство.

Входить у трійку найбільших бюджетоутворюючих виробничих підприємств Борислава. За 2024 рік сплачено понад 2 мільйони гривень податків до місцевого бюджету. Компанія продовжує інвестувати в розвиток виробництва.

Що потрібно підприємству

Стабільне постачання деревини для каркасів; підтримка іноземних інвесторів у малих містах; розвиток кадрового потенціалу через програми профтехосвіти.

Кейс 19. ПАТ «Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат»

Опис. ПАТ «Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат» (Львівська область) — один із найбільших в Україні виробників флютингу, тест-лайнера, паперових пакувальних матеріалів, гофрованого картону і гофротари, упаковки для яєць та литої тари. Забезпечує повний цикл виробництва: від переробки технологічної сировини до виготовлення готової гофропродукції.

ПАТ «Жидачівський целюлозно-паперовий комбінат» (Львівська область) — один із найбільших в Україні виробників флютингу, тест-лайнера, паперових пакувальних матеріалів, гофрованого картону і гофротари, упаковки для яєць та литої тари. Забезпечує повний цикл виробництва: від переробки технологічної сировини до виготовлення готової гофропродукції.

Підприємство є прикладом стійкості українського бізнесу: фактично знищене засиллям російського паперу в 2011–2012 роках, пройшло процедуру банкрутства та санації, але змогло відродитися, освоївши виробництво нової продукції з паперу і картону.

Що потрібно підприємству

Стабільне постачання технологічної деревини; захист внутрішнього ринку від демпінгового імпорту; підтримка підприємств целюлозно-паперової промисловості як суміжної з деревообробною галузі.

Кейс 20. ТОВ «Коростенський завод МДФ»

Опис. ТОВ «Коростенський завод МДФ» (м. Коростень, Житомирська область) — одне з найбільших підприємств з виробництва деревноволокнистих плит середньої щільності (МДФ) та високої щільності (ХДФ) в Україні. Обсяг інвестицій у будівництво заводу — 120 мільйонів євро. Площа заводу — 40 га. Проектна потужність — до 300 000 м³ плит на рік (900 м³ на добу). Кількість робочих місць — 800 осіб. Коростень є великим транспортним вузлом Південно-Західної залізниці, що забезпечує вигідне логістичне розташування підприємства.

ТОВ «Коростенський завод МДФ» (м. Коростень, Житомирська область) — одне з найбільших підприємств з виробництва деревноволокнистих плит середньої щільності (МДФ) та високої щільності (ХДФ) в Україні. Обсяг інвестицій у будівництво заводу — 120 мільйонів євро. Площа заводу — 40 га. Проектна потужність — до 300 000 м³ плит на рік (900 м³ на добу). Кількість робочих місць — 800 осіб. Коростень є великим транспортним вузлом Південно-Західної залізниці, що забезпечує вигідне логістичне розташування підприємства.

Завод оснащений технологічними лініями провідного німецького постачальника обладнання для деревообробної промисловості Siempelkamp (лінія виробництва плит),

Wemhoner (лінія ламінування) та Nomag (лінія по виробництву ламінованої підлоги). Устаткування дозволяє випускати шліфовані плити товщиною від 3 до 40 мм, що відповідають вимогам європейського стандарту EN 622-5 з вмістом формальдегіду класу токсичності E1. Підприємство має сертифікат FSC.

Основна продукція: плити МДФ та ХДФ різної товщини, ламінована підлога. МДФ використовується як основа для ламінування, каширування, шпону та фарбування і є ключовим матеріалом для виробництва корпусних та кухонних меблів, фасадів, дверей. ХДФ використовується як основа ламінованих підлог. Плити Коростенського заводу є сировиною для десятків меблевих фабрик по всій Україні.

Проблема сировинного забезпечення

Сировиною для виробництва є круглий ліс хвойних порід та відходи лісо- і деревообробки (обрізки, тирса, стружка). Підприємство систематично відчуває дефіцит сировини, що призводить до неповного завантаження потужностей. Ця проблема має каскадний ефект: недовиробництво плит МДФ на Коростенському заводі змушує меблеві фабрики (зокрема у Львівській області, як описано у Кейсі 1 основного тексту Зеленої книги) імпортувати плити з Республіки Польща та Республіки Білорусь за вищою ціною, що знижує їхню конкурентоспроможність.

Що потрібно підприємству

Збільшення обсягів заготівлі дров'яної деревини хвойних порід у Житомирській та суміжних областях; нульове квотування експорту дров'яної деревини, тріски та тирси; першочерговий доступ переробників до купівлі деревини; включення до Реєстру деревообробників; розвиток системи збирання та постачання відходів деревообробки.

Кейс 21. ТОВ «УХЛК» (Українська холдингова лісопильна компанія)

Опис. ТОВ «УХЛК» (Українська холдингова лісопильна компанія) — один із найбільших лісопильних деревообробних комбінатів у Східній Європі, що входить до десятки лідерів галузі. Розташований на Житомирщині, у складі індустріального парку «Коростень-Подільський» (zareєстрований у Реєстрі індустріальних парків у листопаді 2025 року, площа 42,2 га). Підприємство відзначається високим рівнем технологічності, автоматизацією виробничих процесів, сучасною інфраструктурою та ефективною системою контролю якості. Сертифіковане за міжнародними стандартами FSC.

ТОВ «УХЛК» (Українська холдингова лісопильна компанія) — один із найбільших лісопильних деревообробних комбінатів у Східній Європі, що входить до десятки лідерів галузі. Розташований на Житомирщині, у складі індустріального парку «Коростень-Подільський» (zareєстрований у Реєстрі індустріальних парків у листопаді 2025 року, площа 42,2 га). Підприємство відзначається високим рівнем технологічності, автоматизацією виробничих процесів, сучасною інфраструктурою та ефективною системою контролю якості. Сертифіковане за міжнародними стандартами FSC.

Продукція та вертикальна інтеграція

Асортимент підприємства охоплює будівельні матеріали та готові рішення для облаштування житла: двотаврові балки, клеєний брус, віконні профілі, меблеві щити, пиломатеріали, ламіновані плити, паркетна дошка, ламінат, планкен із термованої сосни та ясена. Виробництво працює за безвідходною технологією.

У березні 2026 року компанія оголосила про запуск власного виробництва меблів через меблеву фабрику BGS. Асортимент включає дитячі та дорослі ліжка, столи, приліжкові тумби, дверні полотна. Продукція експортується до багатьох країн світу. Це є прикладом послідовної вертикальної інтеграції — від лісопиляння через виробництво будівельних матеріалів до випуску готових меблів, що забезпечує максимальну додану вартість з деревини.

Проблема сировинного забезпечення

Як одне з найбільших лісопилних підприємств регіону, УХЛК є значним споживачем круглого лісу. Дефіцит деревини на внутрішньому ринку та конкуренція за сировину зі спекулятивними посередниками на електронних аукціонах обмежують можливості подальшого масштабування виробництва та повного завантаження потужностей.

Що потрібно підприємству

Збільшення обсягів заготівлі деревини; довгострокові контракти на постачання сировини; підтримка розвитку індустріального парку «Коростень-Подільський» як моделі кластеризації деревообробної галузі; розвиток дерев'яного будівництва та гармонізація ДБН із нормами ЄС.

РОЗДІЛ 4. ІДЕНТИФІКАЦІЯ ПРОБЛЕМ ГАЛУЗІ

За результатами аналізу, проведеного у розділах 1–3, на основі консультацій із понад 150 підприємствами у 8 областях, даних Держлісагентства, Держмитслужби, ДПС, опитування бізнесу на базі ФРУ та публікацій галузевих експертів, ідентифіковано 8 системних проблем деревообробної та меблевої галузі. Кожна проблема описана за єдиною структурою: масштаб та кількісні показники, причини, наслідки для підприємств, динаміка та прогноз.

4.1. Проблема 1. Сировинний голод

Масштаб проблеми

Загальний сировинний дефіцит при повному завантаженні наявних виробничих потужностей становить 10,2 мільйона кубічних метрів: дефіцит ділової деревини — 6,9 мільйона кубічних метрів, дефіцит дров'яної деревини, щепи та відходів — 2,2 мільйона, технологічні потреби — 1,1 мільйона. Підприємства працюють на 40–55 відсотків потужності — не через відсутність попиту на їхню продукцію, а через фізичну неможливість отримати достатньо сировини.

Масштаб дефіциту ілюструє порівняння: у 2025 році заготовлено лише 14,1 мільйона кубічних метрів — мінімум за 15 років. Це на 37 відсотків менше пікового показника 2018 року (22,4 мільйона) і на 36 відсотків менше сталого рівня заготівлі (22 мільйони кубічних метрів — 50 відсотків річного приросту). Іншими словами, Україна використовує лише 0,7 відсотка запасу деревини на рік, тоді як країни ЄС — 2,4–3,1 відсотка.

Причини

Дефіцит сировини для переробників має комплексні причини, жодна з яких не є непереборною:

Вплив війни. 2,9 мільйона гектарів лісів зазнали негативного впливу: тимчасово окуповані — 1 мільйон гектарів, заміновані — 500 тисяч, у зоні бойових дій — 100 тисяч, недоступні через оборонні потреби — 100 тисяч. Площа лісів, недоступних для господарювання, — 0,8 мільйона гектарів. Проте навіть без урахування цих територій доступна ресурсна база дозволяє заготовляти значно більше, ніж 14,1 мільйона.

Адміністративні бар'єри. Складність та тривалість процедур ОВД, застарілі матеріали лісовпорядкування, невиконання планів заготівлі лісогосподарськими підприємствами. Маніпуляції з дробленням площ рубок до 0,9 гектара для обходу порогу ОВД одночасно знижують обсяги та якість заготівлі.

Низька ефективність заготівлі. Рівень механізації — лише 20 відсотків. Домінує ручна заготівля, що є повільнішою, дорожчою та менш якісною. Короткострокові контракти (1 рік) на лісозаготівельні послуги не стимулюють інвестиції у сучасну техніку (вартість харвестера — 5–8 мільйонів гривень).

Монопольна структура ринку. ДП «Ліси України» контролює понад 70 відсотків заготівлі. При відсутності конкуренції на стороні пропозиції постачальник не має стимулів нарощувати обсяги та покращувати сервіс для покупців-переробників.

Наслідки для підприємств

Дефіцит сировини призводить до зупинки виробничих процесів і завантаження підприємств на половину потужності. Конкретні наслідки:

— Лісопильні заводи (Бренвель, УХЛК, «Тайфун-Плюс», «Верба-ВВ» та понад 3 000 малих лісопилок) — завантаження 40 відсотків, дефіцит ділової деревини

— Плитне виробництво (Swiss Krono, Kronospan, Swisspan by Sorbes, «Уніплит», Коростенський завод МДФ) — завантаження 50 відсотків, дефіцит дров'яної деревини та щепи. Щомісяця завозиться 10 000 м³ імпортової плити МДФ, тоді як внутрішній виробник не може завантажити потужності

— Фанерні заводи та виробники шпону («Одек Україна», Костопільський фанерний, «Сврошпон-Смига», «Укршпон») — завантаження 40–50 відсотків, гострий дефіцит фанерного кряжа

— Виробники панелей з перехресно-класної деревини та балок з класної деревини (CLT Rezult, Budmall, Servus) — завантаження 30–40 відсотків.

— Меблеве виробництво (ЦУНАМІ, CMF Group, Viyar, «Аккорд-Імпорт», «Павлик», Morgan Furniture, «Ескада-М» та тисячі інших) — завантаження 55 відсотків, найвище — через меншу пряму залежність від круглої деревини, плит ДСП, фанери.

Неконтрольоване зростання цін на сировину: збереження поточного рівня стартових цін на деревину негативно впливає на фінансовий стан підприємств і не дозволяє у процесі торгів повернутися до економічно прийнятних цін. Для підприємств первинної переробки (де частка сировини у собівартості — 60–70 відсотків) зростання цін на 10 відсотків робить виробництво збитковим.

Динаміка та прогноз

Тренд негативний: обсяг заготівлі знижується щороку з 2018 року. Без системних реформ (закон Про ринок деревини, оновлення ДЛК, реформа ОВД, форвардні контракти) дефіцит поглиблюватиметься, що призведе до подальшого зниження завантаження та закриття підприємств.

Самозалісені землі як невикористаний резерв сировинної бази

Приблизно 1,9 мільйона гектарів потенційних самозалісених земель перебувають поза системою сталого лісового управління. Передано лише близько 30 тисяч гектарів (1,6%). Причини: відсутність компенсаційного механізму при передачі (Земельний кодекс); парадокс ст. 107 Лісового кодексу (відповідальність громади за незаконні рубки); відсутність субвенції (Бюджетний кодекс); низька ставка земельного податку (Податковий кодекс).

Для деревообробної галузі залучення цих земель до сталого управління означає збільшення потенційної сировинної бази та покращення перспектив виконання вимог EUDR щодо підтвердження законності деревини.

4.2. Проблема 2. Непрозорий та неефективний ринок деревини

Масштаб проблеми

Ринок деревини в Україні характеризується системною непрозорістю, яка проявляється на всіх етапах — від планування заготівлі до продажу кінцевому переробнику. Підприємство-переробник не може отримати відповідь на три базові питання: скільки деревини буде доступно у наступному кварталі; якого сортименту та якості; за якою орієнтовною ціною.

Конкретні прояви непрозорості

Спекуляції на біржових торгах. У 2025 році біржі вперше масово застосували санкції: Українська енергетична біржа заблокувала 80 учасників-порушників, Українська універсальна біржа — 100. Загалом 180 заблокованих — це не поодинокі випадки, а системна проблема. Порушники — переважно компанії без виробничих потужностей, що беруть участь у торгах з метою перепродажу деревини з маржею, завищуючи ціни для реальних переробників.

Маніпуляції з гарантійними внесками. За даними учасників нарад, окремі покупці використовують одну й ту саму суму гарантійного внеску для участі у декількох торгах одночасно, що дозволяє штучно завищувати ціни без реального наміру купити. За результатами тиску з боку платформи Wood Industry UA біржі запровадили диференційований підхід до гарантійних внесків для квартальних, піврічних та річних контрактів, однак проблема повністю не вирішена.

Відсутність Реєстру деревообробників. Наразі будь-яка юридична особа — незалежно від наявності обладнання, працівників, виробничих приміщень — може зареєструватись на біржі та купити деревину. Законопроект Про ринок деревини, розроблений спільно з народними депутатами у 2025 році, передбачає запровадження Реєстру із класифікацією (первинна, поглиблена, кінцева переробка), однак він не ухвалений.

Відсутність публічних планів заготівлі. Жоден лісокористувач в Україні не публікує плани заготівлі із зазначенням обсягів, сортименту та географії на наступний рік. Для порівняння: у Польщі *Lasy Państwowe* публікують детальний річний план за 3–4 місяці до початку року, в Німеччині — 10-річні плани (*Forsteinrichtung*). Відсутність планів — ключовий бар'єр для інвестицій, оскільки потенційний інвестор не може обґрунтувати бізнес-план без прогнозу сировинного забезпечення.

Обхід мораторію на експорт. Мораторій діє з 2015 року і підтриманий бізнесом (результати опитування 40 підприємств на базі ФРУ). Проте його ефективність підривають канали обходу: експорт тирси та деревних відходів під кодами УКТЗЕД 4401 41 00 00, 4401 49 00 00. Обсяг такого експорту у 2024 році — 126 368 тонн без квотування. Серед найбільших експортерів — компанії, які не є виробниками пиломатеріалів, що свідчить про маскуванню вивезення цінної деревини під виглядом відходів.

Наслідки для підприємств

Непрозорість ринку робить деревообробників неконкурентними на ринках ЄС. Неконтрольоване зростання цін на сировину — безпрецедентне серед країн-конкурентів. Польські, румунські та чеські виробники купують деревину за прогнозованими цінами через форвардні контракти за результатами біржових торгів, тоді як українські — від кварталу до кварталу з ризиком різкого подорожчання. Це унеможливило укладення стабільних експортних контрактів із західними мережами (IKEA, Leroy Merlin, JYSK).

4.3. Проблема 3. Брак актуальної інформації про запаси деревини

Масштаб проблеми

Державний лісовий кадастр — єдине офіційне джерело системної інформації про стан лісових ресурсів — містить дані 2011 року. Це означає, що вся галузь переробки планує свою діяльність на основі інформації 15-річної давності.

Що не відображають дані 2011 року

- Зміни лісового фонду внаслідок війни: 2,9 мільйона гектарів під негативним впливом (дані стали відомі лише із листа Держлісагентства №04-06/1558-26 від 16.03.2026)
- Фактичні обсяги заготівлі та відновлення за 2012–2025 роки (14 років без обліку)
- Зміни у структурі породного складу внаслідок кліматичних змін та всихання хвойних (усихання ялини в Карпатах, короїдні вогнища на Поліссі)
- Санітарний стан лісів після кліматичних змін, вітровалів та пожеж
- Стан лісових шляхів та доступність ділянок для заготівлі
- Зміни у розподілі лісів між лісокористувачами (корпоратизація ДП «Ліси України», реформа агролісгоспів)

Система електронного обліку деревини

Єдина державна система електронного обліку деревини (ЛІАЦ) частково компенсує відсутність кадастру, забезпечуючи облік руху деревини. Проте вона: має

експериментальний статус (не постійна державна система); не інтегрована з кадастром (якого фактично немає), Реєстром деревообробників (якого ще не існує), митними та податковими системами; не дає прогнозованої інформації — лише фіксує факт операцій.

Позитивний зрушення: на вимогу учасників деревообробної галузі ЛІАЦ у 2025–2026 роках доопрацювала кабінет експортера та додала інформацію про сертифікат FSC партії деревини — це важливо для EUDR.

Наслідки для підприємств

Брак актуальної інформації про запаси деревини є кореневою причиною інвестиційної непривабливості галузі. Потенційний інвестор — вітчизняний чи іноземний — не може прийняти рішення про будівництво заводу чи модернізацію обладнання, не знаючи, скільки деревини буде доступно через 3–5 років. Це стосується і великих проєктів (нове виробництво ДСП — інвестиція від 50 мільйонів доларів), і малих (нова лінія лісопиляння — від 3 мільйонів гривень).

4.4. Проблема 4. Регуляторна блокада нових сегментів

Заблоковані сегменти та їх потенціал

Заблокований сегмент	Потенціал, млрд дол.	Регуляторний бар'єр	Наслідок
Панелі з перехресно-клеєної деревини (ПКД)	0,8–2,0	ДБН обмежує 3 поверхами; відсутній ДСТУ EN 16351	100% продукції йде на експорт; внутрішній ринок закритий
Модульне будівництво з деревини	2,5–4,5	Ті ж ДБН + відсутність Органу технічної прийнятності	Відбудова ведеться без використання потенціалу деревини
Рециклінг деревини (вторинна сировина)	+0,4 млн м ³ /рік	Немає класифікації А I–А IV; немає критеріїв end-of-waste	0,4% рециклінгу проти 41% у Польщі
Каскадне стимулювання переробки	Якісний ефект	ПКУ не диференціює рівні переробки (1,5× = 25×)	Немає стимулу переходити від дошки до меблів

Дерев'яне будівництво — найбільший заблокований потенціал

Сукупний потенціал дерев'яного будівництва — 3–6 мільярдів доларів — повністю заблокований трьома ДБН та відсутністю трьох ДСТУ. Це найбільша за обсягом регуляторна блокада серед усіх проблем галузі.

При цьому виробництво ПКД та БКД в Україні вже існує та зростає (на 41 відсоток у 2024 році). Підприємства CLT Result (Рівненська область), Budmall, Servus та інші вже виробляють конструкції, які відповідають європейським стандартам, — але вимушені продавати їх виключно на експорт, оскільки на внутрішньому ринку використати ці конструкції юридично неможливо.

Парадокс відбудови: Україна потребує швидкої відбудови зруйнованого житлового фонду. Модульне будівництво з ПКД дозволяє зібрати будинок за 2–3 тижні (досвід Канади — 18-поверхова будівля за 70 днів). Заміна бетону деревиною скорочує викиди CO₂ на 40 відсотків. Проте ДБН обмежує 3 поверхами — і відбудова ведеться з бетону та сталі, переважно з імпортованих матеріалів.

Рециклінг — заблокований ресурс

При щорічній заготівлі 14–15 мільйонів кубічних метрів на лісосіках утворюється приблизно 7,5 мільйона кубічних метрів відходів (кора — 2,9 мільйона, сучки та гілки — 2,4 мільйона, пні та коріння — 2,2 мільйона). До цього додаються: відходи лісопильного виробництва (обрізки, тирса, горбиль); відходи споживання (старі меблі, двері, вікна, тара, будівельна деревина); деревні відходи будівництва та знесення.

Більша частина цих відходів захоронюється на полігонах або спалюється неконтрольовано — оскільки дешевше викинути, ніж переробити. Відсутність класифікації, критеріїв припинення статусу відходу та мережі збірних пунктів робить рециклінг юридично та логістично неможливим, навіть якщо переробник (наприклад, виробник ДСП) має технічну можливість прийняти вторинну деревину.

4.5. Проблема 5. Низька продуктивність та застаріле обладнання

Масштаб проблеми

Продуктивність праці у деревообробній та меблевій промисловості України — одна з найнижчих серед європейських країн:

Країна	Додана вартість на 1 зайнятого, тис. євро/рік	Співвідношення до України
Фінляндія	68–75	у 32–43 рази вище
Німеччина	52–60	у 24–34 рази вище
Польща	18–22	у 10–14 разів вище
Чехія	20–25	у 11–14 разів вище
Румунія	8–12	у 5–7 разів вище
Україна	1,7–2,2	базовий рівень

Джерело: розрахунки на основі даних Євростату (NACE C16+C31) та Держстату.

Причини низької продуктивності

Низька продуктивність — це не наслідок недостатньої кваліфікації працівників, а прямий результат застарілого обладнання та відсутності автоматизації:

Рівень механізації лісозаготівлі — 20 відсотків (Фінляндія — понад 95 відсотків, Польща — 55 відсотків). Ручна заготівля — повільніша, дорожча, менш точна у сортуванні та небезпечніша для працівників.

Застаріле виробниче обладнання. Значна частина деревообробних верстатів на малих та середніх підприємствах — виробництва 1990–2000-х років. Сучасні деревообробні центри з числовим програмним керуванням (Homag, Biesse, SCM) коштують від 3 мільйонів гривень, а повна лінія — від 15–30 мільйонів. Без пільгового кредитування або компенсації частини вартості більшість МСБ не може дозволити собі модернізацію.

Відсутність автоматизації та роботизації. Досвід українських меблевих компаній демонструє ефект: 1 промисловий робот замінює 3 працівників; зниження витрат на оплату праці — на 35–40 відсотків; підвищення якості продукції — на 25–30 відсотків; збільшення швидкості виробництва — на 45–50 відсотків. Проте рівень роботизації залишається мінімальним через фінансовий бар'єр.

Наслідки для підприємств

Низька продуктивність означає вищу собівартість на одиницю продукції, що безпосередньо знижує конкурентоспроможність на ринках ЄС. Український виробник меблів витрачає на одиницю продукції більше людино-годин, ніж польський конкурент — навіть при нижчій вартості праці маржа залишається мінімальною.

4.6. Проблема 6. Кадровий дефіцит

Масштаб проблеми

Кадровий дефіцит є одним із найгостріших викликів галузі, що посилюється з початком повномасштабної війни. Три фактори діють одночасно:

Мобілізація. Деревообробна промисловість — галузь, де працюють переважно чоловіки призовного віку. За специфікою виробництва (робота з важким обладнанням, фізичне навантаження) жінки складають лише 15–20 відсотків працівників. Мобілізація безпосередньо скорочує кадровий ресурс без можливості швидкої заміни. За даними кейсу меблевої фабрики Львівщини (Розділ 3.6) — втрачено 18 працівників через мобілізацію.

Трудова міграція. Значна частина кваліфікованих працівників (оператори верстатів, столяри, складальники) мігрувала до Польщі, Чехії та інших країн ЄС, де оплата праці вища у 3–5 разів. Для західних областей (Львівська, Волинська, Закарпатська, Чернівецька) — основних центрів деревообробки — трудова міграція є системною проблемою з 2014 року, що різко загострилася з 2022 року.

Застарілі освітні програми. Професійні ліцеї та коледжі готують спеціалістів за програмами, які не відповідають потребам сучасного виробництва. Випускників доводиться перенавчати 6–9 місяців на виробництві. Дуальна освіта (поєднання навчання у закладі з практикою на підприємстві) — стандарт у Польщі та Німеччині — в Україні системно не впроваджена.

Найбільш дефіцитні спеціальності

- Оператори лісозаготівельної техніки (харвестери, форвардери) — критичний дефіцит: в Україні менше 200 кваліфікованих операторів при потребі 1 000+
- Верстатники деревообробних центрів з числовим програмним керуванням
- Технологи виробництва панелей з перехресно-клеєної деревини та балок з клеєної деревини
- Інженери-технологи деревообробного виробництва
- Конструктори та дизайнери меблів (для ринку ЄС)
- Фахівці з сертифікації (FSC, PEFC, CE-маркування)
- Спеціалісти з управління відходами та рециклінгу деревини

4.7. Проблема 7. Фрагментованість галузі

Масштаб проблеми

74 604 зареєстрованих суб'єктів господарювання (з них активних — 25 000–35 000) діють автономно, без координації, кластерних механізмів та спільної

інфраструктури. Кожне підприємство самостійно вирішує питання: закупівлі сировини (конкує з тисячами інших на біржі); логістики (без спільних складів та транспортних хабів); сертифікації (індивідуальні аудити FSC/CE); навчання персоналу (перенавчання за власний кошт); збуту (без спільного бренду та маркетингу).

Порівняння з Польщею

Польща 20 років тому мала подібну структуру: тисячі малих розрізнених підприємств. Трансформація відбулась через цілеспрямовану кластерну політику: створення меблевих кластерів у ключових регіонах; спільна логістика (зниження витрат на 15–20 відсотків); спільні виставкові стенди (Poznań Furniture Fair); колективна сертифікація та навчання; обмін технологіями. Результат: Польща стала 3-м експортером меблів у світі з 14,2 мільярда доларів. Без кластеризації Україна не зможе повторити цей шлях.

Індустріальні парки як точки зростання

9 зареєстрованих індустріальних парків деревообробної спеціалізації загальною площею понад 450 гектарів — потенційні ядра кластерів. Проте на сьогодні вони функціонують як «індустріальні площадки» без кластерного ефекту: немає спільної інфраструктури (сушильних комплексів, лабораторій, сертифікаційних центрів); немає координації між учасниками; немає замкнутого циклу (відходи одного підприємства не стають сировиною для іншого).

4.8. Проблема 8. Зростаючі витрати на відповідність вимогам ЄС

Масштаб проблеми

Понад 60 відсотків експорту деревообробної та меблевої галузі спрямовується до країн ЄС. Для збереження цього ринку підприємства мають відповідати зростаючій кількості регуляторних вимог:

Вимога ЄС	Витрати для підприємства, тис. грн/рік	Кого стосується
EUDR — належна перевірка	200–400 (документація, аудити, ПЗ)	Усіх експортерів деревини та виробів з деревини
FSC/PEFC ланцюга постачання	80–120 (разовий) + 40–60 (щорічний)	Експортерів до мереж IKEA, Leroy Merlin, Bauhaus тощо
СЕ-маркування конструкцій	150–300 (разове)	Виробників будівельних конструкцій з деревини
PPWR — вимоги до упаковки	50–150 (адаптація виробництва)	Виробників дерев'яної тари (палети, ящики)
RED II/III — сталість біомаси	100–200 (сертифікація PEFC RED/SBP/SURE)	Виробників пелет та брикетів

Для типового підприємства-експортера сукупні витрати на відповідність можуть складати 300–700 тисяч гривень на рік. Для великого підприємства з оборотом 200+ мільйонів це — прийнятне навантаження (менше 0,5 відсотка обороту). Для малого підприємства з оборотом 8–15 мільйонів (типовий лісопилний або столярний цех) — 2–9 відсотків обороту, що може бути непропорційним і фактично блокувати експорт.

Відсутність компенсаційних механізмів

На відміну від країн ЄС (де витрати на відповідність частково покриваються з фондів ЄС, національних програм підтримки та кластерних механізмів), в Україні кожне підприємство несе ці витрати індивідуально. Програма групової FSC/PEFC-сертифікації (яка у Фінляндії знижує витрати з 5–8 тисяч євро до 800–1 500 євро на підприємство) в Україні не реалізована через відсутність кластерної інфраструктури.

4.9. Проблема 9. Методологічне відставання лісового господарства від стандартів ЄС

В Україні 89% рубок головного користування є суцільними, рубки переформування — лише 0,2% і не включені до переліку заходів ст. 84 ЛКУ. Штучне лісовідновлення — 67%, тоді як європейський тренд — максимізація природного поновлення. Частка лісів з принципами НПЛ — менше 5% (Mason et al., 2022).

Для деревообробної галузі: прискорений перехід до НПЛ може тимчасово ускладнити сировинне забезпечення через перебудову системи заготівель, але відсутність переходу загрожує обмеженням доступу на ринки ЄС.

4.10. Проблема 10. Відсутність ДЛК як геоінформаційної системи

Останній облік лісів — 1 січня 2011 року (15 років тому). Функціонують 6 фрагментованих систем без статусу офіційного кадастру. Розроблено два прототипи на INSPIRE-архітектурі (ВО «Укрдержліспроект»), але без нормативного статусу.

Наслідки для галузі: неможливість прогнозування сировинної бази; ускладнення EUDR-відповідності; відсутність доказової бази для обґрунтування обсягів заготівлі.

4.11. Причинно-наслідковий аналіз

Вісім ідентифікованих проблем не є ізольованими — вони утворюють систему причинно-наслідкових зв'язків, де вирішення одних проблем є передумовою для вирішення інших.

Кореневі причини

Непрозорий ринок деревини (проблема 2) та Брак актуальної інформації про запаси деревини (проблема 3) є базовими — саме вони генерують сировинний голод (проблема 1). Без прозорого ринку та актуальних даних про ліси будь-які інші реформи мають обмежений ефект: навіть збільшення заготівлі не допоможе, якщо деревина потрапляє до перекупників, а не до переробників.

Підсилюючий негативний цикл

Сировинний голод → низьке завантаження потужностей → низька рентабельність → відсутність коштів на інвестиції → застаріле обладнання та низька продуктивність (проблема 5) → неконкурентоспроможність → низькі зарплати → кадровий відтік (проблема 6) → ще нижча продуктивність → ще нижча конкурентоспроможність. Цей цикл самопідсилюється: кожна ітерація погіршує стан галузі.

Блокуючі фактори

Регуляторна блокада нових сегментів (проблема 4) та фрагментованість (проблема 7) блокують вихід із негативного циклу. Навіть якщо сировинну проблему буде частково вирішено, підприємства не зможуть вийти на нові ринки (дерев'яне будівництво заблоковано ДБН) та не отримають синергетичного ефекту від кластеризації.

Зовнішній тиск

Зростаючі витрати на відповідність вимогам ЄС (проблема 8) підсилюють усі внутрішні проблеми, додаючи фінансовий тиск на підприємства, які вже працюють на межі рентабельності.

Послідовність вирішення

Аналіз причинно-наслідкових зв'язків визначає логічну послідовність реформ:

Першочергово (2026): закон Про ринок деревини (проблема 2) + оновлення ДЛК (проблема 3) + зміни до ДБН (проблема 4). Це кореневі причини та блокуючі фактори — без їх усунення інші реформи неефективні.

Паралельно (2026–2027): програма модернізації (проблема 5) + кластеризація на базі ІІІ (проблема 7) + підтримка відповідності ЄС (проблема 8). Ці заходи підсилюють ефект першочергових реформ.

Системно (2026–2030): рециклінг деревини (проблема 4) + підготовка кадрів (проблема 6). Ці заходи потребують часу та поступового впровадження.

4.12. Кількісна оцінка втрат від збереження чинного стану

Якщо жодна з ідентифікованих проблем не буде системно вирішена, щорічні втрати галузі та держави складуть:

Показник	Оцінка щорічних втрат
Втрачений експорт (різниця між потенціалом \$7,5 млрд та фактом \$2,683 млрд)	4,8 мільярда доларів на рік
Втрачені робочі місця (нереалізований потенціал зайнятості)	81 тисяча прямих робочих місць
Втрачені податкові надходження	15 мільярдів гривень на рік
Втрачений внесок у ВВП (мультиплікатор 3,2× від виробництва)	3,6–3,8 мільярда доларів на рік
Втрачена сировина через відсутність рециклінгу	0,4 мільйона кубічних метрів на рік
Втрачений потенціал відбудови (імпорт будматеріалів замість ПКД)	Не оцінюється кількісно
Кумулятивні втрати за 5 років (2026–2030)	24 мільярди доларів експорту, 75 мільярдів гривень податків

Зазначені показники є орієнтовними оцінками, що базуються на порівнянні поточного стану з потенціалом, описаним у Розділі 1, та на цільових показниках Проекту Стратегії розвитку деревообробної та меблевої галузей (від 17.03.2026). Точні розрахунки мають бути проведені в рамках аналізу регуляторного впливу при підготовці Білої книги.

Висновки та рекомендації до розділу 4

1. Вісім ідентифікованих проблем утворюють систему: кореневі причини (непрозорий ринок + Брак актуальної інформації про запаси деревини) генерують сировинний голод, який запускає негативний цикл зниження продуктивності та

кадрового відтоку, а регуляторні блокади та фрагментованість перешкоджають виходу з нього.

2. Масштаб проблем: дефіцит сировини — 10,2 мільйона кубічних метрів; недозавантаження — 40–60 відсотків; продуктивність — у 10–43 рази нижча за ЄС; 180 порушників на біржах; дані кадастру — 15 років; рециклінг — 0,4 відсотка проти 41 у Польщі; обмеження будівництва — 3 поверхи.

3. Кількісна оцінка втрат від бездіяльності: 4,8 мільярда доларів втраченого експорту, 81 тисяча втрачених робочих місць та 15 мільярдів гривень втрачених податків щорічно. За 5 років — 24 мільярди доларів та 75 мільярдів гривень.

4. Послідовність вирішення визначена причинно-наслідковим аналізом: першочергово — ринок деревини, ДЛК та ДБН (кореневі причини); паралельно — модернізація, кластери, підтримка ЄС-відповідності; системно — рециклінг та кадри.

Рисунок 7. Продуктивність праці у деревообробній та меблевій промисловості: Україна та країни ЄС.
Джерело: розрахунки на основі даних Євростату (NACE C16+C31)

Рисунок 8. Рівень рециклінгу деревини у виробництві ДСП: Україна та країни ЄС

Зайнятість у лісопромисловому комплексі: повний ланцюг

Для повної оцінки соціального значення деревообробної та меблевої галузі необхідно враховувати весь ланцюг зайнятості — від лісового господарства до торгівлі готовою продукцією:

Показник	Лісове господарство (КВЕД 02.xx)	Деревообробка + меблі	РАЗОМ
Пряма зайнятість, тис. осіб	22	119	141
Із суміжними секторами, тис. осіб	—	150	~170
ЄСВ + ПДФО + Військовий збір, млрд грн	4,8	15,1	19,9

Лісопромисловий комплекс забезпечує пряму зайнятість понад 141 000 осіб. З урахуванням суміжних секторів (лісозаготівля, транспортування та логістика деревини, виробництво меблевої фурнітури, клеїв, лаків, оббивних матеріалів) загальна зайнятість оцінюється у приблизно 170 000 осіб.

Сума ЄСВ, ПДФО та військового збору, сплачена із заробітних плат цих працівників, становить 19,9 мільярда гривень. Це найбільш коректний показник реального фіскального ефекту зайнятості у лісопромисловому комплексі — він не має міжгалузевого транзитного характеру (на відміну від ПДВ) і безпосередньо фінансує Збройні Сили України (через військовий збір), пенсійну систему (через ЄСВ) та місцеві бюджети (через ПДФО).

Кількісна оцінка щорічних втрат від збереження чинного стану

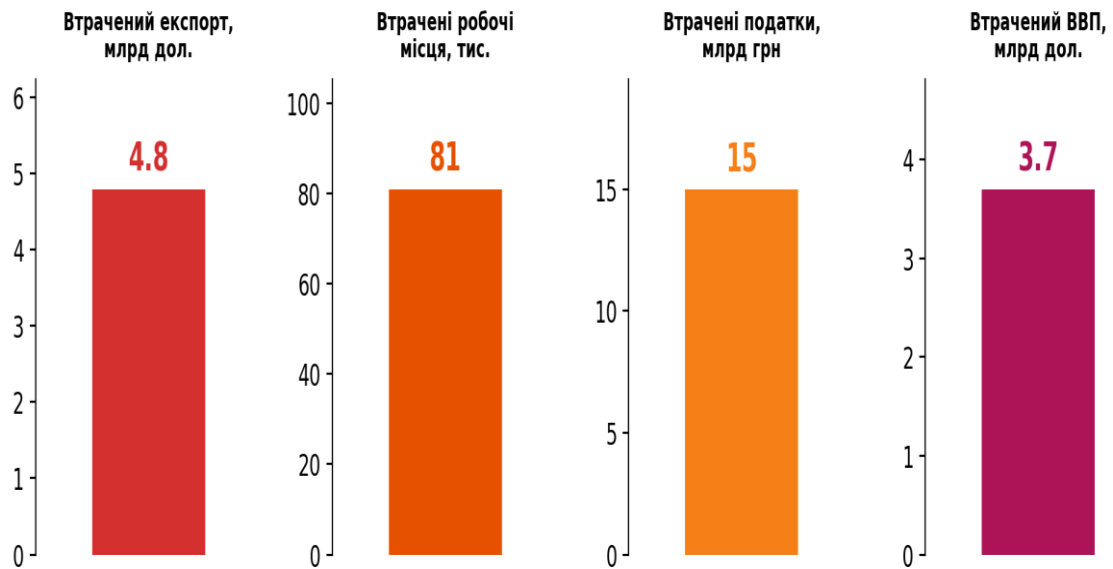

Рисунок 9. Кількісна оцінка щорічних втрат від збереження чинного стану регулювання

РОЗДІЛ 5. МОЖЛИВІ ВАРІАНТИ ВИРІШЕННЯ

Для кожної з ідентифікованих проблем подано від 2 до 3 альтернативних варіантів вирішення, детальний міжнародний досвід (Республіка Польща, Федеративна Республіка Німеччина, Фінляндська Республіка, Чеська Республіка, Румунія), попередню оцінку переваг та ризиків, а також питання для публічних консультацій.

Підхід до подання альтернатив побудовано за класичною методологією аналізу регуляторного впливу: для кожної проблеми розглядаються щонайменше три варіанти — збереження чинного стану (варіант А), помірна реформа з урахуванням інституційних обмежень (варіант Б) та амбітна реформа з максимальним ефектом, але й вищими ризиками (варіант В). Для кожного варіанту оцінюються переваги, ризики, орієнтовні витрати та вплив на різні групи стейкхолдерів. Остаточний вибір оптимального варіанту має бути зроблений за результатами публічних консультацій та відображений у Білій книзі.

При розробці альтернатив пріоритет надано рішенням, які: не потребують створення нових інституцій (базуються на існуючих механізмах та органах); мінімізують бюджетні витрати (орієнтовані на залучення міжнародної технічної допомоги та приватних інвестицій); відповідають зобов'язанням України за Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом; базуються на верифікованому міжнародному досвіді країн зі схожими стартовими умовами (насамперед Республіки Польща).

5.1. Забезпечення сировиною: як зробити ринок деревини працюючим для переробників

Проблема сировинного забезпечення є центральною для галузі. Загальний дефіцит при повному завантаженні наявних потужностей становить 10,2 мільйона кубічних метрів. Ринок деревини характеризується системною непрозорістю: 180

учасників-порушників заблоковано біржами у 2025 році; фіктивні посередники завищують ціни; переробники не мають горизонту планування. Для вирішення цієї проблеми розглядаються три варіанти.

Варіант А. Збереження чинного стану

Біржова торгівля деревиною продовжується за чинними правилами без структурних змін. Реєстр деревообробників не запроваджується. Публічні плани заготівлі не оприлюднюються. Фактично це означає збереження регулювання, що базується на Законі України «Про товарні біржі» від 10 грудня 1991 року № 1956-ХІІ — загальному біржовому законодавстві, яке не враховує специфіки ринку деревини.

Переваги: відсутність витрат на реформу; збереження інтересів учасників, які вже адаптувались до чинної системи; відсутність перехідного періоду та пов'язаних із ним ризиків.

Ризики: продовження спекуляцій (180 порушників у 2025 році — свідчить про системний характер проблеми, що не вирішується реактивними санкціями); подальше зниження завантаження потужностей нижче 40 відсотків; втрата потенційних інвесторів через непрогнозованість сировинного забезпечення; зростання імпорту плитної продукції (поточний обсяг — приблизно 10 000 кубічних метрів МДФ щомісяця) при незавантаженому внутрішньому виробництві.

Вплив на стейкхолдерів: негативний для реальних переробників (продовження неконкурентних умов); нейтральний для посередників (збереження можливості спекулятивних операцій); негативний для працівників (подальше скорочення зайнятості через закриття підприємств); негативний для бюджету (втрата потенційних податкових надходжень).

Варіант Б. Профільний закон та Реєстр деревообробників

Ухвалення Закону «Про ринок деревини» деревини вітчизняним деревообробним і меблевим підприємствам із нормами: електронні аукціони з прозорим ціноутворенням; принцип каскадності торгів (переробники вищих переділів — пріоритетний доступ); Реєстр деревообробників як обов'язкова умова участі у торгах із класифікацією: первинна переробка (лісопиляння), поглиблена (плити, фанера, шпон), кінцева (меблі, панелі з перехресно-клеєної деревини, будинки); посилення відповідальності за невиконання біржових зобов'язань; обов'язкові публічні щорічні та поквартальні плани заготівлі з деталізацією обсягів, сортименту та географії.

Переваги: усунення фіктивних посередників; стабілізація цін; можливість довгострокового планування виробництва; стимулювання глибокої переробки через пріоритетний доступ.

Ризики: опір з боку посередників та окремих учасників ринку; потреба в інституційному забезпеченні Реєстру; перехідний період адаптації.

Варіант В. Повна лібералізація

Скасування мораторію на експорт необробленої деревини. Вільний ринок без обмежень доступу.

Переваги: спрощення регулювання; формальна відповідність принципам вільної торгівлі.

Ризики: масовий відтік сировини на експорт як кругляка; зупинка внутрішніх переробних підприємств; втрата 119 тисяч робочих місць; зниження доданої вартості від лісових ресурсів у 10–25 разів.

Міжнародний досвід: регулювання ринку деревини

Польща — модель Lasy Państwowe. Державне лісове підприємство Lasy Państwowe (Державні ліси) управляє 77 відсотками лісів Польщі та є основним постачальником деревини для переробної промисловості. Продаж деревини здійснюється через систему електронних аукціонів «Portal Leśno-Drzewny» (PLD) — централізовану платформу, яка забезпечує прозорість ціноутворення та рівний доступ.

Ключові елементи польської моделі, релевантні для України: щорічне планування продажу деревини — Lasy Państwowe публікують детальні плани обсягів, асортименту та географії продажу на наступний рік. Це дозволяє переробникам планувати виробництво та укладати форвардні контракти з покупцями меблів; система форвардних контрактів — великі переробники (Kronospan, Pfleiderer, Egger) мають 6–12-місячні контракти за результатами біржових торгів з гарантованими обсягами, що обґрунтовує мільярдні інвестиції у виробничі потужності; диференційований доступ — малі місцеві деревообробники мають пріоритетний доступ до частини обсягів через спеціальну квоту; реєстрація покупців — участь у торгах вимагає реєстрації з підтвердженням наявності виробничих потужностей.

Результат: Польща заготовляє 44,5 мільйона кубічних метрів деревини на рік (при площі лісів 9,4 мільйона гектарів — менше, ніж в Україні) і є 3-м експортером меблів у світі з обсягом 14,2 мільярда доларів. Стабільне сировинне забезпечення — фундамент цього успіху.

Фінляндія — модель приватного ринку з державним регулюванням. 60 відсотків лісів Фінляндії — у приватній власності (600 тисяч власників). Ринок деревини функціонує на основі вільних переговорів між лісовласниками та покупцями. Проте прозорість забезпечується: обов'язковою публікацією цін Luonnonvarakeskus (Фінський інститут природних ресурсів); реєстром лісоуправлінських планів (кожен лісовласник має 10-річний план); електронною системою декларування рубок.

Для України модель Фінляндії менш релевантна через відмінність структури власності (в Україні ліси переважно державні), однак принцип обов'язкового 10-річного планування та публічності — застосовний.

Німеччина — федеральна модель. Ліси розподілені між землями (Bundesländer), кожна з яких має власне лісове підприємство (Landesforst). Продаж деревини здійснюється через комбінацію прямих контрактів та аукціонів. Ключова особливість: 10-річні плани лісоуправління (Forsteinrichtung) є публічними документами, що дозволяють переробникам прогнозувати обсяги на десятиліття. Система ELDAT (електронний облік деревини) забезпечує повну простежуваність від лісу до кінцевого продукту.

Румунія — модель, схожа на українську, з подібними проблемами. Romsilva (державне лісове підприємство) управляє 49 відсотками лісів. Проблеми ринку деревини у Румунії подібні до українських: непрозорість аукціонів, участь посередників, незаконні рубки. Румунія впровадила систему SUMAL (електронний облік деревини) — еквівалент

української Єдиної державної системи електронного обліку деревини, однак із постійним (не експериментальним) статусом. Система відстежує кожен партію деревини через GPS та QR-коди. Попри ці заходи, проблеми корупції та незаконних рубок залишаються значними — це урок для України: технологічне рішення без інституційної реформи недостатнє.

Питання 1. *Чи має Реєстр деревообробників бути обов'язковою умовою допуску до торгів деревиною? Яка модель класифікації переробників (первинна / поглиблена / кінцева) є оптимальною?*

Питання 2. *Яка модель каскадності торгів є оптимальною для підприємств різного розміру? Як забезпечити доступ малих місцевих деревообробників (польський досвід квотування)?*

5.2. Прогнозованість сировини: горизонт планування для переробника

Варіант А. Торги від кварталу до кварталу (чинний стан)

Ризики: неможливість планувати виробництво; неможливість укласти довгострокові експортні контракти; неможливість обґрунтувати інвестиції у модернізацію.

Варіант Б. Довгострокові контракти та публічні плани

Запровадження форвардних контрактів на 6–12 місяців за результатами біржових торгів між лісокористувачами та переробниками (за умови реєстрації в Реєстрі). Публікація щорічних та поквартальних планів лісозаготівлі. Оновлення Державного лісового кадастру як ГІС із Публічною кадастровою картою лісів.

Переваги: обґрунтованість інвестиційних рішень; можливість довгострокових експортних контрактів; стабільність виробництва; залучення іноземних інвесторів.

Варіант В. Стратегічний сировинний резерв

Створення державного резерву деревини для стабілізації пропозиції у кризові періоди (воєнні дії, стихійні лиха).

Ризики: значні бюджетні витрати на створення та утримання складів; складність управління запасами біологічного матеріалу; можлива корупція при формуванні та розподілі резерву.

Міжнародний досвід: системи планування та інформаційного забезпечення

Польща — Portal Leśno-Drzewny та річне планування. Lasy Państwowe щороку публікують план продажу деревини із зазначенням обсягів за регіонами, сортиментами та кварталами. План розробляється за 3–4 місяці до початку року на основі 10-річних планів лісоуправління (Plan Urządzenia Lasu). Великі покупці мають змогу подати заявки на наступний рік та отримати індикативні обсяги. Це дозволяє польським меблевим фабрикам укласти контракти з ІКЕА та іншими мережами на 2–3 роки наперед, гарантуючи стабільне постачання.

Фінляндія — Metsäkeskus та цифровий лісовий кадастр. Фінський лісовий центр (Metsäkeskus) підтримує повністю цифровий лісовий кадастр, доступний онлайн через сервіс Metsään.fi. Кожен лісовласник має 10-річний план управління лісами, дані

якого інтегровані в кадастр. Переробник може побачити на карті: де розташовані стиглі насадження; який обсяг деревини буде доступний у найближчі роки; хто є власником (для прямих контактів). Система оновлюється безперервно на основі даних лазерного сканування (LiDAR) та супутникових знімків. Вартість підтримки системи — приблизно 30 мільйонів євро на рік, що окупається через ефективність ринку деревини.

Для України модель Фінляндії демонструє: актуальний цифровий кадастр — це не витрата, а інвестиція з високим поверненням. При обсязі галузі 2,683 мільярда доларів навіть 1-відсоткове підвищення ефективності через кращу інформацію — це 27 мільйонів доларів щорічно, що багаторазово окупає витрати на кадастр.

Німеччина — Forsteinrichtung та ELDAT. Система Forsteinrichtung (лісовпорядкування) передбачає обов'язковий 10-річний план для кожного лісового підприємства з деталізацією обсягів рубок, їх типів та географії. Ці плани є публічними та оновлюються кожні 10 років із проміжною ревізією через 5 років. Система ELDAT (Elektronischer Datenaustausch) забезпечує електронний обмін даними між лісовими підприємствами та покупцями, включаючи: обсяги доступної деревини в реальному часі; ціни за останні 12 місяців; прогноз на наступний квартал.

Румунія — SUMAL та проблеми впровадження. Система SUMAL (Sistemul de Urmărire a Materialului Lemnos) — національна система відстеження деревини, запроваджена у 2014 році та оновлена до версії SUMAL 2.0 у 2021 році. Відстежує кожен транспорт деревини через GPS-координати та QR-коди. Урок для України: технічно система працює, однак без інституційної підтримки (достатнього штату інспекторів, належного фінансування, політичної волі) ефективність обмежена. Румунія щороку втрачає 8–9 мільйонів кубічних метрів деревини через незаконні рубки (за оцінками WWF Romania) — попри наявність електронної системи обліку.

Питання 3. *Чи готові лісокористувачі до форвардних контрактів на 6–12 місяців за результатами біржових торгів? Які умови є прийнятними для обох сторін?*

Питання 4. *Яка модель Державного лісового кадастру найкраще забезпечує прогнозованість для деревообробних підприємств — фінська (повна цифровізація з LiDAR) чи німецька (10-річні плани)?*

5.3. Додаткова сировина: рециклінг деревини

Варіант А. Добровільний рециклінг

Податкові пільги для підприємств, що використовують вторинну деревину. Без обов'язкових вимог до збирання та класифікації.

Ризики: повільне впровадження без інфраструктури збирання; рівень рециклінгу залишиться на 6–10 відсотках; не відповідає зобов'язанням перед ЄС.

Варіант Б. Обов'язковий рециклінг з класифікацією А I–А IV

Затвердження ПКМ із класифікацією деревних відходів за 4 категоріями: А I — чиста натуральна деревина (піддони, палети без обробки, будівельна деревина без покриття); А II — деревина з покриттям (фарба, лак, плівка — меблі, двері, вікна); А III — деревина з домішками (цвяхи, петлі, скло, пластик — старі меблі, будівельні конструкції); А IV — забруднена деревина (просочена антисептиками, креозотом —

залізничні шпали, опори ЛЕП). Визначення критеріїв припинення статусу відходу для категорій А I та А II (безпечне використання як сировини для ДСП). Заборона захоронення горючих деревних відходів на полігонах. Пілотна мережа збірних пунктів у 5–7 містах у партнерстві з виробниками ДСП.

Переваги: системне рішення; додаткові 0,4 мільйона кубічних метрів сировини; наближення до стандартів ЄС; скорочення обсягу захоронення відходів.

Варіант В. Через механізм РВВ

Включення дерев'яної тари до механізму розширеної відповідальності виробника у законопроекті «Про упаковку та відходи упаковки».

Міжнародний досвід: системи рециклінгу деревини

Німеччина — еталонна модель Altholzverordnung. Постанова «Про утилізацію старої деревини» (Altholzverordnung), прийнята у 2002 році, є найбільш розвиненою системою рециклінгу деревини у світі. Вона встановлює:

Класифікацію на 4 категорії (А I–А IV) із чіткими критеріями віднесення: А I — деревина, що не зазнала обробки або зазнала лише механічної (палети, транспортні ящики); А II — оброблена деревина (меблі з лаком/фарбою, двері, ламінована підлога); А III — деревина з конструктивними елементами (старі вікна з фурнітурою, двері з петлями); А IV — хімічно оброблена деревина (шпали, опори, деревина з антисептиками).

Правила використання: А I та А II — дозволено як сировину для виробництва ДСП після подрібнення та очищення від металу; А III — дозволено з додатковою обробкою; А IV — лише термічна утилізація (спалювання на спеціалізованих установках з очищенням газів).

Інфраструктура: понад 2 000 збірних пунктів по всій країні; мережа сортувальних підприємств; логістичні ланцюги від збірного пункту до переробника. Результат: 38 відсотків вторинної деревини у виробництві ДСП; щорічно рециклується 7–8 мільйонів тонн деревини; ринок вторинної деревини — самоокупний (переробники платять за сировину менше, ніж за первинну).

Ключовий урок для України: система запрацювала лише після одночасного запровадження класифікації (щоб переробник знав, що отримає), критеріїв припинення статусу відходу (щоб юридично міг використати) та заборони захоронення горючих відходів (щоб створити пропозицію — інакше дешевше на звалище).

Польща — швидке зростання від нуля до 41 відсотка. Польща імплементувала класифікацію деревних відходів, аналогічну німецькій, у рамках адаптації до законодавства ЄС при вступі у 2004 році. За 20 років рівень використання вторинної деревини у виробництві ДСП зріс від практично нуля до 41 відсотка — найвищого показника серед порівнюваних країн.

Фактори успіху: великі виробники ДСП (Kronospan, Pfleiderer, Egger) інвестували в обладнання для приймання та очищення вторинної деревини — воно окупилося за 3–4 роки через нижчу вартість сировини; мережа громадських збірних пунктів (PSZOK — Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych) у кожній гміні; заборона захоронення горючих відходів створила стабільну пропозицію — деревину стало

вигідніше здати на переробку, ніж платити за захоронення. Релевантність для України: стартові умови подібні (державна власність на ліси, подібна структура виробництва ДСП). Kroposran працює і в Україні (Рівне), і в Польщі — компанія має досвід переходу на рециклінгову сировину і може бути якірним партнером.

Чехія — розвинена інфраструктура збирання. 35 відсотків вторинної деревини у виробництві ДСП. Система базується на розгалуженій мережі збірних дворів (Sběrný dvůr) — у кожному місті з населенням понад 10 тисяч осіб функціонує мінімум один збірний двір, де мешканці безкоштовно здають старі меблі, двері, вікна, будівельну деревину. Збирання фінансується з місцевих бюджетів та платежів за управління відходами. Деревина сортується за категоріями та продається переробникам ДСП.

Для України релевантний досвід Львова: місто вже має два майданчики для великогабаритних відходів (вул. Жовківська, 18 та вул. Князя Лева, 4а), які за 2024 рік прийняли понад 19 тонн меблів. Це модель, яка може бути масштабована.

Румунія — приватна ініціатива за відсутності системи. Рівень рециклінгу деревини у ДСП — 18 відсотків, нижчий за інших членів ЄС. Рециклінг відбувається переважно за ініціативою окремих великих виробників (Egger Rădăuți, Kastamonu), які самостійно організовують збирання деревини від будівельних компаній та виробників меблів через прямі контракти. Державна система збирання — фрагментарна. Урок для України: ринковий механізм працює, але повільно та нерівномірно. Без державного регулювання (класифікація, заборона захоронення) рівень рециклінгу залишається низьким.

***Питання 5.** Яка модель класифікації деревних відходів (A I–A IV) є оптимальною для українських реалій? Чи потрібна адаптація німецького підходу з урахуванням відсутності інфраструктури?*

***Питання 6.** Чи готові виробники ДСП/МДФ приймати вторинну деревину? Які технічні обмеження та яка максимальна частка рециклінгової сировини є прийнятною?*

***Питання 7.** Чи готові громади до обов'язкового роздільного збирання деревини? Яка мінімальна чисельність населення для запровадження (чеський досвід — 10 тисяч)?*

5.4. Розблокування нових ринків: дерев'яне будівництво

Варіант А. Чинні ДБН (3 поверхи)

Збереження обмежень. Виробники панелей з перехресно-клеєної деревини та балок з клеєної деревини працюють виключно на експорт. Потенціал внутрішнього ринку — 3–6 мільярдів доларів — не реалізується.

Варіант Б. Гармонізація з нормами ЄС

Доповнення ДБН В.2.6-161:2017 нормами для ПКД, БКД, КШБ. Дозвіл будівель з ПКД до 9 поверхів при класі вогнестійкості REI 90 та спринклерній системі. Зняття обмеження поверховості в ДБН В.2.2-15:2019. Ухвалення ДСТУ EN 16351, EN 14080, EN 14374. Створення Органу технічної прийнятності. Державна програма розвитку дерев'яного будівництва 2026–2035 із цільовими показниками: 15 відсотків частки у 2035 році, не менше 10 відсотків об'єктів відбудови з ПКД/БКД.

Варіант В. Повна лібералізація за скандинавською моделлю

Дозвіл дерев'яних конструкцій до 18 поверхів без обмежень за типом об'єкта.

Ризики: відсутність досвіду проектування та будівництва висотних дерев'яних будівель; потреба у повній перебудові системи підготовки проектувальників; безпекові ризики на перехідному етапі.

Міжнародний досвід: дерев'яне будівництво

Австрія — лідер високоповерхового будівництва з деревини. Будівля NoNo Wien (2019, Відень) — 24 поверхи, 84 метри заввишки — є одним із найвищих дерев'яних будинків у світі. Конструкція: комбінована (ПКД + бетонне ядро для ліфтів та сходів). Вогнестійкість забезпечена: капсулюванням ПКД гіпсокартоном; спринклерною системою на кожному поверсі; автоматичною системою пожежогасіння; ПКД масивного перетину (товщина стін 20–30 см) — при пожежі обуглюється з прогнозованою швидкістю 0,6–0,7 мм/хвилину, зберігаючи несучу здатність значно довше, ніж сталева конструкція.

Австрійське законодавство: дозволяє будівлі з ПКД без обмеження поверховості за умови дотримання класу вогнестійкості REI 90 та наявності активних систем пожежогасіння. Процедура сертифікації: через Органи технічної оцінки (Österreichisches Institut für Bautechnik) або напряму через EN 16351.

Норвегія — Mjøstårnet та масове дерев'яне будівництво. Будівля Mjøstårnet (2019, Брумундал) — 18 поверхів, 85,4 метри — на момент завершення була найвищою дерев'яною будівлею у світі. Конструкція: повністю з клеєної деревини (БКД для каркасу, ПКД для стін та перекриттів). Вартість будівництва: на 10–15 відсотків вище порівнянної бетонної будівлі, однак термін будівництва — на 30 відсотків коротший (модульне виготовлення на заводі + монтаж на місці).

Норвезьке законодавство: з 2010 року дозволяє будівлі з деревини до 8 поверхів за спрощеною процедурою; вище 8 поверхів — через індивідуальне проєктне обґрунтування пожежної безпеки (performance-based design). Норвегія поставила національну ціль: 80 відсотків нових громадських будівель до 2025 року мають використовувати деревину як основний конструкційний матеріал.

Фінляндія — масове каркасне та модульне будівництво. 45 відсотків нового житлового будівництва у Фінляндії — дерев'яне (каркасне та модульне). Це найвищий показник серед порівнюваних країн. Фінська модель відрізняється від австрійської та норвезької: акцент не на висотних «вежах», а на масовому 4–8-поверховому житловому будівництві з модульних елементів, виготовлених на заводі. Програма «Wood City» (Puukaupunki) у Гельсінкі — квартал із 8-поверхових житлових будинків, повністю збудований з ПКД.

Релевантність для України: фінська модель масового модульного будівництва є найбільш застосовною для відбудови — вона дозволяє швидко виробляти модулі на заводі та монтувати на місці за 2–3 тижні, що критично важливо для відбудови зруйнованого житлового фонду.

Польща — консервативний підхід із позитивною динамікою. Обмеження — 5 поверхів для дерев'яних конструкцій. Частка дерев'яного будівництва у новому житлі — 5 відсотків (зростає). Польща активно розвиває виробництво ПКД та БКД, однак переважно на експорт (до Німеччини, Скандинавії). Урок для України: навіть при 5

поверхах (не 9) ринок дерев'яного будівництва розвивається. Для України перехід від 3 до 9 поверхів відкрив значно більший сегмент.

Канада — програмний підхід до масового впровадження. Провінція Британська Колумбія у 2019 році підняла обмеження до 12 поверхів. Федеральна програма Tall Wood Building Demonstration Initiative фінансує пілотні проєкти висотного дерев'яного будівництва. Будівля Brock Commons Tallwood House (Ванкувер, 2017, 18 поверхів) — збудована за 70 днів від фундаменту до даху завдяки модульному підходу. Для України релевантний не стільки канадський масштаб, скільки підхід: спочатку пілотні проєкти → потім зміна нормативів → потім масове впровадження.

Країна	Макс. поверхів ПКД	Частка дер. будівн., відс.	Ключова особливість
Україна	3	<1	Найжорсткіше обмеження. Немає ДСТУ, немає Органу техн. прийнятності
Польща	5	5	Зростає. Розвиток ПКД переважно на експорт
Чехія	6	8	Інтеграція з німецькими стандартами
Фінляндія	8	45	Масове модульне будівництво. Програма Wood City
Німеччина	9 (окремі землі більше)	18	Федеральний підхід. Прискорена сертифікація через ETA
Австрія	Без обмежень (REI 90)	24	НоНо Wien (24 пов.). Лідер інновацій
Норвегія	8 + індивід. обґрунт.	15	Mjøstårnet (18 пов.). Ціль 80% громадських будівель
Канада (БК)	12	12	Brock Commons (18 пов., 70 днів будівництва)

Питання 8. Який граничний рівень поверховості для будівель з ПКД є безпечним та реалістичним для України — 5 поверхів (як Польща), 9 (як Німеччина) чи без обмежень (як Австрія)?

Питання 9. Чи потрібен спеціальний Орган технічної прийнятності для інноваційних деревинних конструкцій? Яка модель оптимальна — австрійська (незалежний інститут) чи інтеграція в існуючу систему?

5.5. Підвищення конкурентоспроможності: модернізація та кластеризація

Варіант А. Без цілеспрямованої політики

Підприємства модернізуються за власні кошти. Кластеризація — стихійна ініціатива знизу.

Варіант Б. Цільова програма підтримки

Програма модернізації обладнання з компенсацією 15–30 відсотків вартості залежно від рівня переробки (первинна — 15 відсотків, поглиблена — 20, кінцева — 30). Кредитні лінії під 5–7 відсотків на 5–7 років для лісозаготівельної техніки. Розвиток

регіональних кластерів на базі 9 зареєстрованих індустріальних парків. Оновлення навчальних програм, запровадження дуальної освіти, програми перекваліфікації демобілізованих.

Варіант В. Повноцінна державна програма з цільовим бюджетом

Окрема бюджетна програма «Розвиток деревообробної та меблевої промисловості» з фіксованим фінансуванням.

Міжнародний досвід: кластеризація та модернізація

Польща — від фрагментації до 3-го місця у світі за 20 років. Найбільш релевантний приклад для України. У 1990-х роках польська меблева промисловість нагадувала сучасну українську: тисячі малих розрізнених підприємств без координації, застаріле обладнання, відсутність бренду. Трансформація відбулась завдяки:

Кластерна політика: уряд підтримав створення меблевих кластерів у Великопольському (Poznań), Варменсько-Мазурському та Підкарпатському воєводствах. Кластери забезпечили: спільну логістику (зниження транспортних витрат на 15–20 відсотків); спільні виставкові стенди (Poznań Furniture Fair — одна з найбільших у Європі); колективну сертифікацію та навчання; обмін технологіями та кращими практиками.

Спеціальні економічні зони: 14 зон із пільговим оподаткуванням для інвесторів у переробну промисловість. Великі міжнародні компанії (IKEA Industry, Nowy Styl, Forte) розмістили виробництва саме в цих зонах.

Програма модернізації: субсидії з фондів ЄС на придбання обладнання (30–50 відсотків компенсації); пріоритет — роботизація та автоматизація. Результат: продуктивність праці зросла у 4 рази за 15 років; рівень роботизації — один із найвищих у секторі С31 в ЄС.

Дуальна освіта: технікуми при меблевих фабриках; стажування як обов'язковий компонент навчання; оновлення програм кожні 3 роки спільно з промисловістю.

Бренд «Polish Furniture»: державна програма просування польських меблів на міжнародних виставках (Salone del Mobile Milano, IMM Cologne, High Point USA). Бюджет програми — приблизно 10 мільйонів євро на рік.

Фінляндія — корпоративна модель. Деревообробна промисловість Фінляндії організована навколо 3–4 великих корпорацій (UPM, Stora Enso, Metsä Group), кожна з яких має повний вертикально інтегрований ланцюг: від лісу до кінцевої продукції. Ця модель забезпечує найвищу продуктивність праці серед порівнюваних країн, однак не підходить для України з її фрагментованою структурою тисяч МСБ. Релевантний елемент: кожна корпорація інвестує 3–5 відсотків обороту в автоматизацію та цифровізацію щорічно — це стандарт, якого українські підприємства не досягають без державної підтримки.

Питання 10. *Які стимули є найбільш ефективними для модернізації малих та середніх деревообробних підприємств — компенсація вартості обладнання, пільгове кредитування чи податкові канікули?*

Питання 11. Чи є наявні 9 індустріальних парків достатньою базою для кластеризації? Які додаткові стимули потрібні для залучення учасників (польський досвід спеціальних економічних зон)?

5.6. Доступ до ринків ЄС: відповідність без знищення конкурентоспроможності

Варіант А. Кожне підприємство самостійно

Витрати на відповідність — індивідуальна справа кожного підприємства. Чинний стан.

Варіант Б. Державна програма підтримки

Програма компенсації витрат на відповідність: підтримка отримання сертифікатів FSC/PEFC; фінансування належної перевірки за EUDR; створення сертифікаційних центрів при кластерах; колективна (групова) FSC/PEFC-сертифікація для підприємств одного кластеру; групова PEFC сертифікація для різних категорій малих виробників; бренд «FURNITURE OF UKRAINE» для просування на міжнародних виставках.

Варіант В. Спрощений режим для малих підприємств

Диференційовані вимоги залежно від обороту підприємства. Малі підприємства — спрощена процедура належної перевірки.

Міжнародний досвід: підтримка експорту

Польща — PAIH та Polish Furniture. Польське агентство інвестицій та торгівлі (PAIH) координує програму підтримки експортерів меблів: організація колективних стендів на 10+ міжнародних виставках щорічно; фінансування маркетингових досліджень нових ринків; підтримка сертифікації та юридичний супровід виходу на нові ринки. Бюджет програми підтримки меблевого експорту — приблизно 10 мільйонів євро на рік. Результат: Польща — 3-й експортер меблів у світі (\$14,2 млрд). Бренд «Polish Furniture» впізнаваний на ключових ринках.

Німеччина — GTAI та виставкова підтримка. Germany Trade & Invest (GTAI) забезпечує: інформаційну підтримку для експортерів (аналіз ринків, регуляторні вимоги); фінансування участі у виставках для МСБ (до 60 відсотків витрат); програми B2B-зустрічей з потенційними покупцями. Для деревообробної галузі ключова виставка — IMM Cologne (щорічна, понад 100 тисяч відвідувачів). Релевантність: формат колективного стенду «Made in Germany» — прототип для «FURNITURE OF UKRAINE».

Фінляндія — групова сертифікація. Фінська модель групової FSC/PEFC-сертифікації дозволяє об'єднанню малих лісовласників та переробників пройти сертифікацію як група, розділивши витрати на аудит. Вартість індивідуальної сертифікації для малого підприємства — 5 000–8 000 євро на рік; у складі групи — 800–1 500 євро. Для України цей механізм може бути реалізований через кластерні об'єднання при індустріальних парках.

Польща – групова сертифікація різних типів малих виробників. Утримувачем групового сертифіката PEFC, який включає 86 учасників, є компанія CERTWOOD GROUP. Учасники групової сертифікації – від лісопильного до меблевого виробництва, не пов'язані між собою територіально чи за процесами, головне – виконання вимог

стандарту, яке у першу чергу контролює утримувач сертифіката CERTWOOD GROUP. Окрім зменшення витрат на сертифікацію кожним учасником, CERTWOOD GROUP забезпечує швидке приєднання нових членів групи, навчання, підготовку документів, підтримку на кожному етапі сертифікації.

Питання 12. *Яка частка витрат на відповідність вимогам ЄС має компенсуватися державою для збереження конкурентоспроможності МСБ?*

Питання 13. *Чи можлива групова FSC/PEFC-сертифікація для підприємств одного кластеру (фінський досвід)? Який організаційний механізм є оптимальним? Чи можлива PEFC сертифікація для малих виробників різних видів виробництв?*

Питання 14. *Які механізми підтримки є найбільш ефективними для виходу на нові ринки — бренд FURNITURE OF UKRAINE (польський досвід), виставкова підтримка (німецький) чи цільові торговельні місії?*

5.7. Зведена порівняльна таблиця варіантів вирішення

Для зручності узагальнення та обговорення подається зведена таблиця, що порівнює рекомендовані варіанти (Б) за шістьма тематичними блоками:

Тематичний блок	Рекомендований варіант (Б)	Ключовий НПА	Міжнародний зразок
5.1. Сировинне забезпечення	Закон України «Про ринок деревини»: Реєстр деревообробників, каскадність торгів, прозорі аукціони	Новий закон (ВРУ)	Польща: Portal Leśno-Drzewny, реєстрація покуштів, квоти для малих
5.2. Прогнозованість	Форвардні контракти 6–12 місяців за результатами біржових торгів; публічні плани заготівлі; оновлення ДЛК як ГІС	Нова ПКМ (ДЛК) + закон (електронний облік деревини)	Фінляндія: Metsään.fi (LiDAR-кадастр); Німеччина: 10-річні Forsteinrichtung
5.3. Рециклінг деревини	Класифікація А I–А IV; критерії припинення статусу відходу; заборона захоронення; збірні пункти	ПКМ (класифікація) + закон (упаковка)	Німеччина: Altholzverordnung (38%); Польща: 41% за 20 років від 0%
5.4. Дерев'яне будівництво	Зміни до 3 ДБН; дозвіл ПКД до 9 поверхів (REI 90 + спринклери); 3 ДСТУ EN; Орган технічної прийнятності	Зміни до ДБН + ДСТУ (Мінрегіон)	Австрія: НоНо Wien 24 пов.; Норвегія: Mjøstårnet 18 пов.; Фінляндія: 45% житла
5.5. Модернізація та кластери	Компенсація 15–30% модернізації; кредити 5–7%; кластери на базі 9 ІІІ; дуальна освіта	Зміни до ПКМ №28, №739 + нова ПКМ	Польща: кластерна модель → 3 місце у світі: 14 СЕЗ; бренд Polish Furniture
5.6. Доступ до ринків ЄС	Держпрограма підтримки EUDR/FSC/PEFC/CE; групова сертифікація; бренд FURNITURE OF UKRAINE	Програма МЕС + наказ	Польща: PAIH (10 млн євро/рік); Фінляндія: групова FSC (800 євро замість 8 000)

5.8. Послідовність реалізації реформ

Аналіз причинно-наслідкових зв'язків між проблемами (Розділ 4.9) визначає логічну послідовність реформ, що має бути врахована при визначенні пріоритетів:

Першочергові заходи (II–III квартал 2026 року). Ухвалення постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо врегулювання питання заготівлі деревини» (проект Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства від 20 березня 2026 року, узгоджений з природоохоронними організаціями) — вирішує кореневу проблему скорочення обсягів заготівлі та є передумовою ефективності всіх наступних реформ. Розширення нульового квотування на експорт дров'яної деревини, тріски та тирси (коди Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності 4401 21, 4401 41, 4401 49) через зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2025 року № 1399 — захищає внутрішній ринок сировини від вивезення під виглядом відходів. Реєстрація нової редакції законопроекту «Про ринок деревини» у Верховній Раді України — з нормами про Державний реєстр переробників деревини, каскадність торгів (першочерговий доступ вітчизняних переробників — учасників Реєстру, у другу чергу — енергетика, трейдери та нерезиденти), форвардні контракти за результатами біржових торгів на 6–12 місяців, рейтингування учасників торгів через клірингові установи та публічні плани заготівлі. Затвердження Стратегії розвитку деревообробної та меблевої галузей на період до 2030 року розпорядженням Кабінету Міністрів України — визначає рамкову державну політику, операційний план на 2026–2027 роки та механізм моніторингу.

Паралельні заходи (2026–2027 роки). Впровадження програми державної підтримки модернізації підприємств загальним обсягом 1 мільярд гривень на рік: пільгове кредитування (700 мільйонів гривень, адаптація постанови Кабінету Міністрів України від 24 січня 2020 року № 28), гранти на модернізацію обладнання (240 мільйонів, адаптація постанови від 16 серпня 2022 року № 739), гранти на сертифікацію FSC/PEFC та відповідність EUDR (60 мільйонів, новий наказ Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства). Затвердження класифікації деревних відходів А I–А IV та секторальних критеріїв припинення статусу відходу для деревини (доповнення постанови Кабінету Міністрів України від 21 липня 2023 року № 827). Ухвалення Закону України «Про упаковку та відходи упаковки» з механізмом розширеної відповідальності виробника для дерев'яної тари. Зміни до державних будівельних норм та ухвалення ДСТУ EN 16351, EN 14080, EN 14374 для розблокування ринку дерев'яного будівництва. Нова редакція Порядку ведення Державного лісового кадастру як геоінформаційної системи. Нормативна імплементація Регламенту EUDR: трансфер геолокаційних даних від лісокористувачів до переробників, цифровізація електронних товарно-транспортних накладних на ліс.

Системні заходи (2027–2030 роки). Розбудова Державного лісового кадастру як повноцінної геоінформаційної системи (80–128 мільйонів гривень). Ухвалення Закону України «Про електронний облік деревини» — надання постійного законодавчого статусу Єдиній державній системі електронного обліку деревини. Розбудова інфраструктури рециклінгу деревини у трьох пріоритетних кластерах (Поліський, Західний, Карпатський). Гармонізація лісового законодавства з *acquis* Європейського Союзу — пакет змін до чотирьох кодексів (Земельного, Лісового, Бюджетного, Податкового). Запровадження дуальної освіти для деревообробної спеціалізації та проведення регіональних круглих столів з розвитку галузі.

Загалом у Розділі 5 сформульовано 14 питань для публічних консультацій, що охоплюють усі ідентифіковані проблеми. Відповіді на ці питання будуть систематизовані та враховані при підготовці Білої книги деревообробної та меблевої галузі, що міститиме конкретні рекомендації щодо державної політики, оцінку регуляторного впливу та основні положення відповідних законопроектів.

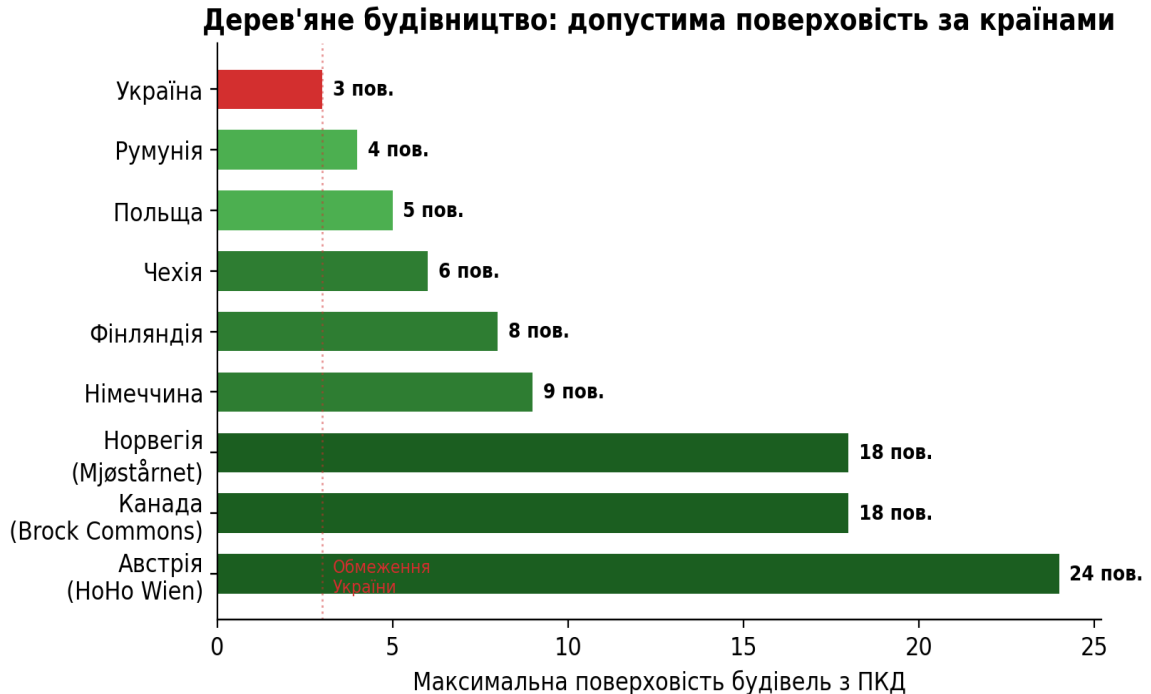

Рисунок 10. Максимальна допустима поверховість будівель з панелей з перехресно-класної деревини за країнами

5.9. Гармонізація лісового законодавства з *acquis* ЄС

Варіант А — інерційний (збереження чинного стану). Жодні зміни до кодексів. Стратегії залишаються деклараціями. Наслідки: зростання ризику обмеження доступу на ринок ЄС; 1,9 млн га поза обліком; ДЛК — 6 фрагментованих систем.

Варіант Б — мінімальний (точкові зміни). Правки до ЛКУ (статті 63, 84) для включення НПЛ та рубок переформування. Новий Порядок ведення ДЛК. Без змін до Земельного, Бюджетного, Податкового кодексів. Частковий прогрес без системного вирішення.

Варіант В — комплексний (рекомендований). Пакет змін до 4 кодексів (Земельного, Лісового, Бюджетного, Податкового) щодо самозалісених земель, НПЛ, рубок переформування. ДЛК як повноцінна ГІС за моделлю Державного земельного кадастру (ПКМ від 17.10.2012 № 1051). EUDR-відповідність через ДЛК як опорну систему доказового походження деревини.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Зведений перелік рекомендацій

За результатами аналізу, проведеного у цій Зеленій книзі, та для подальшого обговорення на публічних консультаціях подаються такі попередні рекомендації:

1. **Щодо ринку деревини:** ухвалити Закон України «Про ринок деревини» із нормами про Державний реєстр переробників деревини, каскадність торгів (першочерговий доступ вітчизняних переробників — учасників Реєстру, у другу чергу — енергетика, трейдери та нерезиденти), форвардні контракти за результатами біржових торгів на 6–12 місяців, рейтингування учасників торгів через клірингові установи та обов'язкові публічні плани заготівлі (Розділ 5.1–5.2).

2. **Щодо інформаційного забезпечення:** затвердити нову редакцію Порядку ведення ДЛК як геоінформаційної системи; забезпечити фінансування позачергового державного обліку лісів; ухвалити Закон «Про електронний облік деревини» (Розділ 2.3).

3. **Щодо рециклінгу деревини:** затвердити класифікацію деревних відходів А I–А IV та критерії припинення статусу відходу; заборонити захоронення горючих деревних відходів; ухвалити Закон «Про упаковку та відходи упаковки» з механізмом РВВ для дерев'яної тари (Розділ 5.3).

4. **Щодо дерев'яного будівництва:** гармонізувати ДБН із нормами ЄС для ПКД, БКД, КШБ; дозволити будівлі до 9 поверхів; ухвалити ДСТУ EN 16351, EN 14080, EN 14374 (Розділ 5.4).

5. **Щодо модернізації та кластеризації:** запровадити програму компенсації 15–30 відсотків вартості модернізації; розвивати кластери на базі ІІІ; оновити освітні програми; впровадити дуальну освіту (Розділ 5.5).

6. **Щодо доступу до ринків ЄС:** створити програму підтримки відповідності EUDR, FSC/PEFC, CE-маркуванню; запровадити механізми групової сертифікації для кластерів (Розділ 5.6).

Пропоновані цілі державного регулювання

Державне регулювання деревообробної та меблевої галузі має бути спрямоване на:

- забезпечення стабільного, прозорого та прогнозованого доступу переробників до сировини
- стимулювання глибокої переробки деревини та зростання доданої вартості
- усунення регуляторних бар'єрів для розвитку нових сегментів (дерев'яне будівництво, рециклінг)
- підвищення конкурентоспроможності галузі на ринках ЄС та світу
- створення робочих місць у лісових регіонах через кластеризацію та модернізацію
- забезпечення відповідності зобов'язанням України за Угодою про асоціацію з ЄС

Порядок подальшої роботи

Після завершення публічних консультацій Економічна платформа Wood Industry UA підготує узагальнення отриманих пропозицій та на їх основі — Білу книгу деревообробної та меблевої галузі, яка міститиме конкретні пропозиції щодо державної політики та основні положення відповідних законопроектів.

Логічна послідовність відповідно до Закону «Про правотворчу діяльність»:

Зелена книга → Публічні консультації → Біла книга → Публічні консультації → Законопроекти.

Дорожня карта ключових законодавчих та регуляторних кроків

На основі аналізу, проведеного у розділах 1–5, та для структурування подальшого обговорення на публічних консультаціях подається орієнтовна дорожня карта першочергових законодавчих та регуляторних кроків:

Горизонт	Суб'єкт	Дія	Очікуваний результат
2026 (негайно)	Верховна Рада	Ухвалити Закон України «Про ринок деревини» — прозорі аукціони, Реєстр деревообробників, пріоритет для вітчизняних переробників	Прозорий конкурентний ринок сировини
2026 (негайно)	Верховна Рада	Ухвалити Закон «Про упаковку та відходи упаковки» з механізмом розширеної відповідальності виробника (РВВ)	Старт системи рециклінгу дерев'яної тари
2026	Кабінет Міністрів	Затвердити нову ПКМ «Порядок ведення ДЛК» (ГІС, публічний доступ) та провести позачерговий державний облік лісів	Прозорість ресурсної бази та запасів для інвесторів
2026	Кабінет Міністрів	Внести зміни до ДБН В.2.6-161:2017 та В.1.1-7:2016 — дозволити будівництво з ПКД до 9 поверхів; ухвалити ДСТУ EN 16351, 14080, 14374	Відкриття внутрішнього ринку дерев'яного будівництва (потенціал 3–6 млрд дол.)
2026–2027	Кабінет Міністрів	Ухвалити державну програму дерев'яного будівництва 2026–2035 та розвиток кластерів на базі індустріальних парків деревообробної спеціалізації в деревообробці	Стратегічна рамка для якірних інвесторів
2027–2028	Міністерство економіки	Запустити державну програму підготовки кадрів; ввести дуальну освіту у деревообробці та меблевому виробництві	Зменшення дефіциту кваліфікованої робочої сили

Ця дорожня карта є орієнтовною та подається для обговорення на публічних консультаціях. Детальний план реалізації з конкретними строками, відповідальними та індикаторами результативності буде розроблено у Білій книзі за результатами консультацій.

ДОДАТКИ

Додаток А. Реєстр нормативно-правових актів, що регулюють діяльність деревообробних підприємств

№	Назва НПА	Сфера регулювання	Оцінка стану
1	Лісовий кодекс України від 21 січня 1994 року № 3852-ХІІ	Використання лісів	Потребує оновлення
2	Закон України від 08.09.2005 № 2860-IV «Про особливості держрегулювання... лісоматеріалів» (зі змінами)	Мораторій на експорт	Діє, продовж. ПКМ від 31.10.2025 № 1399
3	Закон України від 20.06.2022 № 2320-IX «Про управління відходами»	Управління відходами	Загальний, без специфіки деревини
4	Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI «Про індустріальні парки» (зі зм.)	Режим ІІІ	Діє, потребує доповнення

5	Закон щодо відповідальності у сфері лісокористування (2024)	Протидія незаконним рубкам	Нещодавно прийнятий
6	Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23 травня 2017 року № 2059-VIII	ОВД для лісозаготівлі	Потребує реформи
7	ПКМ від 31.10.2025 № 1399	Квотування експорту	Тимчасова, діє
8	ПКМ від 22.10.2025 № 1316	Лісорубні квитки ДП «Ліси України»	Вирішила кризу 2025 р.
9	ПКМ від 26.10.2012 № 848	Порядок ведення ДЛК	Не виконується 15 років
10	ПКМ від 05.02.2026 (рециклінг будвходів)	70% рециклінгу до 2033	Прийнята, механізми не визначені
11	ПКМ від 24.01.2020 № 28 «5-7-9»	Пільгове кредитування	Діє, використання галуззю мінімальне
12	ПКМ від 16.08.2022 № 739 (гранти)	Гранти на переробку	Діє, обмежений бюджет
13	ДБН В.2.6-161:2017	Конструкції з деревини	Без ПКД/БКД/КШБ
14	ДБН В.1.1-7:2016	Пожежна безпека	Обмеження з поверхи
15	ДБН В.2.2-15:2019	Будинки і споруди	Обмеження поверховості
16	Інструкція з е-обліку деревини	Система електронного обліку деревини	Експериментальний статус
17	Розпорядження КМУ від 29.12.2021 № 1777-р (Стратегія управління лісами 2035)	Стратегія лісів	Діє, без зв'язку з переробкою
18	ПКМ від 03.03.2021 № 179 (НЕС до 2030)	Напрям 10 Промисловість	Визначає галузь пріоритетною

Примітка: наведено 18 ключових НПА. Повний реєстр охоплює 47+ документів, включаючи накази міністерств, технічні регламенти та міжнародні угоди.

Додаток Б. Структура експорту деревообробної та меблевої продукції (2025 рік)

Дані Державної митної служби України.

Товарна група (УКТЗЕД)	Обсяг, млн дол.	Частка, відс.	Динаміка до 2024
HS 9403 — меблі та частини	465,2	17,3	+12,4%
HS 9401 — сидіння	291,8	10,9	+18,1%
HS 4407 — пиломатеріали	380,5	14,2	-3,2%
HS 4410–4411 — ДСП, МДФ, OSB	285,0	10,6	+5,7%
HS 4412 — фанера	195,0	7,3	+8,3%
HS 4415 — тара, палети	210,0	7,8	+6,1%
HS 9405 — освітлення	69,7	2,6	+22,5%
HS 9404 — матрацні основи	53,0	2,0	+14,8%
HS 4401 — паливні пелети, брикети	320,0	11,9	-1,5%
Інша продукція	412,8	15,4	+4,2%
РАЗОМ	2 683,0	100,0	+7,3%

Примітка: готова продукція з високою доданою вартістю (меблі, сидіння, освітлення, столярні вироби, тара) — 51,1 відсотка загального експорту.

Додаток В. Баланс деревини (попит переробників проти пропозиції)

Показник	Ділова деревина	Дров'яна / щепи
----------	-----------------	-----------------

Поточна пропозиція, млн м ³ /рік	6,14	6,83
Поточне споживання (40–50% завантаження)	6,14	2,20
Потреба при 100% завантаженні	13,00	4,40
Дефіцит, млн м³	6,90	2,20
Потенціал рециклінгу до 2030, млн м ³	—	0,40
Потенціал збільш. заготовлі до 22 млн м ³	+3,40	+4,50

Загальний сировинний дефіцит при повному завантаженні — 10,2 млн м³ (ділова 6,9 + дров'яна 2,2 + технологічні потреби 1,1).

Додаток Г. Індустріальні парки деревообробної спеціалізації

За даними Реєстру індустріальних парків України, на початок 2026 року зареєстровано 9 парків:

Область	Назва ІП	Площа, га	Спеціалізація	Потужність, МВт
Рівненська	ІП «Рівненський»	85	Меблі, ПКД, фанера	41
Закарпатська	ІП «Мукачєво»	60	Меблі з бука/дуба	15
Тернопільська	ІП «Тернопіль»	45	Корпусні меблі	10
Чернігівська	ІП «Чернігів-Деревина»	70	ДСП, OSB, біоенергетика	25
Житомирська	ІП «Житомир-Ліс»	55	Плитне виробництво	20
Сумська	ІП «Сумський»	40	Пиломатеріали, палети	8
Львівська	ІП «Львів-Меблі»	35	Меблі, столярні вироби	12
Чернівецька	ІП «Буковина»	30	Масив бука, паркет	5
Інша	ІП (частково деревооброб.)	30+	Змішана	—

Загальна площа — понад 450 га. Загальний обсяг запланованих інвестицій — понад 2 мільярди гривень.

Додаток Д. Анкета для публічних консультацій

Зацікавлені особи запрошуються надіслати відповіді на наступні питання протягом 90 днів з дати публікації Зеленої книги.

Питання 1. Чи має Реєстр деревообробників бути обов'язковою умовою допуску до торгів деревиною? Яка модель класифікації переробників є оптимальною?

Питання 2. Яка модель каскадності торгів є оптимальною для підприємств різного розміру?

Питання 3. Чи готові лісокористувачі до форвардних контрактів на 6–12 місяців за результатами біржових торгів?

Питання 4. Яка модель Державного лісового кадастру найкраще забезпечує прогнозованість для деревообробних підприємств?

Питання 5. Яка модель класифікації деревних відходів (А I–А IV) є оптимальною?

Питання 6. Чи готові виробники ДСП/МДФ приймати вторинну деревину? Які технічні обмеження?

Питання 7. Чи готові громади до обов'язкового роздільного збирання деревини? Яка мінімальна чисельність населення?

Питання 8. Який граничний рівень поверховості для будівель з панелей з перехресно-клеєної деревини є безпечним та реалістичним для України?

Питання 9. Чи потрібен спеціальний Орган технічної прийнятності для інноваційних конструкцій з деревини?

Питання 10. Які стимули є найбільш ефективними для модернізації малих та середніх деревообробних підприємств?

Питання 11. Чи є наявні 9 індустріальних парків достатньою базою для кластеризації?

Питання 12. Яка частка витрат на відповідність вимогам ЄС має компенсуватися державою?

Питання 13. Чи можлива групова FSC/PEFC-сертифікація для підприємств одного кластеру? Чи можлива PEFC сертифікація для малих виробників різних видів виробництв?

Питання 14. Які механізми підтримки є найбільш ефективними для виходу на нові ринки?

Відповіді та пропозиції надсилати на адресу: [контактна адреса]

Строк подання: 90 днів з дати публікації

Додаток Е. Методологія дослідження

Зелену книгу підготовлено за методологією системного перегляду якості регулювання BRDO (Better Regulation Delivery Office). Дослідження включало:

1. Кабінетне дослідження: аналіз 47+ нормативно-правових актів, статистичних даних Держстату, Держлісагентства, Держмитслужби, ДПС, Євростату за період 2018–2025 рр.

2. Польові дослідження: консультації з понад 150 підприємствами у 8 областях (Волинська, Житомирська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Івано-Франківська) у рамках робочої групи ВРУ та платформи Wood Industry UA.

3. Опитування бізнесу: структуроване опитування 40+ підприємств на базі ФРУ щодо ефекту мораторію на експорт та пріоритетів реформування.

4. Стейкхолдерні консультації: серія нарад під головуванням заступника Міністра економіки, довкілля та сільського господарства (лютий–березень 2026), робочі групи у ДП «Ліси України», зустрічі з WWF Ukraine та FSC Україна.

5. Порівняльний аналіз: регуляторне середовище 5 країн ЄС (Польща, Німеччина, Фінляндія, Чехія, Румунія) за базами даних Євростату, FAO та національних лісових агентств.

6. Оцінка НПА: за критеріями BRDO — актуальність, законність, ефективність, пропорційність, необхідність, відповідність acquis ЄС.